

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Prawo rodzinne i opiekuńcze

SIEĆ PUNKTÓW PORADNICTWA PRAWNEGO I OBYWATELSKIEGO

na terenie Związku Międzygminnego Śleza-Oława

Spis treści

Wstęp

Rozdział I. Podstawowe informacje o prawie rodzinnym i opiekuńczym

- 1.1. Czym jest prawo rodzinne i jakie są jego źródła?
- 1.2. Zasady prawa rodzinnego i opiekuńczego
- 1.3. Podstawowe pojęcia prawa rodzinnego i opiekuńczego

Rozdział II. Małżeństwo

- 2.1. Uwagi ogólne
 - 2.2. Zawarcie małżeństwa
 - 2.2.1. Sposoby zawarcia małżeństwa i jego konieczne przesłanki
 - 2.2.2. Przeszkody małżeńskie
 - 2.2.3. Zawarcie małżeństwa świeckiego – krok po kroku
 - 2.2.4. Zawarcie małżeństwa wyznaniowego (kościelnego) – krok po kroku
 - 2.2.5. Zawarcie małżeństwa za granicą
 - 2.2.6. Zawarcie małżeństwa z cudzoziemcem
 - 2.3. Prawa i obowiązki małżonków
 - 2.3.1. Uwagi ogólne
 - 2.3.2. Prawa i obowiązki mające charakter niemajątkowy
 - 2.3.3. Prawa i obowiązki mające charakter majątkowy
 - 2.4. Małżeńskie ustroje majątkowe
 - 2.4.1. Co to jest małżeński ustrój majątkowy?
 - 2.4.2. Ustrój wspólności ustawowej
 - 2.4.2.1. Co to jest ustrój wspólności ustawowej?
 - 2.4.2.2. Majątek wspólny a majątek osobisty małżonków
 - 2.4.2.2.1. Majątek wspólny
 - 2.4.2.2.1.1. Co wchodzi w skład majątku wspólnego?
 - 2.4.2.2.1.2. Kto zarządza majątkiem wspólnym?
 - 2.4.2.2.1.3. Czy można pozbawić małżonka zarządu majątkiem wspólnym?
 - 2.4.2.2.2. Majątek osobisty
 - 2.4.3. Umowny ustrój majątkowy
 - 2.4.3.1. Co to jest umowny ustrój majątkowy?
 - 2.4.3.2. Rodzaje małżeńskich umów majątkowych
 - 2.4.3.3. Zmiana i rozwiązanie majątkowej umowy małżeńskiej
 - 2.4.4. Ustrój przymusowy
 - 2.4.5. Przyczyny ustania ustroju wspólności i podział majątku wspólnego
 - 2.4.6. Odpowiedzialność małżonków w czasie trwania wspólności
- 2.5. Separacja
 - 2.5.1. Co to jest separacja?

2.5.2. Jakie są skutki orzeczenia separacji?

2.6. Ustanie małżeństwa

2.6.1. Śmierć małżonka

2.6.2. Uznanie małżonka za zmarłego

2.6.3. Unieważnienie małżeństwa

2.6.4. Rozwód

2.6.4.1. Czym jest rozwód i jakie są przesłanki rozwodowe?

2.6.4.2. Jak wygląda postępowanie w sprawach rozwodowych?

Rozdział III. Stosunki między rodzicami i dziećmi.

3.1. Ustalenie macierzyństwa i ojcostwa

3.1.1. Ustalenie macierzyństwa

3.1.1.1. Uwagi ogólne

3.1.1.2. Ustalenie macierzyństwa

3.1.1.3. Jak wygląda postępowanie w sprawie o ustalenie macierzyństwa?

3.1.2. Ustalenie ojcostwa

3.1.2.1. Uwagi ogólne

3.1.2.2. Ustalenie ojcostwa dziecka pochodzącego z małżeństwa

3.1.2.3. Ustalenie ojcostwa dziecka pozamałżeńskiego

3.1.2.3.1. Uznanie ojcostwa

3.1.2.3.2. Sądowe ustalenie ojcostwa

3.2. Władza rodzicielska

3.3. Obowiązek alimentacyjny

3.3.1. Co to jest obowiązek alimentacyjny?

3.3.2. Osoby uprawnione i zobowiązane

3.3.3. Kiedy należy wykonać obowiązek alimentacyjny?

3.3.4. Pozew o alimenty

3.3.5. W jaki sposób wykonuje się obowiązek alimentacyjny?

3.3.6. Obniżenie i podwyższenie alimentów

3.3.7. Kiedy możemy starać się o świadczenie z funduszu alimentacyjnego?

Rozdział IV. Opieka

4.1. Czym jest opieka i jakie są jej rodzaje?

4.2. Ustanowienie opieki

4.3. Kto może być opiekunem?

4.4. Prawa i obowiązki opiekuna

4.5. Nadzór nad sprawowaniem opieki

4.6. Zwolnienie opiekuna i wygaśnięcie opieki

Wstęp

Rodzina jest najbardziej elementarną i najstarszą grupą społeczną służącą zaspokajaniu różnorodnych ludzkich potrzeb. Jej szczególna rola polega na tym, że jest ona podstawowym i niezastąpionym środowiskiem rozwoju człowieka, które - zgodnie z większością socjologicznych teorii - składa się z małżonków i ich naturalnych i przysposobionych (adoptowanych) dzieci.

Rodzina jest też instytucją prawną, albowiem została ona sformalizowana na gruncie prawa, a jej bezpieczeństwo i prawidłowe funkcjonowanie zostały podniesione do rangi zasad ustrojowych. Podstawowe regulacje dotyczące rodziny znajdują się w Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 roku, która zapewnia ochronę zarówno w ramach grupy rodzinnej jak i w wymiarze indywidualnym oraz w ustawie z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy, która jest fundamentalnym aktem prawnym regulującym stosunki rodzinne oraz stosunki w zakresie opieki i kurateli. Nie mniejsze znaczenie ma też ustawa z dnia 12 listopada 1965 roku Prawo prywatne międzynarodowe, której unormowania określają prawo właściwe dla międzynarodowych stosunków rodzinnych.

Opracowanie, które trzymają Państwo w rękach, dotyczy właśnie dziedziny prawa, która za pomocą właściwych dla siebie instrumentów, zapewnia jak najlepsze funkcjonowanie rodziny i zabezpiecza ją przed różnego rodzaju zagrożeniami. Powstało ono w ramach projektu poradnictwa prawnego i obywatelskiego współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i jest skierowane do osób nie mających codziennej styczności z zagadnieniami prawnymi. W związku z tym, język prawniczy został znacznie uproszczony, a treść została wzbogacona o różnorakie przykłady umożliwiające jak najprostszą ilustrację podstawowych instytucji i stosunków rodzinnych. Ponadto, broszura została wzbogacona o dużą ilość przykładowych pism procesowych, z którymi najczęściej mamy do czynienia w trakcie postępowania w sprawach rodzinnych i opiekuńczych.

W przeciwieństwie do wcześniejszej publikacji tego typu (charakteryzującej prawo spadkowe) wszystkie zagadnienia zostały ułożone w sposób zbliżony do tego, w jaki usystematyzowane są one w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. W pierwszym rozdziale dowiedzą się Państwo czym tak naprawdę jest prawo rodzinne i opiekuńcze, jakie są jego źródła, zasady i jak rozumieć podstawowe pojęcia, którymi się posługuje.

Drugi rozdział natomiast został poświęcony instytucji małżeństwa. W nim znajdą Państwo informacje o tym jak zawrzeć związek małżeński, jakie są prawa i obowiązki małżonków oraz jakie ustroje majątkowe można ustanowić między małżonkami i jaka wiąże się z nimi odpowiedzialność. Szczegółowo omówione zostały również takie zagadnienia jak rozwód czy podział majątku wspólnego.

W trzecim rozdziale dowiedzą się Państwo wszystkiego o stosunkach rodziców z dziećmi - w szczególności o tym jak ustala się ojcostwo, na czym polega sprawowanie władzy rodzicielskiej i jaka odpowiedzialność się z nią wiąże, a także jak adoptować małoletnie dziecko. Najwięcej jednak uwagi poświęcone zostanie wykonywaniu obowiązku alimentacyjnego.

Ostatni rozdział zawiera zagadnienia z zakresu prawa opiekuńczego. Dowiedzą się z niego Państwo jak wygląda opieka nad dzieckiem - zarówno zwykła jak i opieka nad dzieckiem ubezwłasnowolnionym oraz kiedy, w jaki sposób i w jakim celu ustanawia się kuratelę.

Główną bohaterką wszystkich przykładów jest Anna Kowalska – fikcyjna postać stworzona specjalnie na potrzeby naszego poradnika. Aby przybliżyć Państwu naszą bohaterkę zapoznajmy się z jej życiorysem:

Anna urodziła się w 1954 roku w małej miejscowości Golińsk położonej przy granicy polsko-czeskiej. W 1968 roku ukończyła Szkołę Podstawową w Mioszowie, a cztery lata później skończyła z wyróżnieniem I Liceum Ogólnokształcące im. Ignacego Paderewskiego w Wałbrzychu. Po liceum rozpoczęła politologię na Uniwersytecie Wrocławskim, ale z obawy, że ciężko będzie jej później znaleźć pracę postanowiła, że zmieni studia i rozpocznie zarządzanie na Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu.

Anna nie miała szczęśliwego dzieciństwa – jej matka Elżbieta zmarła kiedy miała 12 lat, ojciec zaś nigdy nie miał dla niej czasu, ponieważ prowadził 3 restauracje (dwie w Wałbrzychu i jedną we Wrocławiu), w których spędzał całe dni. Większość czasu Anna spędzała pod opieką babci, która dbała o jej edukację i wpajała podstawowe zasady dobrego wychowania.

Rok po skończeniu studiów Janusz - ojciec Anny - zmarł z powodu niewydolności układu krążenia. Dwa miesiące po Januszu zmarła też babcia, która nie mogła przeżyć śmierci swojego syna. Anna sprzedała dom swoich rodziców i dwie wałbrzyskie restauracje ojca zostawiając jedynie restaurację we Wrocławiu, z której się utrzymywała. W przetrwaniu ciężkich chwil Annie pomógł jej przyjaciel Piotr, z którym chodziła do klasy do liceum. Po pewnym czasie między nimi narodziło się uczucie, a w 1984 doszło do zawarcia związku małżeńskiego.

Piotr i Anna mieli jedno dziecko – Asię. Małżeństwo nie przetrwało jednak kryzysu finansowego i w 1987 roku doszło do rozwodu. W wyroku rozwodowym sąd powierzył Piotrowi sprawowanie władzy rodzicielskiej nad Asią, a władzę Anny ograniczył do współdecydowania o najważniejszych kwestiach dotyczących opieki nad Asią.

Rok po rozwodzie Anna, chcąc zerwać z przeszłością, wyjechała do Anglii do małej miejscowości Bury St. Edmunds w hrabstwie Suffolk – ok. 100 km na północ od Londynu. Tam mieszkała jej przyjaciółka ze studiów, która pozwoliła jej u siebie zamieszkać. Anna zatrudniła się w dziale obsługi klienta w banku Barclays, gdzie poznała Garetha Robbinsa – przystojnego specjalistę od marketingu. Po kilku miesiącach Gareth i Anna związali się ze sobą, a Anna zaszła w ciążę. Po urodzeniu córki (której nadano imię Karolina) cała rodzina przeprowadziła się do Polski, gdzie Anna i Gareth zawarli związek małżeński. W 1994 roku małżonkowie adoptowali całkowicie czteroletniego chłopca Tomka, którego biologicznym rodzicom sąd odebrał władzę rodzicielską.

Obecnie małżonkowie mają się dobrze – mieszkają na obrzeżach Wrocławia w dzielnicy Partynice. Anna jest nadal właścicielem restauracji, a Gareth pracuje w firmie LG w Kobierzycach jako specjalista do spraw marketingu. Karolina jest na drugim roku anglistyki na Uniwersytecie Wrocławskim i, mimo młodego wieku, spodziewa się dziecka. Tomek z kolei niedawno rozpoczął studia na kierunku automatyka i robotyka na Politechnice. Spokój rodziny zostanie jednak niedługo zburzony...

Rozdział I. Podstawowe informacje o prawie rodzinnym i opiekuńczym

1.1. Czym jest prawo rodzinne i jakie są jego źródła?

Prawo rodzinne i opiekuńcze (zwane dalej „**prawem rodzinnym**”) jest zespołem norm prawnych regulujących funkcjonowanie najbardziej podstawowej grupy społecznej jaką jest **rodzina**. Oczywiście, skutki prawne pozostawania w związkach rodzinnych wynikają nie tylko z unormowań prawa rodzinnego, ale również z innych regulacji prawnych – np. dotyczących dziedziczenia, stanu cywilnego czy określających świadczenia rodzinne lub uprawnienia pracownika z tytułu pozostawania w stosunkach rodzinnych.

Prawo rodzinne jest gałęzią prawa niezwykle istotną, albowiem określa ono sposoby powstawania i wygasania stosunków rodzinnych oraz prawa i obowiązki osób, które są tymi stosunkami związane. W szczególności zapewnia ono rodzinie jak najlepsze warunki realizacji jej funkcji i chroni przed różnego rodzaju zagrożeniami. W dzisiejszych czasach traktuje się je jako dział prawa cywilnego, choć jeszcze nie tak dawno rozpowszechnione były poglądy uznające prawo rodzinne za odrębną gałąź prawa. Do podstawowych cech odróżniających prawo rodzinne od innych dziedzin prawa należą m.in.:

- 1) stosunki prawnorodzinne mające głównie charakter niemajątkowy (choć w ich obrębie elementy majątkowe i niemajątkowe często się splatają, np. w przypadku obowiązku alimentacyjnego),
- 2) ograniczenie możliwości swobodnego decydowania osób powiązanych stosunkiem prawnorodzinnym o powstaniu tego stosunku (tylko niektóre z nich mogą być powołane do życia z woli tych osób – większość tych stosunków kreuje bądź ustawodawca bądź sąd),
- 3) niewielki wpływ osób związanych stosunkiem rodzinnie prawnym na likwidację tego stosunku (czasami osoby te mogą tylko inicjować odpowiednie postępowanie sądowe – np. w przypadku rozwiązania małżeństwa),
- 4) bezwzględnie wiążący charakter przepisów regulujących stosunki prawnorodzinne, co oznacza, że nie można ich swobodnie kształtować i nie mogą one np. zostać zastąpione żądnymi postanowieniami umownymi,
- 5) Specyficzny charakter i konstrukcja rodzinnych praw przyznanych jednostkom (oprócz charakteru niemajątkowego i majątkowego możemy wyróżnić prawa o charakterze mieszanym, których celem jest zabezpieczenie i ochrona zarówno interesu majątkowego jak i niemajątkowego).

System źródeł prawa rodzinnego ukształtował się w ostatnich latach w dosyć skomplikowany sposób. Główną przyczyną tego zjawiska jest uczestnictwo Polski w procesach integracyjnych, których najważniejszymi etapami było przystąpienie do Rady Europy i Unii Europejskiej. W konsekwencji tych wydarzeń możemy wyróżnić dwa rodzaje źródeł prawa rodzinnego:

- 1) **źródła wewnętrzne** – czyli takie, które zostały uchwalone przez organy ustawodawcze Rzeczypospolitej Polskiej. Wśród nich wyróżniamy:
 - a) **Konstytucję RP z dnia 2 kwietnia 1997 r.**, która zawiera normy wskazujące jaki jest stosunek państwa do rodziny i jaki jest zakres jej ochrony,
 - b) **Ustawa z dnia 2 lutego 1964 Kodeks rodzinny i opiekuńczy**, która stanowi główne i najważniejsze źródło prawa rodzinnego. Zawiera ona szczegółowe regulacje takich stosunków rodzinnych jak małżeństwo, pokrewieństwo, opieka i kuratela – nie jest ona jednak regulacją wyczerpująco normującą wszystkie zagadnienia prawne dotyczące rodziny,
 - c) **Kodeks postępowania cywilnego z dnia 17 listopada 1964 r.**, który zawiera przepisy prawa regulujące postępowanie w sprawach rodzinnych o opiekuńczych,
- 2) **źródła zewnętrzne** – czyli akty prawa uchwalone przez organizacje międzynarodowe. Najważniejsze z nich to: Europejska Konwencja Prawa Człowieka i Podstawowych Wolności z 1950 r., Europejska Konwencja o Przyniesieniu Dzieci z 24 kwietnia 1967 r., Pakty Praw Człowieka z 19 grudnia 1956 r., Konwencja o Prawach Dziecka z 20 listopada 1989 r.

Źródła zewnętrzne zawierają dyrektywy, które wiążą państwo (czyli takie, które państwo ma obowiązek przestrzegać) w zakresie ochrony praw człowieka w odniesieniu do swobody zawarcia małżeństwa, ochrony rodziny i jednostki jako członka rodziny oraz stanu cywilnego człowieka.

Na szczególną uwagę zasługuje też ustawa z dnia 12 listopada 1965 r. Prawo Prywatne Międzynarodowe, która określa prawo właściwe dla międzynarodowych stosunków rodzinnych. Nie można też nie wspomnieć o roli innych aktów prawnych, które bezpośrednio nie regulują stosunków prawnorodzinnych, ale mają związek z prawem rodzinnym i niejako je uzupełniają – Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny, ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, ustawa z dnia 29 września 1986 r. Prawo o aktach stanu cywilnego, ustawa z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej i ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

1.2. Zasady prawa rodzinnego i opiekuńczego

Zasadami prawa rodzinnego i opiekuńczego są główne idee i założenia jakimi ustawodawca kierował się przy przyjęciu określonych regulacji. Sądy i organy orzekające w sprawach rodzinnych są zobowiązane do uwzględniania tych zasad w procesie stosowania prawa.

Obecnie na gruncie prawa rodzinnego możemy wyróżnić następujące zasady:

- a) **Zasada dobra dziecka** – stanowi ona zasadę priorytetową zarówno w regulacjach państwowych jak i aktach prawa międzynarodowego. Dziecko traktowane jest przez prawo jako istota słabsza i wymagająca szczególnej ochrony. W związku z tym przy orzekaniu w sprawach rodzinnych (szczególnie przy orzekaniu w sprawach rozwodowych i w sprawach o adopcję) należy zawsze brać pod uwagę jego dobro. Zasada ta dotyczy

dziecka małoletniego, albowiem dziecko pełnoletnie jest już w stanie samemu zadbać o swoje dobro,

- b) **Zasada szczególnej ochrony rodziny** przejawiająca się w przeciwdziałaniu wszelkim zjawiskom, które mogłyby stanowić chociaż potencjalne zagrożenie dla dobra rodziny,
- c) **Zasada autonomii rodziny**, zgodnie z którą ustawodawca - mimo iż narzuca ogólny kształt stosunków rodzinno prawnych - pozostawia rodzinie swobodę i samodzielność, co do tego jak poszczególne prawa i obowiązki mają być realizowane. Nikt nie powinien ingerować w sprawy rodziny bez uzasadnionej potrzeby,
- d) **Zasada trwałości rodziny**, która w przypadku konfliktu między małżonkami ma na celu stabilizację stosunków rodzinnych jeśli istnieją szanse na zakończenie konfliktu. Jest ona instrumentem ochrony komórki społecznej jaką jest rodzina, stanowiącej naturalne środowisko życia i rozwoju człowieka.
- e) **Zasada równouprawnienia małżonków i dzieci** realizująca zasadę równości kobiety i mężczyzny w stosunkach rodzinnych oraz równość dzieci wobec prawa niezależnie od tego czy pochodzą one z małżeństwa, czy ze związku pozamałżeńskiego,
- f) **Zasada równej stopy życiowej członków rodziny**, zgodnie z którą dziecko ma prawo do zaspokajania własnych potrzeb w takim stopniu w jakim jego rodzice – niezależnie od tego czy mieszka razem z rodzicami czy nie,
- g) **Zasada monogamii** (odnosząca się tylko do małżonków), która zakazuje zawierania związku małżeńskiego osobie, która pozostaje już we wcześniej zawartym związku małżeńskim,
- h) **Zasada laicyzacji (świeckości) prawa rodzinnego**, której treścią jest uniezależnienie prawa rodzinnego od względów wyznaniowych i światopoglądowych, które mogłyby mieć na nie wpływ. Rozstrzyganie spraw rodzinnych należy do organów państwa, a każdy obywatel jest jednolicie chroniony – bez względu na religię, którą wyznaje. Zasady tej nie narusza możliwość zawarcia małżeństwa przed duchownym, albowiem małżeństwo takie zawiera się pod kontrolą kierownika urzędu stanu cywilnego, a o jego unieważnieniu czy rozwiązaniu decyduje sąd.

Powyższe wyliczenie zasad nie jest wyczerpujące. Niektóre sformułowane zasady prawa rodzinnego przybierają postać tzw. klauzul generalnych (ogólnych i niedokładnych norm), które zostaną omówione w kolejnych rozdziałach przy okazji omawiania poszczególnych instytucji prawa rodzinnego.

1.3. Podstawowe pojęcia prawa rodzinnego i opiekuńczego

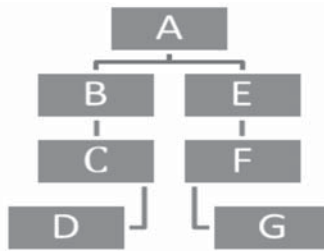
W niniejszym rozdziale zostaną omówione podstawowe pojęcia prawa rodzinnego i opiekuńczego, które ułatwią Państwu zrozumienie stosunków prawnorodzinnych będących przedmiotem kolejnych rozdziałów:

- **małżeństwo** – przepisy prawa nie zawierają definicji małżeństwa, jednak z ich treści możemy wydedukować, że małżeństwo jest trwałym (ale nie nierozzerwalnym) i legalnym (czyli zawartym zgodnie z przepisami polskiego prawa cywilnego) związkiem kobiety i

mężczyzny, powstałym z ich woli, jako równoprawnych stron, w celu wspólnego pożycia, realizacji dobra małżonków, dobra założonej rodziny i jej celów społecznych,

- **konkubinat** – związek kobiety i mężczyzny, powstały z ich woli, charakteryzujący się występowaniem takich więzi jak w przypadku małżonków, ale nie sformalizowany poprzez zawarcie małżeństwa. Konkubinat jednak ma prawne znaczenie, albowiem niektóre przepisy prawa rodzinnego adresowane są wprost do konkubentów (osób żyjących w związku, ale bez ślubu), upodabniając ich sytuację prawną do sytuacji małżonków,
- **pokrewieństwo** – więź rodzinna osób pochodzących od tego samego przodka (będąca przede wszystkim faktem biologicznym). Zgodnie z art. 617 KRO wyróżnia się:
 - pokrewieństwo w linii prostej, w ramach którego krewnymi są osoby pochodzące jedna od drugiej np. dziadkowie → rodzice → dzieci,
 - pokrewieństwo w linii bocznej odnoszące się do osób, które nie pochodzą od siebie, ale mają wspólnego przodka. Krewnymi w linii bocznej jest np. wujek, rodzeństwo, czy bratanek.

Linie pokrewieństwa możemy przedstawić za pomocą następującego schematu:

W tym przykładzie **A, B, C i D** są krewnymi w linii prostej. **B, C i D** są potomkami A, więc są jego **zstępnymi** (D jest zstępnym C, który jest zstępnym B). A jest z kolei dla **B, C i D** **wstępnym**, ponieważ wszyscy od niego pochodzą.

E, F i G są dla **B, C i D** krewnymi w linii bocznej – nie pochodzą oni od siebie, ale mają wspólnego przodka – A.

Odległość pokrewieństwa liczymy **w stopniach**, które są zależne od ilości urodzeń potomków (w przypadku pokrewieństwa w linii prostej) lub od liczby urodzin dzielącej krewnych względem ich wspólnego przodka (w przypadku pokrewieństwa w linii bocznej). W powyższym przykładzie **B** jest krewnym **A** w pierwszym stopniu linii prostej, **C** jest krewną **A** w drugim stopniu linii prostej, **D** jest krewnym **B** w drugim stopniu linii prostej, **D** jest krewnym **E** w drugim stopniu linii bocznej, **F** jest krewnym **C** w czwartym stopniu linii bocznej, a **G** jest krewnym **D** w szóstym stopniu linii bocznej. Jak łatwo zauważyć, w przypadku pokrewieństwa w linii bocznej nie ma pierwszego stopnia!

- **powinowactwo** – jest to stosunek będący konsekwencją zawarcia małżeństwa, który zachodzi między małżonkiem, a krewnymi drugiego małżonka,

Przykład:

*Anna ma dwójkę braci – Patryka i Mateusza. Piotr – mąż Anny - ma tylko jedną siostrę Joannę. W tym wypadku stosunek powinowactwa zachodzi między Patrykiem i Mateuszem a Piotrem. Są oni dla siebie **powinowatymi**. Tak samo Joanna jest **powinowatą** Anny,*

- **rodzeństwo przyrodnie** – rodzeństwo, które stanowią osoby mające tylko jednego wspólnego rodzica,

Przykład:

Anna była dwukrotnie zamężna – z pierwszego małżeństwa ma córkę Asię, a z drugiego Karolinę i Tomka. Ci ostatni mają wspólnych oboje rodziców – są więc rodzeństwem zwykłym. Dla Asi są jednak rodzeństwem przyrodnim, ponieważ mają z nią wspólnego tylko jednego rodzica – matkę Annę,

- **osoby bliskie** – zgodnie z prawem za osoby bliskie uznaje się zawsze krewnych (małżonka, dzieci, rodzeństwo, rodziców itd.). Jednak w pewnych przypadkach za osoby bliskie można uznać także osoby niespokrewnione, które są związane z daną osobą uczuciem lub silną przyjaźnią – w odniesieniu do tych osób zawsze bierze się pod uwagę rzeczywisty stan stosunków mogących tworzyć uczucie bliskości,
- **stan cywilny** – potocznie rozumiany jest jako stan pozostawania lub niepozostawiania w związku małżeńskim. W języku prawnym oznacza zespół cech, które określają sytuację osobistą danej osoby (m.in. pozycję tej osoby w rodzinie),
- **małoletni** – osoba, która nie ukończyła 18 lat. Wyjątkowo, osoba która zawarła związek małżeński przed ukończeniem 18 roku życia traktowana jest jak osoba pełnoletnia,
- **nupturienci** – osoby, które mają zamiar zawrzeć razem związek małżeński (przyszli małżonkowie)
- **ubezwłasnowolnienie** – sytuacja, w której nad daną osobą sprawowana jest opieka (najczęściej ze względu na chorobę psychiczną). Osoba sprawująca opiekę podejmuje wszystkie decyzje za osobę ubezwłasnowolnioną.

Rozdział II. Małżeństwo

2.1. Uwagi ogólne

Jak już wspomniano we wcześniejszym rozdziale, małżeństwo jest związkiem kobiety i mężczyzny, który znajduje się pod stałą ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej. Jest to związek **emocjonalny, trwały** (ale nie nierozzerwalny), **legalny** (sformalizowany) i powołany do realizowania określonych **funkcji**.

Dla państwa rola małżeństwa jest niezwykle doniosła, albowiem stanowi ono element stabilizujący porządek w społeczeństwie. Porządkuje ono stan cywilny danej osoby, kształtuje stosunki rodzinne i stanowi naturalne środowisko rozwoju każdego człowieka. Tworzy także grupę rodzinną, względem której państwo prowadzi określoną politykę społeczno-gospodarczą.

Małżeństwo może powstać tylko w taki sposób jaki został przewidziany przepisami prawa i ustaje tylko w sytuacjach prawem przewidzianych. Jest ono chronione przez Konstytucję RP, której artykuł 18 stanowi, że *„Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej”*. Przepis ten stanowi tylko ogólne założenie, którym ustawodawca powinien się kierować przy tworzeniu aktów prawnych niższej rangi regulujących związek małżeński i jego funkcjonowanie.

W literaturze wyróżnia się cztery podstawowe zasady, na których opiera się małżeństwo:

- pierwsza z nich to **zasada równouprawnienia małżonków**, zgodnie z którą kobieta i mężczyzna mają jednakową możliwość zawarcia małżeństwa i jego rozwiązania oraz mają identyczne prawa i obowiązki małżeńskie. Zasada ta znajduje oparcie w międzynarodowych aktach prawnych dotyczących praw człowieka,
- druga zasada stanowi, że **małżeństwo jest monogamiczne**, i że pozostawanie w jednym związku małżeńskim stanowi przeszkodę do zawarcia drugiego związku,
- trzecia zasada określa małżeństwo jako związek zawarty zgodnie z przepisami prawa obowiązującymi w danym państwie i podlegającym państwowemu sądownictwu (zasadę tą nazywamy **zasadą świeckości**). Nie oznacza ona jednak, że małżeństwo nie może zostać zawarte tylko przed duchownym właściwym ze względu na wyznawaną religię. Jak powszechnie wiadomo, jest taka możliwość, ale wtedy małżeństwo nie wywołuje skutków prawnych przewidzianych przepisami prawa cywilnego. W dzisiejszych czasach najbardziej popularną formą małżeństw są związki zawarte zgodnie z przepisami kodeksu rodzinnego i opiekuńczego zawarte jednocześnie przed duchownym (tzw. małżeństwa konkordatowe),
- ostatnia zasada to **zasada trwałości małżeństwa**, zgodnie z którą małżeństwo jest związkiem dożywotnim, a jego unieważnienie lub rozwiązanie stanowi ostateczność. Przepisy prawa powinny być tak skonstruowane, aby mogły w jak największym stopniu zapewnić trwałość małżeństwa. Oczywiście, w życiu dochodzi do różnych sytuacji i związek małżeński nie może być utrzymywany na siłę w związku z czym przepisy przewidują też możliwość rozwiązania małżeństwa.

2.2. Zawarcie małżeństwa

2.2.1. Sposoby zawarcia małżeństwa i jego konieczne przesłanki.

Zawarcie małżeństwa jest czynnością **nupturientów** (osób, które je zawierają – kobiety i mężczyźni) wywołującą skutki przewidziane w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. Może ono mieć dwojaki charakter – może zostać zawarte **w sposób świecki** (polegający na złożeniu oświadczenia woli przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego) oraz **w sposób wyznaniowy** (polegający na tym, że małżonkowie składają oświadczenia przed duchownym, a oświadczenia ta wywołują jednocześnie skutki określone przez prawo kanoniczne i polskie prawo cywilne).

Aby móc zawrzeć małżeństwo muszą zostać spełnione określone przesłanki:

- 1) po pierwsze, małżonkowie muszą być **odmiennej płci** (prawo, co prawda, toleruje pary homoseksualne, ale nie nadaje im żadnego statusu prawnego),
- 2) po drugie, małżonkowie muszą złożyć **zgodne oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński** (w przypadku małżeństwa wyznaniowego także wyrażenia woli o zawarciu małżeństwa podlegającego prawu polskiemu),
- 3) po trzecie, w zawarciu małżeństwa musi uczestniczyć **organ państwowy** jakim jest kierownik urzędu stanu cywilnego (w przypadku małżeństwa wyznaniowego **duchowny**), który odbiera od nupturientów oświadczenia i ogłasza, że małżeństwo zostało zawarte,
- 4) po czwarte, oświadczenia muszą zostać złożone przez nupturientów **osobiście i jednocześnie,**

WYJĄTEK:

Z ważnych powodów i tylko za zgodą sądu można zawrzeć małżeństwo przez **pełnomocnika**. Ważnym powodem uzasadniającym zawarcie małżeństwa przez pełnomocnika może być m.in. ciężka choroba lub nadzwyczajna sytuacja uniemożliwiająca stawienie się nupturientów w tym samym czasie w jakimkolwiek urzędzie stanu cywilnego lub gdziekolwiek poza tym urzędem. Żadna z góry określona sytuacja osoby ubiegającej się o zezwolenie na złożenie oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński przez pełnomocnika (w szczególności fakt jej zamieszkiwania za granicą oraz związane z tym trudności przyjazdu do Polski) nie może być sama przez się uznana za ważny powód, o którym mowa w KRO.

Wniosek o zezwolenie na zawarcie małżeństwa przez pełnomocnika powinien wyglądać w następujący sposób:

Wrocław, 1 lipca 2010 r.

Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyków
 III Wydział Rodzinny i Nieletnich
 ul. Podwale 30
 50-249 Wrocław

Wnioskodawca: **Karolina Kowalska**
 Ul. Łubinowa 46/54
 50-249 Wrocław

Uczestnik postępowania: **1. Piotr Milczarek**
 ul. Komuny Paryskiej 2/5
 50-249 Wrocław
2. Tomasz Grzesiak
 ul. Kosmonautów 9
 58-316 Wałbrzych

WNIOSEK
o zezwolenie na złożenie oświadczenia przez pełnomocnika

Działając w imieniu własnym wnoszę o udzielenie zezwolenia Karolinie Kowalskiej, urodzonej 28 września 1990 roku we Wrocławiu, córce Anny i Garetha, na złożenie oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński z Andrzejem Kuczyńskim, urodzonym w dniu 4 października 1985 roku, syna Jana i Zofii przez pełnomocnika w osobie radcy prawnego Tomasza Grzesiaka, urodzonego w dniu 25 maja 1953 roku w Lubachowie i zamieszkałego w Wałbrzychu przy ul. Kosmonautów 9.

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni od dnia 1 maja 2010 r. przebywa w Klinice Uniwersyteckiej w Monachium ze względu na chorobę nerek. Potrzeba przeszczepu i codziennego dializowania uniemożliwia przyjazd do Polski na dzień 24 września 2010 r., na który to wyznaczona została ceremonia zawarcia związku małżeńskiego z Andrzejem Kuczyńskim.

Dowód:
 - dokumentacja medyczna

Dnia 1 października 2010 r. Andrzej Kuczyński wyjeżdża do Afganistanu na misję pokojową. Zanim to nastąpi, małżonkowie chcieli zalegalizować swój związek.

Dowód:
 - przesłuchanie uczestników postępowania

Dnia 13 czerwca 2010 r. wnioskodawczyni przed polskim notariuszem w Monachium udzieliła pełnomocnictwa przyjacielowi rodziny Tomaszowi Grzesiakowi do złożenia w jej imieniu oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński z Andrzejem Kuczyńskim.

Dowód:

- pełnomocnictwo notarialne z dnia 13 czerwca 2010 r.

W związku z powyższym, należy uznać, że istnieją podstawy do wydania zezwolenia na złożenie przez pełnomocnika oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński wnioskodawczyni z uczestnikiem postępowania Andrzejem Kuczyńskim.

(Podpis)

Załączniki:

- dokumentacja medyczna Karoliny Kowalskiej,
- pełnomocnictwo notarialne z dnia 13 czerwca 2010 r.,
- odpis pisma.

UWAGA:

- pismo należy złożyć do **Sądu Rejonowego** właściwego ze względu na miejsce zamieszkania wnioskodawcy, a w braku miejsca zamieszkania – sąd miejsca jego stałego pobytu. W braku wskazanych wyżej podstaw właściwy jest sąd dla m.st. Warszawy (jeśli wnioskodawcą jest cudzoziemiec mieszkający i stale przebywający za granicą sąd w Warszawie jest wyłącznie właściwy),
- jedyną osobą, która może złożyć taki wniosek jest osoba, która udziela pełnomocnictwa do złożenia oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński. Jako uczestników postępowania wpisujemy przyszłego współmałżonka i pełnomocnika,
- wniosek można wysłać listem poleconym lub złożyć osobiście w biurze podawczym, które znajduje się w każdym sądzie,
- pismo składamy w **3 egzemplarzach** – jeden dla sądu, jeden dla jednego uczestnika postępowania i jeden dla drugiego uczestnika postępowania. Warto również sporządzić jeden egzemplarz dla siebie i zatrzymać go w domu,
- pismo podlega opłacie w wysokości 100 zł. Można je opłacić **znakami sądowymi** (kupujemy je w kasie sądu i naklejamy na pierwszą stronę pisma), **przelewem bankowym** (wygenerowany elektronicznie i wydrukowany dowód wpłaty dołączamy do pisma) albo **gotówką na pocztę** (dowód opłaty dołączamy do pisma).

Samo pełnomocnictwo natomiast powinno zostać udzielone na piśmie i podobnie musi wymieniać osobę (w sposób nie budzący wątpliwości), z którą małżeństwo ma być zawarte. Musi ono także zostać urzędowo poświadczone. Poświadczenie takie można uzyskać u każdego notariusza za drobną opłatą **20 zł**. Pełnomocnictwo, które nie zostało urzędowo poświadczone lub nie wymienia osoby, z którą małżeństwo ma zostać zawarte jest **nieważne** (co z kolei stanowi podstawę do unieważnienia małżeństwa). Najlepszym wyjściem jest udanie się do notariusza aby sporządził takie pełnomocnictwo za nas (co kosztuje **30 zł**).

UWAGA: Niezachowanie choćby jednej z przesłanek wymienionej w pkt. 1-4 warunkującej zawarcie małżeństwa powoduje, że **małżeństwo w ogóle nie istnieje**. Uznaje się wtedy, że nigdy nie doszło do czynności prawnej zawarcia małżeństwa, a między małżonkami nie powstał stosunek prawny małżeństwa.

2.2.2. Przeszkody małżeńskie

Oprócz wystąpienia powyższych przesłanek, istotne jest aby **nie wystąpiła** żadna z **przeszkód małżeńskich**. Przeszkodą jest każda okoliczność, która powoduje, że małżeństwo zostało co prawda zawarte, ale w sposób wadliwy. Oznacza to, że takie małżeństwo jest ważne, ale osoba mająca interes prawny może wystąpić do sądu o **unieważnienie małżeństwa**. Okoliczności te uważa się za swego rodzaju ograniczenia w zawieraniu małżeństw, które z pewnych przyczyn (np. obyczajowych) uważa się za niedopuszczalne. Wyróżniamy następujące przeszkody małżeńskie: 1) małżonkowie **nie skończyli 18 lat** (wyjątkowo sąd może zezwolić na zawarcie małżeństwa kobiecie, która nie ukończyła 18 lat jeżeli będzie to zgodne z dobrem rodziny – np. jeśli kobieta jest w ciąży). Wniosek o zezwolenie powinien wyglądać w następujący sposób:

Wzór nr 2

Wrocław, 1 kwietnia 2007 r.

Do:

Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków
III Wydział Rodzinny i Nieletnich
Ul. Podwale 30
50-049 Wrocław

Wnioskodawczyni: **Karolina Robbins**
ul. Łubinowa 46/54
50-249 Wrocław

Uczestnik postępowania: **1. Tomasz Grzesiak**
ul. Kosmonautów 9
58-316 Wałbrzych
2. Anna Kowalska
3. Gareth Robbins
zamieszkali:
ul. Łubinowa 46/54
50-249 Wrocław

WNIOSEK
o zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego

Działając w imieniu własnym wnoszę o udzielenie zezwolenia Karolinie Robbins, urodzonej 28 września 1990 roku we Wrocławiu, córce Anny i Garetha, na zawarcie związku małżeńskiego z Tomaszem Grzesiakiem, urodzonym 25 marca 1986, synem Krzysztofa i Marii.

UZASADNIENIE

Urodziłam się 28 września 1990 roku we Wrocławiu.

Dowód:

- akt urodzenia Karoliny Robbins

Tomasza Grzesiaka, urodzonego 25 marca 1986 roku w Wałbrzychu, poznałam w 2003 roku i od tamtego czasu jestem z nim w nieformalnym związku. Nasze relacje są bardzo dobre, nigdy nie dochodziło między nami do żadnych sprzeczek. Na skutek naszego współżycia jestem w 4 miesiącu ciąży.

Dowód:

- zaświadczenie lekarskie

Oboje chcemy zawrzeć związek małżeński. Nasz rozwój psychiczny i fizyczny czyni nas zdolnymi do zawarcia tego związku. Nasi rodzice się nie speciwiają.

W związku z powyższym, wniosek zawarty na wstępie pisma należy uznać za uzasadniony.

(Podpis)

Załączniki:

- akt urodzenia Karoliny Robbins,
- zaświadczenie lekarskie,
- odpis pozwu (x4)

UWAGA:

- o pismo należy złożyć do **Sądu Rejonowego** właściwego ze względu na miejsce zamieszkania wnioskodawczyni, w braku miejsca zamieszkania – ze względu na miejsce pobytu,
- o jako uczestników postępowania wpisujemy osoby zainteresowane sprawą, tj. przyszłego małżonka oraz rodziców wnioskodawczyni,
- o wniosek składamy w **4 egzemplarzach** – jeden dla sądu i po jednym dla każdego z uczestników. Warto również sporządzić jeden egzemplarz dla siebie i zatrzymać go w domu,
- o pismo podlega opłacie w wysokości **100 zł**. Można je opłacić **znakami sądowymi** (kupujemy je w kasie sądu i naklejamy na pierwszą stronę pisma), **przelewem bankowym** (wygenerowany elektronicznie i wydrukowany dowód wpłaty dołączamy do pisma) albo **gotówką na pocztę** (dowód opłaty dołączamy do pisma).

2) jedno z nupturientów jest **ubezwłasnowolnione**,

3) nupturient jest **chory psychicznie** lub **niedorozwinięty umysłowo** (sąd jednak może zezwolić na zawarcie małżeństwa jeżeli choroba psychiczna lub niedorozwój umysłowy nie zagrażają małżeństwu ani przyszłemu potomstwu. Takie zezwolenie może też zostać udzielone po zawarciu małżeństwa).

Przykład:

Anna wyszła za mąż za Piotra, który po pewnym czasie zaczął zachowywać się nienaturalnie i zdradzał znaczne odchylenia psychiczne. Każda próba namówienia Piotra na wyjście do lekarza była bezskuteczna. Od Marii – siostry Piotra – Anna dowiedziała się, że Piotr najprawdopodobniej leczy się na chorobę psychiczną, ale rodzina ukrywała ten fakt przed Anną żeby nie zniechęcić jej do zawarcia małżeństwa.

Anna wystąpiła do sądu o unieważnienie małżeństwa ze względu na chorobę psychiczną męża. Okazał się, że Piotr jest rzeczywiście chory, ale ponieważ jego choroba powoli zanika, a sam Piotr nie jest niebezpieczny – nie ma zagrożenia dla małżeństwa i potomstwa. Mimo więc istnienia przeszkody małżeńskiej, która stanowi podstawę do unieważnienia małżeństwa, sąd wydał zezwolenie na zawarcie małżeństwa (po fakcie) i uznał, że małżeństwo mogło być zawarte.

Wniosek o wydanie zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego mimo choroby psychicznej powinien wyglądać następująco:

Wzór 3

Wrocław, 1 kwietnia 2010 r.

Do:

Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków
III Wydział Rodzinny i Nieletnich
Ul. Podwale 30
50-049 Wrocław

Wnioskodawczynie:

Karolina Robbins
ul. Łubinowa 46/54
50-249 Wrocław

Uczestnik postępowania: Tomasz Grzesiak

ul. Kosmonautów 9
58-316 Wałbrzych

WNIOSEK**o zezwolenie na zawarcie związku małżeńskiego osobie dotkniętej chorobą psychiczną**

Działając w imieniu własnym wnoszę o udzielenie zezwolenia Karolinie Robbins, urodzonej 28 września 1990 roku we Wrocławiu, córce Anny i Garetha, na zawarcie związku małżeńskiego z Tomaszem Grzesiakiem, urodzonym 25 marca 1986, synem Krzysztofa i Marii.

UZASADNIENIE

Urodziłam się 28 września 1990 roku we Wrocławiu.

Dowód:

- akt urodzenia Karoliny Robbins,

W wieku 16 lat stwierdzono u mnie chorobę psychiczną w postaci zespołu czołowego. Nie zostałam jednak ani częściowo, ani całkowicie ubezwłasnowolniona. Obecnie przyjmuję lekarstwa, które pozwalają mi normalnie funkcjonować, a choroba jest całkowicie niewidoczna.

Dowód:

- zaświadczenie lekarskie od lekarza psychiatry,

Tomasza Grzesiaka, urodzonego 25 marca 1986 roku w Wałbrzychu, poznałam w 2003 roku i od tamtego czasu jestem z nim w nieformalnym związku. Uczestnik postępowania pracuje jako informatyk w firmie Technologix i zarabia 5.000,00 zł netto miesięcznie. Nasze relacje są bardzo dobre, nigdy nie dochodziło między nami do żadnych sprzeczek. Na skutek naszego współżycia jestem w 4 miesiącu ciąży.

Dowód:

- zaświadczenie lekarskie od lekarza ginekologa,
- zaświadczenie z zakładu pracy uczestnika postępowania

W chwili obecnej zamieszkujemy w mieszkaniu należącym do uczestnika postępowania. Między nami wytworzyła się więź gospodarcza i duchowa. Oboje chcemy zawrzeć związek małżeński. Nasi rodzice się temu nie sprzeciwiają.

W tym stanie rzeczy, wniosek zawarty na wstępie pisma należy uznać za konieczny i uzasadniony.

(Podpis)

Załączniki:

- akt urodzenia Karoliny Robbins,
- zaświadczenie lekarskie od ginekologa,
- zaświadczenie lekarskie od psychiatry,
- zaświadczenie z zakładu pracy uczestnika postępowania,
- odpis wniosku (x2)

UWAGA:

- wniosek może złożyć tylko osoba ubiegająca się o wydanie zezwolenia,
- pismo należy złożyć do **Sądu Rejonowego** właściwego ze względu na miejsce zamieszkania wnioskodawczyni, w braku miejsca zamieszkania – ze względu na miejsce pobytu,
- jako uczestnika postępowania wpisujemy osobę zainteresowaną sprawą, tj. przyszłego małżonka,
- wniosek składamy w **2 egzemplarzach** – jeden dla sądu i jeden dla uczestnika postępowania. Warto również sporządzić jeden egzemplarz dla siebie i zatrzymać go w domu,
- pismo podlega opłacie w wysokości **100 zł**. Można je opłacić **znakami sądowymi** (kupujemy je w kasie sądu i naklejamy na pierwszą stronę pisma), **przelewem bankowym** (wygenerowany elektronicznie i wydrukowany dowód wpłaty dołączamy do pisma) albo **gotówką na pocztę** (dowód opłaty dołączamy do pisma).

4) pozostawanie w innym, wcześniej zawartym związku małżeńskim (**bigamia**),**Przykład:**

Anna i Gareth coraz częściej się ze sobą kłócili. W końcu Gareth spakował swoje rzeczy i wyjechał na stałe do Nowej Gwinei zrywając ze wszystkimi kontakty. Po 15 latach Anna – związana już z innym mężczyzną – zwróciła się do sądu o uznanie Garetha za zmarłego kłamiąc, że Gareth był pasażerem promu, który zatonął u wybrzeży Australii i od tamtego czasu słuch o nim zaginął. Anna wiedziała jednak, że jej mąż żyje, ponieważ dwa miesiące wcześniej dostała od niego sms'a z informacją, że żyje w spokoju, z dala od Polski i jest mu dobrze.

Sąd uznał Garetha za zmarłego a Anna wyszła ponownie za mąż. Rok później Gareth zdecydował jednak wrócić do kraju. Po przyjeździe, zupełnie przypadkowo, dowiedział się, że formalnie „nie istnieje”, ponieważ został uznany za zmarłego, a Anna zawarła nowy związek małżeński. Wystąpił więc do sądu o uznanie go za żywego oraz o unieważnienie małżeństwa Anny.

*Sąd oczywiście unieważnił nowe małżeństwo Anny uzasadniając to faktem, iż Anna świadomie (będąc w tzw. **złej wierze**) dopuściła się bigamii. Nowe małżeństwo nie zostałoby jednak unieważnione, a poprzednie uległoby rozwiązaniu gdyby Anna rzeczywiście była w uzasadnionym przekonaniu (w tzw. **dobrej wierze**), że Gareth nie żyje.*

- 5) **pokrewieństwo** w linii prostej (rodzice, dziadkowie, dzieci, wnuki) oraz w linii bocznej do drugiego stopnia (rodzeństwo),
- 6) **powinowactwo** w linii prostej (teściowie, zięć i synowa, ojczym, macocha, pasierbowie). Sąd może zezwolić na zawarcie małżeństwa przez powinowatych jeśli ich więź emocjonalna gwarantuje stworzenie prawidłowo funkcjonującego związku. Aby uzyskać zezwolenie sądu musimy wystąpić z wnioskiem, który wygląda praktycznie tak samo jak wniosek o udzielenie zezwolenia na zawarcie związku.
- 7) istnienie między przyszłymi małżonkami **stosunku przysposobienia (adopcji)**.

Jak widać, przeszkody mogą być pominięte tylko za zezwoleniem sądu. Zezwolenie wydawane jest w drodze postanowienia sądu w postępowaniu nieprocesowym.

2.2.3. Zawarcie małżeństwa świeckiego – krok po kroku

KROK 1 – zebranie niezbędnych dokumentów

- Wybieramy się do urzędu stanu cywilnego razem z dowodami osobistymi, odpisami skróconymi aktu urodzenia, dowodem ustania lub unieważnienia poprzedniego małżeństwa albo jego nieistnienia oraz z ewentualnym zezwoleniem sądu na zawarcie małżeństwa. Jeśli jeden z nupturientów jest cudzoziemcem musi on przedstawić dokument stwierdzający zdolność do zawarcia małżeństwa według swojego prawa ojczystego,
- Ustalamy datę ślubu i inne szczegóły dotyczące ceremonii,
- Zgodnie z art. 6 KRO jeżeli otrzymanie stosownego dokumentu napotyka na trudności

kierownik USC może zwolnić nupturienta od obowiązku jego złożenia lub przedstawienia.
Wniosek o zwolnienie powinien wyglądać następująco:

Wzór nr 4

Wrocław, 1 lipca 1990 r.

Do:

Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyków
Wydział III Rodzinny i Nieletnich
Ul. Podwale 30
50-049 Wrocław

Wnioskodawca

Gareth Robbins

St. Andrew's Street 22
IB2 3HM Bury St. Edmunds

Uczestnik postępowania:

Anna Kowalska
Ul. Łubinowa 46/54
50-249 Wrocław

WNIOSEK
o zwolnienie od obowiązku złożenia urzędowi stanu cywilnego dokumentu
potrzebnego do zawarcia małżeństwa

Działając w imieniu własnym wnoszę o zwolnienie wnioskodawcy Garetha Robbinsa, ur. dnia 13 czerwca 1953 w Norwich City, syna Liama i Jennifer, od obowiązku złożenia Kierownikowi Urzędu Stanu Cywilnego we Wrocławiu aktu urodzenia niezbędnego do zawarcia małżeństwa.

UZASADNIENIE

Wnioskodawca jest obywatelem Wielkiej Brytanii. Obecnie, ze względu na pył wulkaniczny unoszący się nad Europą, niemożliwy jest przelot do miejsca zamieszkania wnioskodawcy. Również ze względu na strajk kierowców, niemożliwy jest przejazd autokarem. Nie wiadomo jak długo będą trwały te przeszkody.

Dowód:

- dowód osobisty wnioskodawcy,
- informacja z Państwowej Agencji Żeglugi Powietrznej

Uczestniczka postępowania spodziewa się dziecka. Zależy nam na jak najszybszym zawarciu związku małżeńskiego. W związku z tym, wniosek o udzielenie zwolnienia od obowiązku przedłożenia aktu urodzenia jest uzasadniony.

(Podpis)

Załączniki:

- odpis pisma (x3),
- dowód osobisty wnioskodawcy,
- informacja z Państwowej Agencji Żeglugi Powietrznej

UWAGA:

- pismo należy złożyć do **Sadu Rejonowego** właściwego ze względu na miejsce zamieszkania wnioskodawcy lub ze względu na miejsce jego pobytu (w przypadku braku miejsca zamieszkania). Możemy je wysłać listem poleconym lub złożyć osobiście w biurze podawczym, które znajduje się w każdym sądzie,
- wniosek składamy w **2 egzemplarzach** – jeden dla sądu i jeden dla uczestnika postępowania. Warto również sporządzić jeden egzemplarz dla siebie i zatrzymać go w domu.
- pismo podlega opłacie w wysokości **40 zł**. Można je opłacić **znakami sądowymi** (kupujemy je w kasie sądu i naklejamy na pierwszą stronę pisma), **przelewem bankowym** (wygenerowany elektronicznie i wydrukowany dowód wpłaty dołączamy do pisma) albo **gotówką na pocztę** (dowód opłaty dołączamy do pisma).

KROK 2 – zapewnie o braku okoliczności wyłączających możliwość zawarcia małżeństwa

- Składamy przed kierownikiem USC pisemne zapewnienie, że nie wiemy o żadnych okolicznościach wyłączających zawarcie małżeństwa. Jeśli kierownik uzyskał informację o istnieniu takich okoliczności nie przyjmuje zapewnienia od nupturientów, a jeśli ma jakiegokolwiek wątpliwości ma obowiązek zwrócić się do sądu o rozstrzygnięcie czy małżeństwo może zostać zawarte,
- Następnie kierownik wyjaśnia przepisy dotyczące małżeństwa, nazwisk małżonków i ich dzieci oraz omawia prawa i obowiązki małżonków.

KROK 3 - ceremonia

- Na ceremonii w lokalu urzędu stanu cywilnego (która nie może się odbyć wcześniej niż 1 miesiąc od dnia złożenia pisemnego oświadczenia, że małżonkowie nie wiedzą o żadnych okolicznościach wyłączających zawarcie małżeństwa) kierownik urzędu stanu cywilnego zapytuje mężczyznę i kobietę, czy zamierzają zawrzeć ze sobą małżeństwo, a gdy oboje odpowiedzą na to pytanie twierdząco, wzywa ich do złożenia oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński oraz oświadczeń w sprawie nazwisk małżonków i ich dzieci. Każda z osób zawierających małżeństwo składa oświadczenie o wstąpieniu w związek małżeński, powtarzając za kierownikiem urzędu stanu cywilnego treść oświadczenia lub odczytując je na głos. Osoba nie mogąca mówić składa oświadczenie o wstąpieniu w związek małżeński podpisując akt małżeństwa.
- Po złożeniu oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński przez obie strony kierownik urzędu stanu cywilnego ogłasza, że wskutek zgodnych oświadczeń obu stron małżeństwo zostało zawarte,
- Jeśli chcemy żeby ceremonia odbyła się poza lokalem urzędu stanu cywilnego musimy wystąpić do kierownika z wnioskiem o pozwolenie. Wniosek nie musi mieć żadnej konkretnej formy.
- Obywatele polscy przebywający za granicą mogą także zawrzeć małżeństwo przed konsulem lub osobą wyznaczoną do pełnienia funkcji konsula.

KROK 4 – akt małżeństwa

Niezwłocznie po zawarciu małżeństwa kierownik USC sporządza akt małżeństwa, który następnie doręcza się małżonkom.

UWAGA:

W razie niebezpieczeństwa grożącego bezpośrednio życiu jednej ze stron, oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński mogą być złożone niezwłocznie przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego bez złożenia lub przedstawienia dokumentów niezbędnych do zawarcia małżeństwa. Jednakże i w tym wypadku strony są obowiązane złożyć zapewnienie, że nie wiedzą o istnieniu okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa.

2.2.4. Zawarcie małżeństwa wyznaniowego (kościelnego) – krok po kroku

Ten sposób zawarcia małżeństwa pojawił się wskutek ratyfikacji (przyjęcia) Konkordatu Stolicy Apostolskiej i Rzeczypospolitej Polskiej. Artykuł 10 tego Konkordatu stanowi, że małżeństwo kanoniczne, przy spełnieniu dodatkowych przesłanek, wywiera takie same skutki jak małżeństwo zawarte zgodnie z polskim prawem. Inaczej mówiąc – nupturienti zawierają jeden związek, który wywołuje dwa skutki – na gruncie prawa kanonicznego i na gruncie polskiego prawa cywilnego. Aby zawrzeć małżeństwo wyznaniowe należy dokonać następujące czynności:

KROK 1 – wizyta w kancelarii parafialnej

Wybieramy się do kancelarii parafialnej przy kościele, w którym chcemy zawrzeć małżeństwo. Ustalamy z księdzem datę ślubu i omawiamy szczegóły dotyczące ceremonii.

KROK 2 – wizyta w urzędzie stanu cywilnego

- Wybieramy się do urzędu stanu cywilnego (właściwego ze względu na miejsce zamieszkania jednego z małżonków) z dowodem osobistym, odpisem aktu urodzenia i z pisemnym zapewnieniem, że nie wiemy o żadnych okolicznościach, które uniemożliwiłyby zawarcie małżeństwa. Wdowa lub wdowiec powinni także przedstawić akt zgonu małżonka/małżonki, osoba niepełnoletnia zgodę sądu na zawarcie małżeństwa, a osoba po rozwodzie cywilnym kopię wyroku sądu rozwiązującego małżeństwo. Jeśli jeden z nupturientów jest cudzoziemcem musi on przedstawić dokument stwierdzający zdolność do zawarcia małżeństwa według swojego prawa ojczystego,
- Kierownik urzędu stanu cywilnego wyjaśnia nam przepisy dotyczące małżeństwa oraz prawa i obowiązki małżonków. Następnie przyjmuje nasze oświadczenia w sprawie nazwisk przyszłych małżonków i dzieci oraz wydaje nam zaświadczenie o braku okoliczności wykluczających zawarcie związku małżeńskiego. Kierownik odmawia wydania zaświadczenia jeśli według niego istnieje okoliczność wyłączająca możliwość zawarcia małżeństwa lub zwraca się do sądu o rozstrzygnięcie czy małżeństwo może być zawarte.

KROK 3 – złożenie niezbędnych dokumentów

Zanosimy do kancelarii parafialnej metrykę chrztu, zaświadczenie o bierzmowaniu, zaświadczenie o odbyciu nauk przedmażeńskich, zaświadczenie o spowiedzi, zaświadczenie o uczestniczeniu w poradni rodzinnej, zaświadczenie o wygłoszeniu zapowiedzi, dokładne dane dwóch świadków oraz zaświadczenie o braku okoliczności wykluczających zawarcie związku małżeńskiego, które wcześniej otrzymaliśmy w urzędzie stanu cywilnego. Nie zapomnijmy zabrać ze sobą dowodu osobistego.

KROK 4 - ceremonia

- W czasie ceremonii ślubnej składamy jednocześnie oświadczenia woli o zawarciu małżeństwa (podlegającego jednocześnie prawu polskiemu). Po złożeniu tych oświadczeń duchowny niezwłocznie sporządza zaświadczenie stwierdzające złożenie powyższych oświadczeń w jego obecności. Następnie zaświadczenie podpisują: duchowny, małżonkowie i świadkowie.
- W ciągu 5 kolejnych dni duchowny przekazuje do urzędu stanu cywilnego powyższe zaświadczenie wraz z zaświadczeniem uprzednio sporządzonym przez kierownika urzędu stanu cywilnego o braku okoliczności wykluczających zawarcie małżeństwa.

KROK 5 – sporządzenie aktu małżeństwa

- Kierownik urzędu stanu cywilnego niezwłocznie sporządza **akt małżeństwa**, nie później jednak niż w następnym dniu roboczym, po dniu, w którym do urzędu stanu cywilnego doszły stosowne dokumenty. Akt małżeństwa dostarcza się małżonkom.
- Kierownik USC odmawia jednak sporządzenia aktu jeśli duchowny uchybił 5-dniowego terminu do przekazania zaświadczeń, o których mowa w KROKU 4. W ciągu 14 dni od dnia otrzymania odmowy nupturienci mogą zwrócić się do sądu o rozstrzygnięcie sprawy. Jeśli odmowa była nieuzasadniona, kierownik sporządzi akt małżeństwa. Jeżeli natomiast odmowa była uzasadniona – małżeństwa nie zawarto.
- Uchybienie duchownego uniemożliwiające sporządzenie aktu małżeństwa powoduje cywilną odpowiedzialność odszkodowawczą jeżeli wskutek jego zaniedbania nupturienci ponieśli szkodę (tzn. możemy wystąpić do sądu z pozwem przeciwko duchownemu o zapłatę odszkodowania)

UWAGA:

W razie niebezpieczeństwa grożącego bezpośrednio życiu jednej ze stron, oświadczenia, o których mowa w KROKU 4 mogą być złożone przed duchownym bez przedstawienia zaświadczenia sporządzonego przez kierownika urzędu stanu cywilnego, stwierdzającego brak okoliczności wykluczających zawarcie małżeństwa. Nupturienci muszą jednak złożyć przed duchownym zapewnienie, że nie wiedzą o okolicznościach wykluczających zawarcie małżeństwa.

Należy zaznaczyć, że wyznaniowy sposób zawarcia małżeństwa możliwy jest także w przypadku wyznawców **innych religii**, jeżeli taka możliwość została uregulowana w ustawie regulującej stosunki między państwem a danym Kościołem lub związkiem wyznaniowym. Obecnie zawarcie małżeństwa w wyżej opisany sposób, oprócz członków Kościoła Katolickiego, możliwe jest także w przypadku członków Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, Kościoła Ewangelicko-Reformowanego, Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego, Kościoła Chrześcijan Baptystów, Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego, Kościoła Polskokatolickiego, Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich, Kościoła Starokatolickim Mariawitów i Kościoła Zielonoświątkowego.

2.2.5. Zawarcie małżeństwa za granicą

Obywatele Polscy, którzy przebywają za granicą mogą zawrzeć ze sobą małżeństwo przed polskim konsulem lub osobą wyznaczoną do sprawowania funkcji konsula. Zaświadczenie o zdolności prawnej obywatela polskiego do zawarcia małżeństwa za granicą wydaje sam konsul - również wtedy, gdy osoba zainteresowana nie miała w kraju miejsca zamieszkania albo wyjechała z kraju przed ukończeniem 16 roku życia i stale przebywa za granicą.

Konsul sporządza protokół stwierdzający złożenie przez przyszłych małżonków oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński. Protokół podpisany przez małżonków, świadków i konsula stanowi podstawę sporządzenia aktu małżeństwa w polskich księgach stanu cywilnego. Następnie, protokół wraz z zapewnieniem osób wstępujących w związek małżeński, że nie wiedzą o istnieniu okoliczności wyłączających zawarcie przez nie małżeństwa, oraz z oświadczeniem o nazwisku (nazwiskach), które będą nosić po jego zawarciu, a także o nazwisku dzieci zrodzonych z tego małżeństwa - konsul przesyła niezwłocznie do urzędu stanu cywilnego właściwego dla dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy.

Jeżeli obywatele polscy zawierający małżeństwo za granicą w zagranicznym urzędzie stanu cywilnego nie złożyli oświadczeń o nazwisku (nazwiskach), które będą nosić po jego zawarciu, oraz o nazwisku dzieci zrodzonych z tego małżeństwa, mogą złożyć takie oświadczenie w ciągu 6 miesięcy od dnia zawarcia małżeństwa. Oświadczenie składa się wraz z wnioskiem o wpisanie aktu małżeństwa do polskich ksiąg stanu cywilnego. Oświadczenia te można złożyć również przed konsulem. W takim wypadku konsul sporządza protokół przyjęcia oświadczenia, który wraz z wnioskiem o wpisanie aktu małżeństwa do polskich ksiąg stanu cywilnego przesyła niezwłocznie do urzędu stanu cywilnego właściwego dla dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy.

2.2.6. Zawarcie małżeństwa z cudzoziemcem

Zgodnie z art. 56 ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego cudzoziemiec zamierzający zawrzeć małżeństwo jest obowiązany złożyć kierownikowi urzędu stanu cywilnego dokument stwierdzający, że zgodnie z prawem państwa, z którego pochodzi może zawrzeć małżeństwo. Jeżeli otrzymanie dokumentu napotyka na trudne do przezwyciężenia przeszkody, sąd w postępowaniu nieprocesowym na wniosek cudzoziemca może go zwolnić od złożenia dokumentu. W postępowaniu tym sąd na podstawie właściwego prawa ustala, czy osoba ta może zawrzeć

małżeństwo. Zasad tych nie stosuje się do cudzoziemca niemającego obywatelstwa żadnego państwa, jeżeli ma on w Polsce miejsce zamieszkania.

Jeżeli zatem w państwie, którego obywatel ubiega się o zwolnienie od obowiązku przedstawienia dokumentu stwierdzającego, że może zawrzeć małżeństwo zgodnie z właściwym prawem, istnieje wielożeństwo, a prawo tego państwa tylko w drodze wyjątku dopuszcza możliwość optowania mężczyzny na rzecz małżeństwa monogamicznego, przy czym za zgodą żony monogamicznej może dojść do zawarcia przez męża dalszych małżeństw, to należy uznać, że pomiędzy prawem ojczystym wnioskodawcy a założeniami polskiego prawa małżeńskiego zachodzi taka sprzeczność, która wyłącza możliwość uwzględnienia wniosku.

Cudzoziemiec może zawrzeć małżeństwo według prawa polskiego niezależnie od jego wyznania i zakazów religijnych co do małżeństw z osobami innych wyznań. Nie jest przeszkodą w zawarciu małżeństwa fakt, że prawo jego kościoła zabrania zawierania małżeństwa z osobami innego wyznania.

Jaki wpływ ma zawarcie małżeństwa z cudzoziemcem na obywatelstwo?

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o obywatelstwie polskim cudzoziemiec, któremu udzielono zezwolenia na osiedlenie się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i który pozostaje co najmniej **3 lata** w związku małżeńskim z osobą mającą obywatelstwo polskie, nabywa obywatelstwo polskie, jeżeli w terminie **6 miesięcy** od dnia uzyskania zezwolenia na osiedlenie się albo w terminie **3 lat i 6 miesięcy** od dnia zawarcia związku małżeńskiego z osobą mającą obywatelstwo polskie złoży odpowiednie oświadczenie przed właściwym organem (tj. przed Wojewodą w Wydziale Spraw Obywatelskich Urzędu Wojewódzkiego) i organ ten wyda decyzję o przyjęciu oświadczenia.

Osoba, która utraciła obywatelstwo polskie przez nabycie obywatelstwa obcego wskutek zawarcia małżeństwa z cudzoziemcem lub w związku z zawarciem takiego małżeństwa, odzyskuje obywatelstwo polskie, jeżeli po ustaniu tego małżeństwa lub jego unieważnieniu złoży odpowiednie oświadczenie przed właściwym organem i organ ten wyda decyzję o przyjęciu oświadczenia. Przyjęcie oświadczenia może być uzależnione od złożenia dowodu utraty lub zwolnienia z obywatelstwa obcego.

2.3. Prawa i obowiązki małżonków

2.3.1. Uwagi ogólne

Prawa i obowiązki małżonków różnią się od większości praw i obowiązków wynikających z przepisów prawa cywilnego, albowiem nie podlegają one żadnym bezpośrednim sankcjom (karom). Są one rezultatem zawarcia małżeństwa i powstałej w ten sposób wspólnoty dwóch osób, która opiera się na uczuciu, wierności, lojalności i wspólnym pożyciu. Nowy status męża i żony nie odbiera im jednak wolności osobistej – zmienia się jedynie zakres tej wolności.

Prawa i obowiązki, zgodnie z zasadą równouprawnienia, są dla małżonków jednakowe. Nie wyklucza to oczywiście naturalnego zróżnicowania ról w gospodarstwie domowym –

szczególnie rozumiały są większe obowiązki kobiety w zakresie wykonywania macierzyństwa i większe obowiązki mężczyzny w zakresie pozyskiwania środków do życia. Bez względu jednak na jakiegokolwiek zróżnicowanie, małżonkowie powinni wspólnie dążyć do uzgodnienia wspólnego stanowiska, które byłoby najlepsze dla rodziny.

2.3.2. Prawa i obowiązki mające charakter niemajątkowy

Pierwszym z obowiązków niemajątkowych jest **wspólne pożycie** opierające się na istnieniu między małżonkami więzi fizycznej (wynikającej z funkcji prokreacyjnej i seksualnej), duchowej (opierającej się na wzajemnym uczuciu i przywiązaniu) i gospodarczej (przejawiającej się głównie we wspólnym gospodarstwie domowym). Aby wspólne pożycie było jak najlepiej realizowane, małżonkowie muszą ze sobą zamieszkiwać. Uchylenie się od podtrzymywania więzi małżeńskich prowadzi do separacji a następnie rozwodu.

Ze wspólnym pożyciem wiąże się także obowiązek zachowania **wierności** tj. utrzymywania więzi fizycznej, duchowej i gospodarczej tylko ze współmałżonkiem. Zakres obowiązku wierności obejmuje nie tylko samych stosunków fizycznych (seksualnych), ale też stosunki emocjonalne (miłość).

Małżonkowie powinni też udzielać sobie **materiałnego i duchowego wsparcia**. Może ono się przejawiać w udzielaniu we wspólnym prowadzeniu gospodarstwa domowego, pomocy finansowej w razie potrzeby, udzielaniu wsparcia w razie choroby, w chwilach bolesnych przeżyć, trudności związanych z pracą lub służyć pomocą osobistą w innych sprawach życiowych.

Ostatnie uprawnienie niemajątkowe dotyczy kwestii **nazwisk**. Bezpośrednio po zawarciu małżeństwa (w przypadku małżeństwa świeckiego) albo przed sporządzeniem przez kierownika urzędu stanu cywilnego zaświadczenia o braku okoliczności wykluczających możliwość zawarcia małżeństwa małżonkowie mają prawo zdecydować o tym, czy będą nosić wspólne nazwisko oraz o tym, jakie nazwisko będą nosić ich wspólne dzieci. Jeśli małżonkowie nie złożą takiego oświadczenia zachowują oni swoje dotychczasowe nazwiska.

2.3.3. Prawa i obowiązki mające charakter majątkowy

Podstawowym obowiązkiem majątkowym małżonków jest **obowiązek przyczyniania się do utrzymania rodziny**, tak by rodzina miała zapewniony godny byt i życie w dostatku. Opuszczenie wspólnego gospodarstwa domowego nie zwalnia z tego obowiązku, ale w konkretnych okolicznościach sąd może zmienić zakres tego obowiązku (zmniejszyć lub zwiększyć).

Małżonkowie powinni wywiązywać się z tego obowiązku w takim stopniu, w jakim pozwalają im na to ich możliwości zarobkowe. Jeśli jeden z małżonków tego nie robi, drugi małżonek może zwrócić się do sądu o zasądzenie odpowiedniej kwoty na utrzymanie rodziny.

Pozew w tej sprawie powinien wyglądać następująco:

Wzór nr 5

Wrocław, 1 kwietnia 2010 r.

Do:

Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyków
III Wydział Rodzinny i Nieletnich
Ul. Podwale 30
50-049 Wrocław

Powód : **Anna Robbins**
ul. Łubinowa 46/54
50-249 Wrocław

Pozwany: **Gareth Robbins**
ul. Łubinowa 46/54
50-249 Wrocław

POZEW

o zobowiązanie do przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny

Działając w imieniu własnym, wnoszę o:

- 1) zasądzenie od pozwanego Garetha Robbinsa tytułem przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny kwoty 2000 zł miesięcznie, poczynwszy od dnia 1 września 2010 r., płatnej do rąk powódki do dnia 5 każdego bieżącego miesiąca z góry, wraz z ustawowymi odsetkami w przypadku zwłoki w płatności każdej kwoty
- 2) zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów postępowania według norm przepisanych,
- 3) rozpoznanie sprawy także pod nieobecność powódki,

UZASADNIENIE

Strony są małżeństwem posiadającym na utrzymaniu i wychowaniu jedno małoletnie dziecko – Tomasza Robbinsa, przysposobionego w 1994 roku na mocy postanowienia Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków.

Dowód:

- akt urodzenia Tomasza Robbinsa,
- postanowienie Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków o przysposobieniu Tomasza Robbinsa.

(W TYM MIEJSCU OPISUJEMY ZACHOWANIE POZWANEGO)

W związku z powyższym, wnioski zawarte na wstępie należy uznać za uzasadnione.

(Podpis)

Załączniki:

- akt urodzenia Tomasza Robbinsa,
- postanowienie Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków o przysposobieniu Tomasza Robbinsa,
- odpis pozwu (x2)

UWAGA:

- pismo należy złożyć do **Sądu Rejonowego** właściwego ze względu na miejsce zamieszkania pozwanego, w braku takiego miejsca w Polsce – ze względu na miejsce jego pobytu,
- pozew składamy w **3 egzemplarzach** – jeden dla sądu i jeden dla pozwanego. Warto również sporządzić jeden egzemplarz dla siebie i zatrzymać go w domu,
- pismo nie podlega żadnej opłacie.

W takim wypadku sąd może nawet zasądzić, aby wynagrodzenie za pracę lub inne należności przypadające jednemu małżonkowi były wypłacane w całości lub w części drugiemu małżonkowi.

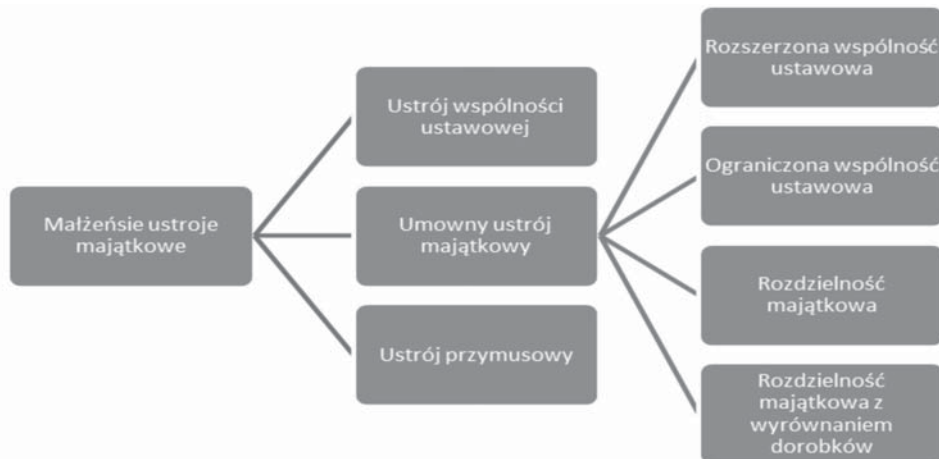
Ponadto, jeżeli małżonkowie pozostają ze sobą we wspólnym pożyciu, a wystąpi przeszkoda uniemożliwiająca jednemu z małżonków załatwianie bieżących spraw (np. ciężka choroba, pobyt w szpitalu, czy pobyt w zakładzie karnym), drugi małżonek może podejmować te czynności bez pełnomocnictwa, ponieważ małżonkowie mają **prawo wzajemnie się reprezentować**. Uprawnienie to obejmuje swoim zakresem tylko zwykły zarząd majątkiem osobistym małżonka (np. odebranie za niego emerytury, zapłatę podatków czy wykonanie zlecenia), a nie zarząd majątkiem wspólnym. Aby jednak małżonkowie mogli się wzajemnie reprezentować jeden z małżonków nie może się temu sprzeciwić.

Niezależnie jednak od zarządu majątkiem, małżonkowie są wspólnie odpowiedzialni za zaciągnięcie zobowiązań dla zaspokojenia zwykłych potrzeb rodziny. Chodzi tu o podstawowe potrzeby takie jak odpowiednie wyżywienie, ubranie, potrzeby związane z wychowaniem dzieci, wypoczynkiem i wspólnym mieszkaniem. Z ważnych powodów sąd może jednak wyłączyć solidarną odpowiedzialność małżonków. W takiej sytuacji małżonkiem odpowiedzialnym za zobowiązania jest ten, który je zaciągnął.

2.4. Małżeńskie ustroje majątkowe

2.4.1. Co to jest małżeński ustrój majątkowy?

Małżeńskim ustrojem majątkowym nazywamy pewien system stosunków prawnych istniejących między małżonkami, który określa jak wyglądają wzajemne relacje majątkowe między nimi oraz innymi osobami. W ramach danego ustroju ustalone jest jak wyglądają majątki małżonków, jaki jest ich skład, jakie są uprawnienia w stosunku do tych majątków (a zwłaszcza uprawnienia zarządu tym majątkiem) i jakie są zasady odpowiedzialności małżonków za zobowiązania. Podział małżeńskich ustrojów majątkowych wygląda następująco:

Głównym i najczęściej występującym małżeńskim ustrojem majątkowym jest ustrój wspólności ustawowej dlatego jego omówieniu poświęcimy najwięcej uwagi.

2.4.2. Ustrój wspólności ustawowej

2.4.2.1. Co to jest ustrój wspólności ustawowej?

Ustrój wspólności ustawowej powstaje automatycznie w momencie zawarcia związku małżeńskiego bez potrzeby dokonywania jakichkolwiek innych czynności. Jest to ustrój typowy dla większości polskich małżeństw, który chyba najbardziej odpowiada potrzebom rodziny i najlepiej realizuje jej interes. Najbardziej skutecznie chroni małżonka słabego ekonomicznie (finansowo), który po ślubie ma prawo do znacznej części majątku uzyskiwanej przez współmałżonka. Wspólność taka jednak nie powstanie jeśli małżonkowie przed ślubem podpisali **intercyzę** (zwaną umową majątkową) oraz w przypadku gdy jeden z małżonków był **ubezwłasnowolniony** lub **ogłosił upadłość** swojej firmy.

W systemie wspólności ustawowej możemy wyróżnić dwa rodzaje majątków:

- 1) **Majątek wspólny małżonków**, który obejmuje wszystkie przedmioty majątkowe (rzeczy i prawa) nabyte przez małżonków razem lub tylko przez jednego z małżonków w czasie trwania małżeństwa,
- 2) **Majątek osobisty każdego z małżonków**, do którego zalicza się przedmioty nie należące do majątku wspólnego - obejmuje on głównie przedmioty, które małżonkowie nabyli przed zawarciem związku małżeńskiego.

W kolejnym podrozdziale skład majątku wspólnego i osobistego zostanie szczegółowo omówiony.

2.4.2.2. Majątek wspólny a majątek osobisty małżonków

2.4.2.2.1. Majątek wspólny

2.4.2.2.1.1. Co wchodzi w skład majątku wspólnego?

Zgodnie z przepisami kodeksu rodzinnego i opiekuńczego do majątku wspólnego należą w szczególności:

- pobrane wynagrodzenie za pracę i dochody z innej działalności zarobkowej małżonków,
- dochody z majątku wspólnego, jak również z majątku osobistego każdego z małżonków np. z prowadzenia restauracji, swojego warsztatu czy zakładu produkcyjnego prowadzonego przez jednego z małżonków,
- środki zgromadzone na rachunku otwartego lub pracowniczego funduszu emerytalnego każdego z małżonków.

Nie jest to jednak wyliczenie wyczerpujące, wykazuje ono jedynie najczęstsze i najważniejsze dla rodziny wartości majątkowe. Oprócz powyższych, do majątku wspólnego małżonków możemy zaliczyć następujące składniki:

- odsetki od sumy zgromadzonej na lokacie w banku (choćby sama lokata była własnością jednego z małżonków), oraz premia związana z wkładem oszczędnościowym jednego z małżonków,
- prawa nabyte w wyniku zasiedzenia (czyli nabycia własności po upływie określonego przez prawo czasu jeżeli bieg tego czasu zakończył się w czasie trwania wspólności ustawowej),
- grunt nabyty w czasie trwania wspólności ustawowej,
- własnościowe prawo do mieszkania spółdzielczego, na podstawie którego oboje małżonkowie mogą być członkami spółdzielni, oraz prawo najmu mieszkania najęte w czasie trwania małżeństwa, mającego służyć zaspokojeniu podstawowych potrzeb mieszkaniowych rodziny. Wspólność prawa najmu jest niezależna od istniejącego ustroju majątkowego – bez znaczenia ma tu czy umowę najmu zawarł jeden z małżonków czy oboje.

2.4.2.2.1.2. Kto zarządza majątkiem wspólnym?

Zważając na fakt, że majątek wspólny przysługuje obojgu małżonkom, a nie tylko jednemu, małżonkowie – szczególnie dla dobra rodziny - powinni współdziałać w zarządzie majątkiem wspólnym. W szczególności małżonkowie powinni udzielać sobie wzajemnie **informacji** o stanie majątku wspólnego, o wykonywaniu **zarządu** majątkiem wspólnym i o **zobowiązaniach obciążających** majątek wspólny.

Wykonywanie zarządu obejmuje czynności, które dotyczą przedmiotów należących do majątku wspólnego, w tym także czynności zmierzające do zachowania tego majątku. Każdy z małżonków może samodzielnie wykonywać ten zarząd, ale jeden małżonek może się **sprzeciwić** czynności zarządu majątkiem wspólnym zamierzonej przez drugiego małżonka, z wyjątkiem

czynności w bieżących sprawach życia codziennego lub zmierzającej do zaspokojenia zwykłych potrzeb rodziny albo podejmowanej w ramach działalności zarobkowej (np. zakupów produktów spożywczych, środków czystości itp.). **Sprzeciw** taki jest skuteczny wobec osób trzecich, jeżeli mogły się one z nim zapoznać przed dokonaniem danej czynności. Ma on na celu zapobieżenie lekkomyślnemu i niegospodarnemu działaniu jednego z małżonków.

Przykład:

Anna i Gareth posiadają samochód marki Audi A6, który należy do majątku wspólnego. Gareth bardzo potrzebuje pieniędzy i chce sprzedać samochód za zbyt niską kwotę 25.000,00 zł. O tym zamiarze wiedzą już wszyscy sąsiedzi, którzy z niecierpliwością czekają na dzień, w którym Gareth będzie chciał sprzedać samochód. Jednocześnie sąsiedzi zdają sobie sprawę z niezadowolenia Anny, ponieważ z nimi na ten temat rozmawiała.

W związku z tym, sąsiedzi – zdając sobie sprawę ze sprzeciwu Anny – nie powinni zawrzeć umowy z Garethem. Jeżeli jednak Gareth chciałby sprzedać samochód osobie pochodzącej z innego miasta, trudno byłoby wymagać od tej osoby by powstrzymała się od zawarcia umowy sprzedaży, ponieważ nie miałyby szans dowiedzieć się o sprzeciwie Anny i przy zachowaniu należytej staranności nie mogłyby się dowiedzieć.

Dokonanie czynności zarządu majątkiem wspólnym przez Garetha, mimo sprzeciwu Anny, może mieć znaczenie dla oceny prawidłowości wykonywania zarządu i może - w zależności od okoliczności, zwłaszcza gdy jest działaniem uporczywym - powodować pozbawienie Garetha samodzielnego zarządu majątkiem wspólnym.

Co więcej, są okoliczności (wymienione w art. 36¹ KRO), w których koniecznie potrzebna jest **zgoda** do dokonania konkretnych czynności, tj:

- a) czynności prawnej prowadzącej do zbycia, obciążenia, odpłatnego nabycia nieruchomości lub użytkowania wieczystego, jak również prowadzącej do oddania nieruchomości do używania lub pobierania z niej pożytków. Także czynności powodujące uprawnienie kogoś do korzystania z nieruchomości albo pobierania z niej pożytków (np. umowa najmu albo dzierżawy) wymaga zgody drugiego małżonka,
- b) czynności prawnej prowadzącej do zbycia, obciążenia, odpłatnego nabycia prawa rzeczowego, którego przedmiotem jest budynek lub lokal (np. ustanowienia służebności osobistej mieszkania, wniesienia do spółdzielni mieszkaniowej wkładu budowlanego dla uzyskania spółdzielczego, własnościowego prawa do lokalu lub prawa własności lokalu),
- c) czynności prawnej prowadzącej do zbycia, obciążenia, odpłatnego nabycia i wydzierżawienia gospodarstwa rolnego lub przedsiębiorstwa,
- d) darowizny z majątku wspólnego, z wyjątkiem drobnych darowizn zwyczajowo przyjętych.

Jeżeli jeden małżonek zawarł umowę bez wymaganej zgody, jej ważność zależy od **potwierdzenia** jej przez współmałżonka. Jeżeli jeden z małżonków odmawia zgody wymaganej do dokonania czynności, albo jeżeli porozumienie z nim napotyka trudne do przewyciężenia przeszkody, drugi małżonek może zwrócić się do sądu o zezwolenie na dokonanie czynności. Sąd udziela zezwolenia, jeżeli dokonania czynności wymaga dobro rodziny.

Zgoda powinna mieć taką formę jak forma czynności, którą chcemy dokonać. Jeśli na przykład chcemy sprzedać nieruchomość (do czego potrzebna jest forma aktu notarialnego) przyjmuje się, że zgoda małżonka też powinna zostać wyrażona w formie aktu notarialnego. Natomiast odmowa może zostać wyrażona w jakiegokolwiek formie – byleby była dostatecznie zrozumiała (czyli w przypadkach wskazanych powyżej).

2.4.2.2.1.3. Czy można pozbawić małżonka zarządu majątkiem wspólnym?

Tak, sąd może pozbawić małżonka zarządu majątkiem wspólnym jeżeli istnieją ku temu ważne powody. Takim ważnym powodem jest na przykład stałe, naganne zachowanie jednego z małżonków względem majątku wspólnego zagrażające bytowi rodziny. W takim wypadku małżonek traci prawo do samodzielnego podejmowania decyzji dotyczących majątku, a każda dokonana przez niego czynność będzie **nieważna**. Traci także możliwość zgłaszania sprzeciwu wobec czynności współmałżonka. Nie pozbawia go jednak uprawnienia do wyrażania zgody na czynności małżonka w przypadkach, w których zgoda ta jest wymagana.

Aby pozbawić małżonka samodzielnego zarządu majątkiem wspólnym należy wystąpić do sądu z następującym wnioskiem:

Wzór nr 6

Wrocław, 1 lipca 1990 r.

Do:

Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyków
Wydział III Rodzinny i Nieletnich
Ul. Podwale 30
50-049 Wrocław

Wnioskodawca: **Anna Robbins**
Ul. Łubinowa 46/54
50-249 Wrocław

Uczestnik postępowania: **Gareth Robbins**
St. Andrew's Street 22
IB2 3HM Bury St. Edmunds

WNIOSEK
o pozbawienie współmałżonka samodzielnego zarządu majątkiem wspólnym

Działając w imieniu własnym wnoszę o:

- 1) pozbawienie uczestnika postępowania samodzielnego zarządu majątkiem wspólnym Anny i Garetha Robbins,
- 2) postanowienie, że na dokonywanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu tym majątkiem wymagane będzie zamiast zgody Garetha Robbinsa zezwolenie sądu.

UZASADNIENIE

Uczestnik postępowania w 2008 wyjechał do Holandii. Po kilku miesięcznym pobycie zaczął nałogowo palić opium, a w 2009 roku sięgnął po twardsze narkotyki. Obecnie uczestnik przyjmuje coraz większe dawki twardych narkotyków i nie reaguje na perswazje rodziny, aby zerwał z nałogiem i poddał się leczeniu.

Dowód:

- wynik badania krwi Garetha Robbinsa,

Na skutek uzależnienia uczestnik sprawuje nieracjonalny zarząd majątkiem wspólnym – zaciąga zobowiązania w banku oraz wyprzedaje przedmioty znajdujące się we wspólnym domu.

W związku z powyższym, należy uznać, że zachodzą ważne powody do pozbawienia uczestnika postępowania zarządu majątkiem wspólnym. Niezbędne jest więc postanowienie, że na dokonywanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu tym majątkiem, zamiast zgody uczestnika postępowania wymagane będzie zezwolenie sądu.

(Podpis)

Załączniki:

- odpis pisma (x2),
- wynik badania krwi Garetha Robbinsa

UWAGA:

- o pismo należy złożyć do **Sadu Rejonowego** właściwego ze względu na miejsce zamieszkania wnioskodawcy lub ze względu na miejsce jego pobytu (w przypadku braku miejsca zamieszkania). Możemy je wysłać listem poleconym lub złożyć osobiście w biurze podawczym, które znajduje się w każdym sądzie,
- o wniosek składamy w **2 egzemplarzach** – jeden dla sądu i jeden dla uczestnika postępowania. Warto również sporządzić jeden egzemplarz dla siebie i zatrzymać go w domu.
- o pismo podlega opłacie w wysokości 40 zł. Można je opłacić **znakami sądowymi** (kupujemy je w kasie sądu i naklejamy na pierwszą stronę pisma), **przelewem bankowym** (wygenerowany elektronicznie i wydrukowany dowód wpłaty dołączamy do pisma) albo **gotówką na pocztę** (dowód opłaty dołączamy do pisma).

2.4.2.2.2. Majątek osobisty

Jak już wspomniano wcześniej, do majątku osobistego małżonków zalicza się głównie przedmioty, które małżonkowie nabyli przed zawarciem związku małżeńskiego. Celowo użyto tu słowa „głównie”, albowiem są też pewne przedmioty (rzeczy i prawa), które zgodnie z przepisami kodeksu rodzinnego i opiekuńczego zawsze zaliczamy do majątku osobistego małżonka – niezależnie od tego kiedy zostały one nabyte. Do tych przedmiotów zaliczamy:

- przedmioty majątkowe nabyte przez dziedziczenie, zapis lub darowiznę, chyba że spadkodawca lub darczyńca inaczej postanowił,

UWAGA:

Przedmioty zwykłego urządzenia domowego służące do użytku obojga małżonków są objęte wspólnością ustawową także w wypadku, gdy zostały nabyte przez dziedziczenie, zapis lub darowiznę, chyba że spadkodawca lub darczyńca postanowił inaczej,

Przykład:

Między Anną i Garethem istnieje ustrój wspólności majątkowej. Córka Anny – Joasia – zarobiła ostatnio dużo pieniędzy i postanowiła darować mamie swój telewizor plazmowy marki Samsung 60”. W umowie darowizny nie zawarto żadnego zapisu, że telewizor ma wejść do majątku wspólnego Anny i Garetha. W związku z tym telewizor wchodzi do majątku osobistego Anny i w razie podziału majątku wspólnego po ustaniu małżeństwa nie będzie on brany pod uwagę.

Gdyby córka darowała mamie pralkę, która by służyła całej rodzinie w umowie musiałby się znaleźć specjalny zapis, że pralka ta ma należeć do majątku osobistego Anny. W razie braku takiego zapisu, pralka wchodzi do majątku wspólnego, ponieważ jest ona przedmiotem urządzenia domowego, do którego odnoszą się inne przepisy.

- prawa majątkowe wynikające ze wspólności łącznej podlegające odrębnym przepisom, np. prawa majątkowe małżonka będącego współnikiem w spółce cywilnej,
- przedmioty majątkowe służące wyłącznie do zaspokajania osobistych potrzeb jednego z małżonków, np. odzież, telefon komórkowy, zegarek itd. Przedmioty, które mają większą wartość – zgodnie z poglądami spotykanymi w literaturze – zalicza się raczej do majątku wspólnego, mimo iż służą one do zaspokajania osobistych potrzeb jednego z małżonków (np. samochód osobowy należy prawie zawsze do majątku wspólnego niezależnie od tego w jakim celu jest wykorzystywany),
- prawa niezbywalne, które mogą przysługiwać tylko jednej osobie, np. prawo do użytkowania, czy prawo do alimentów. Spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu nabyte przez małżonka przed powstaniem wspólności ustawowej należy do jego majątku osobistego,
- przedmioty uzyskane z tytułu odszkodowania za uszkodzenie ciała lub wywołanie rozstroju zdrowia albo z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę; nie dotyczy to jednak renty należnej poszkodowanemu małżonkowi z powodu całkowitej lub częściowej utraty zdolności do pracy zarobkowej albo z powodu zwiększenia się jego potrzeb lub zmniejszenia widoków powodzenia na przyszłość,
- żądanie wynagrodzenia za pracę lub z tytułu innej działalności zarobkowej jednego z małżonków. Natomiast pobrane wynagrodzenie należy już do majątku wspólnego,
- przedmioty majątkowe uzyskane z tytułu nagrody za osobiste osiągnięcia jednego z małżonków. Nie dotyczy to jednak nagród z tytułu np. dobrze wykonywanej pracy, ponieważ są one składnikiem wynagrodzenia, a wynagrodzenie – jak już była mowa wcześniej – należy do majątku wspólnego,
- prawa autorskie i prawa pokrewne, prawa własności przemysłowej oraz inne prawa twórcy,

- przedmioty majątkowe nabyte w zamian za składniki majątku osobistego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej, np. nabyte przez małżonka z jego osobistych funduszy.

Przykład:

Anna uległa podczas pracy w restauracji wypadkowi, w wyniku którego straciła palca u lewej ręki. Była ubezpieczona więc dostała 5.000,00 zł odszkodowania. Za te pieniądze kupiła sobie nowego laptopa. Komputer jednak nie spełnił jej oczekiwań i sprzedała go na Allegro.pl. Za uzyskane pieniądze kupiła nowy telewizor Sony Bravia.

Zgodnie z wyżej opisanymi zasadami telewizor należy tylko do majątku osobistego Anny. Kwota, którą Anna otrzymała tytułem odszkodowania stanowi składnik jej majątku osobistego. W związku z tym także laptop i telewizor należą do majątku osobistego Anny, ponieważ przedmioty te zostały nabyte w zamian za składniki jej majątku osobistego.

2.4.3. Umowny ustrój majątkowy

2.4.3.1. Co to jest umowny ustrój majątkowy?

Umowny ustrój majątkowy polega na tym, że małżonkowie mogą zawrzeć ze sobą umowę (powszechnie znaną jako **intercyza**), w której uregulują swoje stosunki majątkowe w sposób odmienny od małżeńskiej wspólności ustawowej. Umowa taka jest szczególnie przydatna jeśli przed ślubem jeden z małżonków zgromadził spory majątek lub małżonkowie prowadzą działalność zawodową na własny rachunek.

Aby zawrzeć taką umowę należy wybrać się do notariusza, ponieważ prawo wymaga by umowa została zawarta w **formie aktu notarialnego** (zawarta w jakiegokolwiek innej formie jest nieważna). Koszt sporządzenia takiego aktu to **400,00 zł**. Umowę można zawrzeć przed ślubem (jednak wywołuje ona skutki dopiero od chwili zawarcia związku małżeńskiego) lub po ślubie (zmienia wtedy dotychczas istniejący między małżonkami ustrój wspólności ustawowej na ustrój wybrany przez małżonków). Może ona być także zmieniona i rozwiązana w każdym czasie.

2.4.3.2. Rodzaje małżeńskich umów majątkowych

Na podstawie umowy małżonkowie mogą rozszerzyć, ograniczyć lub wyłączyć wspólność ustawową (niedopuszczalne jest jednak łączenie elementów właściwych dla wspólności i rozłączności majątkowej). W związku z powyższym, w przypadku zawarcia umowy małżeńskiej możemy mówić o:

- 1) wspólności majątkowej rozszerzonej**, która polega na tym, że małżonkowie na podstawie umowy mogą włączyć do majątku wspólnego także przedmioty należące do ich majątków osobistych (np. mogą włączyć do majątku wspólnego przedmioty nabyte przez zawarciem małżeństwa). Kodeks rodzinny i opiekuńczy wymienia jednak pewne przedmioty, na które **nigdy** nie można rozszerzyć wspólności majątkowej. Są to:

- przedmioty majątkowe, które przypadną małżonkowi z tytułu dziedziczenia, zapisu lub darowizny,
- prawa majątkowe, które wynikają ze wspólności łącznej podlegające odrębnym przepisom (np. prawa współników spółki cywilnej),
- prawa niezbywalne, które mogą przysługiwać tylko jednej osobie, np. spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu,
- wierzytelności z tytułu odszkodowania za uszkodzenie ciała lub wywołanie rozstroju zdrowia, o ile nie wchodzą one do wspólności ustawowej, jak również wierzytelności z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę,
- niewymagalne jeszcze wierzytelności o wynagrodzenie za pracę lub z tytułu innej działalności zarobkowej każdego z małżonków.

UWAGA:

W razie jakichkolwiek wątpliwości uważa się, że przedmioty służące wyłącznie do zaspokajania osobistych potrzeb jednego z małżonków nie zostały włączone do wspólności.

Umowa o rozszerzeniu wspólności majątkowej może działać na przyszłość (wtedy do majątku wspólnego wchodzi tylko przedmioty nabyte po zawarciu umowy) oraz wstecz (do majątku wspólnego wchodzi także przedmioty nabyte wcześniej, które dotychczas należały do majątku osobistego. Małżonkowie mogą też określić w umowie, że do majątku wspólnego wejdą tylko niektóre z przedmiotów nabytych przed powstaniem wspólności),

- 2) wspólności majątkowej ograniczonej** polegającej na tym, że małżonkowie w drodze umowy wyłączają pewne przedmioty ze wspólności. Takie wyłączenie może odnosić się do przedmiotów już wspólnych, ale też takich które w przyszłości miałyby się stać wspólne. Nie można ograniczyć wspólności majątkowej w ten sposób, że nie zostanie żaden przedmiot wspólny – zawsze musi pozostać choćby jedna wspólna rzecz,

Przykład:

Anna i Gareth mają trzy samochody, które należą do majątku wspólnego. Postanowili jednak, że wybiorą się do notariusza i ograniczą swoją wspólność. W umowie postanowili, że jeden samochód będzie należał do majątku osobistego Anny, jeden do majątku osobistego Garetha, a jeden pozostanie w majątku wspólnym. W takiej sytuacji, przypadku podziału majątku wspólnego po ustaniu małżeństwa liczyć się będzie tylko ten samochód, który należy do majątku wspólnego. Pozostałych samochodów podział dotyczyć nie będzie.

- 3) rozdzielności majątkowej** – polegającej na tym, że nie ma majątku wspólnego małżonków, a istnieją tylko ich majątki osobiste. Umowa o rozdzielności majątkowej może zostać zawarta przed wstąpieniem w związek małżeński (wtedy po ślubie majątek wspólny w ogóle nie powstaje) lub po ślubie (majątek wspólny, który małżonkowie mieli dotychczas ulega podziałowi, a poszczególne przedmioty wchodzi do majątków

osobistych małżonków. Wszystkie przedmioty nabyte przez małżonków po zawarciu umowy rozdzielności majątkowej wchodzi do ich majątków osobistych),

- 4) **rozdzielności majątkowej z wyrównaniem dorobków** polegającej na tym, że w czasie obowiązywania umowy małżonkowie mają tylko majątek osobisty, a po rozwiązaniu tej umowy lub po rozwodzie pojawia się obowiązek wyrównania ich dorobków.

Przykład:

Anna i Gareth przed ślubem zawarli umowę ustanawiającą między nimi ustrój rozdzielności majątkowej z wyrównaniem dorobków. Po ślubie, wszystkie przedmioty, które małżonkowie nabywali były zaliczane albo do majątku osobistego Anny albo majątku osobistego Garetha (w zależności od tego kto dany przedmiot nabył).

Kilka miesięcy po ślubie urodziła się córka Anny i Garetha – Karolina. W celu sprawowania opieki nad córką Anna przez 2 lata nie chodziła do pracy, przez co jej majątek osobisty znacznie się uszczuplił. Gareth z kolei spędzał coraz więcej czasu w pracy i nie przyczynił się zbytnio do sprawowania opieki nad dzieckiem. Małżonkowie przestali się dogadywać i Gareth zażądał rozwodu.

W takiej sytuacji Anna może żądać od Garetha wyrównania swojego dorobku, który ucierpiał ze względu na fakt, że spędziła w domu 2 lata i opiekowała się ich wspólnym dzieckiem. W ten sposób chroni się dorobek małżonka, który z różnych przyczyn jest mniejszy niż dorobek współmałżonka.

Dorobkiem każdego z małżonków jest wzrost wartości jego majątku osobistego po zawarciu umowy rozdzielności majątkowej. Nie dolicza się do niego przedmiotów nabytych przez dziedziczenie, zapis lub darowiznę, praw niezbywalnych, które mogą przysługiwać tylko jednej osobie, przedmioty uzyskane z tytułu odszkodowania za uszkodzenie ciała lub wywołanie rozstroju zdrowia albo z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, wierzytelności z tytułu wynagrodzenia za pracę lub z tytułu innej działalności zarobkowej jednego z małżonków, praw autorskich i praw pokrewnych, praw własności przemysłowej i innych praw twórcy.

Doliczamy natomiast darowizny dokonane przez jednego z małżonków (z wyjątkiem darowizn zwyczajowo przyjętych i darowizn dokonanych na rzecz swoich zstępnych – dzieci, wnuków, prawnuków). Dolicza się również usługi świadczone osobiście przez jednego z małżonków na rzecz majątku drugiego małżonka oraz nakłady i wydatki na majątek jednego małżonka z majątku drugiego małżonka.

Z ważnych powodów każdy z małżonków może żądać zmniejszenia obowiązku wyrównania dorobków. Ustawodawca miał tu na myśli takie powody jak np. narkomania jednego z małżonków, alkoholizm, znęcanie się nad rodziną, trwonienie majątku itd. Jeżeli małżonkowie nie mogą dojść do porozumienia, co do sposobu lub wysokości wyrównania mogą się zwrócić do sądu z wnioskiem o rozstrzygnięcie sporu.

2.4.3.3. Zmiana i rozwiązanie majątkowej umowy małżeńskiej

2.4.4. Ustrój przymusowy

Ustrojem przymusowym jest ustrój rozdzielności majątkowej (zwykłej), który pojawia się między małżonkami niezależnie od ich woli. Występuje on w dwóch odmianach:

- a) **ustrój przymusowy z mocy prawa** – jeśli jeden z małżonków zostanie ubezwłasnowolniony, ogłosi upadłość lub między małżonkami zostanie ogłoszona separacja. Ustrój ten ustaje jeśli ubezwłasnowolnienie zostanie uchylone, postępowanie upadłościowe zostanie umorzone lub ukończone, albo jeśli separacja zostanie zniesiona,
- b) **ustrój przymusowy na podstawie orzeczenia sądu ustanawiającego między małżonkami ustrój rozdzielności majątkowej**. Aby jednak sąd ustanowił rozdzielność musi zostać zgłoszone żądanie do sądu oraz musi istnieć ku temu podstawa.

Uprawnionymi do zgłoszenia żądania są:

- **małżonek** – jeżeli istnieją okoliczności, które ze względu na dobro rodziny wymagają ustanowienia przez sąd rozdzielności majątkowej (np. trwonienie majątku przez jednego z małżonków, naganne zachowanie w stosunku do członków rodziny, alkoholizm, narkomania, niegospodarność). Jeżeli jednak małżonkowie dojdą do porozumienia i podpiszą inną umowę majątkową to uznaje się, że ustrój rozdzielności majątkowej ustanowiony przez sąd przestaje obowiązywać,
- **wierzyciel małżonka**, który może żądać ustanowienia rozdzielności majątkowej jeśli uprawdopodobni, że aby mógł wyegzekwować swoją należność stwierdzoną odpowiednim dokumentem, musi zostać dokonany podział majątku wspólnego małżonków. Małżonkowie mogą się porozumieć między sobą i zawrzeć inną umowę majątkową, ale nie mogą tego zrobić zanim zostanie dokonany podział majątku wspólnego, należność wierzyciela zostanie zabezpieczona lub spłacona, albo miną 3 lata od ustanowienia przez sąd rozdzielności majątkowej.

Wrocław, 1 lipca 1990 r.

Do:
Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyków
Wydział III Rodzinny i Nieletnich
Ul. Podwale 30
50-049 Wrocław

Powódka: **Anna Robbins**
Ul. Łubinowa 46/54
50-249 Wrocław

Pozwany: **Gareth Robbins**
Ul. Łubinowa 46/54
50-249 Wrocław

POZEW
o ustanowienie rozdzielności majątkowej między małżonkami

Działając w imieniu własnym wnoszę o:

- 1) ustanowienie rozdzielności majątkowej między powódką a jej mężem Garthem Robbinsem,
- 2) dopuszczenie dowodu z przesłuchania świadków:
 - Marleny Koziół, zam. ul. Mickiewicza 243, 50-249 Wrocław, na okoliczność zachowania się pozwanego,
 - 2) zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania według norm przepisanych.

UZASADNIENIE

Dnia 1 września 1990 roku powódka i pozwany zawarli związek małżeński przed Kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego we Wrocławiu.

Dowód:
- odpis aktu małżeństwa,

Uczestnik postępowania w 2008 wyjechał do Holandii. Po kilku miesięcznym pobycie zaczął nałogowo palić opium, a w 2009 roku sięgnął po twardsze narkotyki. Obecnie uczestnik przyjmuje coraz większe dawki twardych narkotyków i nie reaguje na perswazje rodziny, aby zerwał z nałogiem i poddał się leczeniu.

Dowód:
- wynik badania krwi Garetha Robbinsa,
- zeznania Marleny Koziół

Utrzymanie wspólności majątkowej grozi całkowitym roztrwonieniem majątku małżonków. W związku z tym wniosek należy uznać za konieczny i uzasadniony.

(Podpis)

Załączniki:
- odpis pisma (x2),
- wynik badania krwi Garetha Robbinsa

UWAGA:

- o pismo należy złożyć do **Sądu Rejonowego** właściwego ze względu na miejsce zamieszkania małżonków. Możemy je wysłać listem poleconym lub złożyć osobiście w biurze podawczym, które znajduje się w każdym sądzie,
- o pozew składamy w **2 egzemplarzach** – jeden dla sądu i jeden dla pozwanego. Warto również sporządzić jeden egzemplarz dla siebie i zatrzymać go w domu.
- o pismo podlega opłacie w wysokości 200 zł. Można je opłacić **znakami sądowymi** (kupujemy je w kasie sądu i naklejamy na pierwszą stronę pisma), **przelewem bankowym** (wygenerowany elektronicznie i wydrukowany dowód wpłaty dołączamy do pisma) albo **gotówką na pocztę** (dowód opłaty dołączamy do pisma).

2.4.5. Przyczyny ustania ustroju wspólności i podział majątku wspólnego.

Powyższy schemat prezentuje przyczyny ustania ustroju wspólności (umownej i ustawowej).

Jeśli natomiast chodzi o **skutki** ustania tego ustroju to przejawiają się one w trzech płaszczyznach:

- 1) następuje zmiana charakteru majątku wspólnego** – wspólność utrzymuje się nadal, ale staje się wspólnością w częściach ułamkowych. Oznacza to, że małżonkom przysługują pewne udziały we wspólnym majątku, które – co do zasady – są równe (**po 1/2**), ale każdy z małżonków może żądać, ażeby ustalenie udziałów w majątku wspólnym nastąpiło z uwzględnieniem stopnia, w którym każdy z nich przyczynił się do powstania tego majątku

(podstawą ustalenia nierównych udziałów nie mogą być różnice w zarobkach małżonków czy nawet fakt pozostawania bez pracy małżonka, który sprawował opiekę nad dziećmi i prowadził gospodarstwo domowe). Spadkobiercy małżonka mogą wystąpić z takim żądaniem tylko w wypadku, gdy spadkodawca wytoczył powództwo o unieważnienie małżeństwa albo o rozwód lub wystąpił o orzeczenie separacji.

Przykład:

Mąż Anny coraz rzadziej przebywał w domu i interesował się swoją rodziną. W końcu wpadł w alkoholizm, wyprowadził się z domu i zamieszkał u kochanki. Przez 3 lata nie utrzymywał kontaktów z rodziną aż w końcu wystąpił do sądu o orzeczenie rozwodu.

W międzyczasie restauracja Anny przyniosła spory zysk. Anna kupiła 2 samochody i wyremontowała dom, który znacznie zyskał na wartości. Gareth z kolei roztrwonił wszystko co miał - sprzedał samochód żeby mieć się z czego utrzymać i nic nowego nie wniósł do majątku wspólnego.

*W takiej sytuacji, przy podziale majątku Anna ma prawo zażądać żeby sąd ustanowił udziały w majątku wspólnym **nierówno** (np. ustalił udział Anny na 2/3, a udział Garetha na 1/3) ponieważ Gareth nie przyczynił się do jego powiększenia, a wręcz przeciwnie – spowodował, że majątek ten zmalał.*

2) **małżonkowie mogą żądać zwrotu nakładów i wydatków** – rozliczenia odbywają się jednak różnie w zależności od tego z jakiego majątku zostały poczynione nakłady i wydatki:

- jeśli nakłady i wydatki zostały poczynione z majątku wspólnego na majątek osobisty małżonka ich zwrot jest obowiązkowy (nie dotyczy to jednak nakładów i wydatków poczynionych na przedmioty przynoszące dochód).
- jeśli natomiast nakłady i wydatki zostały poczynione z majątku osobistego na majątek wspólny to małżonek może żądać ich zwrotu, ale zwrot ten nie jest obowiązkowy.

Zasady te odnoszą się również do sytuacji, gdy dług jednego z małżonków został spłacony z majątku wspólnego.

Przykład:

Anna jest właścicielką domu we Wrocławiu, który odziedziczyła po swoim ojcu Januszu. Niecałe 2 lata temu małżonkowie wyremontowali dom ze wspólnych pieniędzy (remont pochłonął 150.000,00 zł). Gdyby doszło do rozwodu mąż Anny byłby pokrzywdzony ponieważ zostały poczynione wydatki na dom, który należy do majątku osobistego Anny. W takiej sytuacji miałby prawo zażądać zwrotu części wydatków poczynionych z majątku wspólnego, a Anna miałaby obowiązek je zwrócić, ponieważ jej majątek osobisty powiększył.

3) pojawia się możliwość podziału majątku wspólnego – można tego dokonać w dwojaki sposób:

- **poprzez umowę** (kiedy małżonkowie zgadzają się między sobą co do podziału majątku) - umowa ta może zostać zawarta w dowolnej formie, (przepisy prawa nie przewidują żadnej konkretnej formy, ale oczywiście najbardziej pożądana byłaby forma pisemna). Wyjątkowo przepisy narzucają obowiązek zawarcia umowy w formie aktu notarialnego jeśli do majątku wchodzi nieruchomość. Podział umowny może dotyczyć całości majątku lub tylko ograniczyć się do jego części,
- **na podstawie orzeczenia sądu** (jeśli małżonkowie się nie zgadzają co do sposobu podziału majątku) – sąd dokonuje podziału w postępowaniu nieprocesowym na wniosek małżonka, jego spadkobiercy, nabywcy spadku lub nabywcy udziału spadkowego. Wyjątkowo z wnioskiem może też wystąpić prokurator i Rzecznik Praw Obywatelskich.

Sądowy podział obejmuje cały spadek – nie można podzielić tylko części majątku tak jak w przypadku działu umownego. Oprócz samego podziału sąd orzeka o żądaniach małżonka z tytułu spłat długu jednego z małżonków z majątku wspólnego, o żądaniu ustalenia nierównych udziałów, o żądaniu zwrotu nakładów na majątek odrębny bądź na majątek wspólny.

Szczególną uwagę sąd poświęca mieszkaniu, które uważa się za dobro szczególnie cenne dla rodziny. Zgodnie z wytycznymi Sądu Najwyższego, mieszkanie, które zostało przydzielone w trakcie trwania wspólności powinno pozostać przy małżonku wychowującym wspólne, małoletnie dzieci. Małżonkowie powinni w ciągu roku od ustania małżeństwa powiadomić spółdzielnię, któremu z nich przypadło prawo do mieszkania, albo przedstawić dowód wszczęcia postępowania sądowego o podział tego prawa.

UWAGA:

Podziału majątku wspólnego można żądać zawsze, albowiem żądanie to się nie przedawnia!

Jak powinien wyglądać wniosek o podział majątku wspólnego?

Wrocław, 1 lipca 2010 r.

Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyków
III Wydział Rodzinny i Nieletnich
Ul. Podwale 30
50-249 Wrocław

Wnioskodawca: **Anna Kowalska**
Ul. Łubinowa 46/54
50-249 Wrocław

Uczestnik postępowania: **Piotr Milczarek**
ul. Komuny Paryskiej 2/5
50-249 Wrocław

WNIOSEK o podział majątku wspólnego

Działając w imieniu własnym wnoszę o:

1) ustalenie, że w skład majątku wspólnego i uczestnika postępowania wchodzi następujące przedmioty:

- a) własność mieszkania przy ul. Łubinowej 46/54 o wartości 300.000,00 zł,
- b) samochód Audi A6 nr rej DW28472 o wartości 120.000,00 zł,
- c) laptop ASUS K50IN o wartości 4.000,00 zł,
- d) telewizor plazmowy marki Sony o wartości 5.000,00 zł.

2) ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym w ten sposób, że udział wnioskodawczyni wynosi 2/3 a udział uczestnika postępowania 1/3,

3) dokonanie podziału majątku w ten sposób, że:

- wnioskodawczyni otrzyma na własność składniki majątkowe wymienione w punkcie 1a oraz 1c o łącznej wartości 304.000,00 zł,
- uczestnik postępowania otrzyma na własność składniki majątkowe wymienione w punkcie 1b oraz 1d o łącznej wartości 9.000,00 zł,

4) zasądzenie od uczestnika postępowania na rzecz wnioskodawczyni kwoty 18.000,00 zł, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się postanowienia w niniejszej sprawie, tytułem wyrównania wartości udziałów w majątku wspólnym,

5) dopuszczenie dowodu z przesłuchania świadka:

- **Grzegorza Świderskiego**, zam. ul. Bystrzycka 93/34, 50-249 Wrocław na okoliczność nadużywania alkoholu i narkotyków przez uczestnika postępowania,

6) zasądzenie od uczestnika postępowania na rzecz wnioskodawczyni kosztów postępowania według norm przepisanych.

UZASADNIENIE

Dnia 14 maja 1989 roku Sąd Wojewódzki we Wrocławiu w sprawie o sygnaturze akt I C 284/89 rozwiązał przez rozwód małżeństwo wnioskodawczyni z uczestnikiem postępowania.

Dowód:

- odpis wyroku Sądu Wojewódzkiego we Wrocławiu z dnia 14 maja 1989 roku.

Majątek wspólny uczestników postępowania z tytułu ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej stanowią składniki wymienione w punkcie I.

Dowód:

- w razie zaprzeczenia przez uczestnika postępowania składu majątku przedstawię odpowiednie dowody,

Wnioskodawczyni wnosi również o ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym w ten sposób, że udział wnioskodawczyni wynosi 2/3 a udział uczestnika postępowania 1/3. Małżeństwo uczestników trwało 5 lat. W tym okresie wnioskodawczyni prowadziła własną działalność gospodarczą – restaurację przynoszącą znaczne dochody. Jednocześnie wnioskodawczyni zajmowała się prowadzeniem gospodarstwa domowego oraz wychowaniem małoletniego dziecka pochodzącego z małżeństwa. Tymczasem uczestnik postępowania większość swoich zarobków przeznaczal na alkohol i narkotyki. Był wielokrotnie zwalniany z pracy i wyprzedawał przedmioty należące do majątku wspólnego w celu uzyskania środków na środki odurzające.

Dowód:

- zaświadczenie o prowadzeniu działalności gospodarczej
 - zaświadczenie Urzędu Skarbowego Wrocław-Śródmieście o dochodach wnioskodawczyni w okresie ostatnich 5 lat,
 - zeznania świadka Grzegorza Świderskiego
 - przesłuchanie uczestników postępowania

W tym stanie rzeczy wniosek jest konieczny i uzasadniony.

(Podpis)

Załączniki:

- odpis wyroku Sądu Wojewódzkiego we Wrocławiu z dnia 14 maja 1989 roku.
 - zaświadczenie o prowadzeniu działalności gospodarczej
 - zaświadczenie Urzędu Skarbowego Wrocław-Śródmieście o dochodach wnioskodawczyni w okresie ostatnich 5 lat,
 - dowód uiszczenia opłaty za pismo

UWAGA:

- pismo należy złożyć do **Sądu Rejonowego** właściwego ze względu na miejsce położenia majątku, a jeżeli wspólność ustała przez śmierć – sąd spadku,
- jako uczestnika postępowania wpisujemy drugiego małżonka lub jego następców prawnych (spadkobierców – jeśli małżonek zmarł),
- wniosek można wysłać listem poleconym lub złożyć osobiście w biurze podawczym, które znajduje się w każdym sądzie,
- wniosek składamy w **2 egzemplarzach** – jeden dla sądu i jeden dla uczestnika postępowania. Warto również sporządzić jeden egzemplarz dla siebie i zatrzymać go w domu.
- pismo podlega opłacie w wysokości **1.000 zł** (jeżeli małżonkowie nie porozumieli się co do sposobu podziału majątku) lub **300 zł** (jeśli wniosek zawiera zgodny plan podziału). Można je opłacić **znakami sądowymi** (kupujemy je w kasie sądu i naklejamy na pierwszą stronę pisma), **przelewem bankowym** (wygenerowany elektronicznie i wydrukowany dowód wpłaty dołączamy do pisma) albo **gotówką na pocztę** (dowód opłaty dołączamy do pisma).

2.4.6. Odpowiedzialność małżonków w czasie trwania wspólności

Jak już wspomniano wcześniej w czasie trwania między małżonkami wspólności istnieją trzy rodzaje majątków – majątek wspólny, majątek osobisty żony i majątek osobisty żony. Podstawową zasadą jest, że jeżeli małżonek zaciągnie dług sam, to odpowiada z majątku osobistego. Jeśli natomiast małżonkowie zaciągną dług razem – odpowiadają zarówno z majątku wspólnego jak i ze swoich majątków osobistych.

Jak widać, kodeks rodzinny i opiekuńczy różnicuje jednak odpowiedzialność majątkową małżonka, który zaciągnął dług i jego współmałżonka w zależności od tego czy współmałżonek wyraził zgodę na zaciągnięcie długu czy nie:

- Jeżeli dłużnik zaciągnął zobowiązanie **bez zgody** swego małżonka albo zobowiązanie nie wynika z czynności prawnej, wierzyciel może egzekwować swój dług z:
 - majątku osobistego małżonka,
 - jego wynagrodzenia za pracę lub z dochodów uzyskanych przez niego z innej działalności zarobkowej,
 - korzyści uzyskanych przez niego z praw własności przemysłowej, praw autorskich i praw twórcy,
 - przedmiotów majątkowych wchodzących w skład przedsiębiorstwa, jeżeli zobowiązanie powstało w związku z jego działalnością.
- Jeżeli natomiast małżonek **wyraził zgodę** na dokonanie określonych czynności, wierzyciel może wyegzekwować swój dług także z majątku wspólnego małżonków. Od wierzyciela zależy czy będzie wymagał zgody drugiego małżonka na dokonanie czynności czy nie. Od tej zgody zależny jest jednak zakres odpowiedzialności małżonków.
- Jeżeli zobowiązanie wynika z prowadzenia przez małżonka działalności gospodarczej odpowiada on:
 - majątkiem osobistym,
 - swoimi dochodami z działalności zarobkowej,
 - przedmiotami wchodzącymi w skład przedsiębiorstwa,
 - przedmiotami związanymi z prawami autorskimi i prawami pokrewnymi, prawami własności przemysłowej oraz innymi prawami twórcy

UWAGA:

Małżonkowie zawsze odpowiadają solidarnie za zobowiązania zaciągnięte przez jednego małżonka dla zaspokojenia zwykłych potrzeb rodziny (niezależnie od tego jaki jest między nimi ustrój majątkowy).

Na koniec warto jeszcze wspomnieć o kilku wyjątkowych sytuacjach:

- 1) jeżeli **świadczenie czynszowe** (np. z tytułu najmu) lub inne **świadczenie okresowe** (czyli takie, które płaci się co pewien okres czasu – np. co miesiąc) wynika z korzystania przez oboje małżonków z mieszkania dla zaspokojenia potrzeb rodziny ich odpowiedzialność jest solidarna i niezależna od ustroju majątkowego małżonków,

- 2) małżonek zobowiązany do płacenia **alimentów** ponosi odpowiedzialność z majątku osobistego oraz z określonych składników majątku wspólnego pochodzących od tego małżonka.
- 3) **wierzytelności powstałe przed zawarciem małżeństwa** oraz te, które się odnoszą do **osobistego majątku małżonka** będącego dłużnikiem mogą być spłacone z majątku osobistego, a z majątku wspólnego tylko z wynagrodzenia za pracę, z innych dochodów działalności małżonka, korzyści uzyskanych przez niego z praw autorskich, praw twórcy itd. (czyli z tych składników, które małżonek wnosi do majątku wspólnego),
- 4) małżonek podatnik odpowiada za swoje **zobowiązania podatkowe** całym swoim majątkiem osobistym oraz całym majątkiem wspólnym małżonków,
- 5) za **karę grzywny, karę porządkową, nawiązkę i koszty sądowe** małżonek odpowiada w pierwszej kolejności ze swojego majątku osobistego oraz ze swojego wynagrodzenia za pracę (i innej działalności zarobkowej), a także z jego praw autorskich i praw pokrewnych. Dopiero jak ten majątek nie wystarczy wierzyciel może egzekwować swoje należności z majątku wspólnego.

Jednak w takiej sytuacji drugi małżonek może żądać ograniczenia albo nawet wyłączenia odpowiedzialności z majątku wspólnego podnosząc zarzut, że byłoby to niezgodne z zasadami współżycia społecznego (np. spowodowałyby, że małżonkowie nie mieliby środków do życia) albo, że drugi małżonek przyczynił się w małym stopniu lub w ogóle się nie przyczynił do powstania majątku lub niektórych jego składników.

Oczywistym jest, że po ustaniu wspólności majątkowej małżonek każdy małżonek odpowiada za swoje zobowiązania. Małżonkowie jednak nadal ponoszą współodpowiedzialność za zobowiązania zaciągnięte **wspólnie** w czasie trwania małżeństwa.

2.5. Separacja

2.5.1. Co to jest separacja?

Separacja w literaturze ma dwojakie znaczenie:

- 1) **Po pierwsze** – oznacza rozłąkę małżonków polegającą na zerwaniu wspólnoty małżeńskiej na mocy orzeczenia sądu (taką separację nazywamy formalną),
- 2) **Po drugie** – faktyczne rozłączenie małżonków, czyli sytuację, w której małżonkowie zerwali wspólne pożycie, ale bez orzeczenia sądu (taką separację nazywamy faktyczną).

Małżonkowie, których relacje nie układają się najlepiej, zamiast brać rozwód mogą skorzystać z instytucji separacji (szczególnie w sytuacji kiedy nie są pewni czy rzeczywiście chcą rozwodu). Jest ona korzystna dla małżonków, ponieważ pod względem skutków jest podobna do instytucji rozwodu, ale nie prowadzi do ustania małżeństwa.

Główną przesłanką orzeczenia przez sąd separacji jest zupełny rozkład pożycia małżeńskiego (ta kwestia została bardziej szczegółowo omówiona w rozdziale poświęconym rozwodowi). Nie wymaga się jednak żeby rozkład ten był trwały, tzn. żeby doszło do całkowitego

zerwania więzi duchowej, gospodarczej, uczuciowej i seksualnej. Separacja jest swego rodzaju środkiem zapobiegawczym przed ostatecznym rozwiązaniem małżeństwa.

Żądanie separacji rozpatruje Sąd okręgowy w postępowaniu procesowym (co do zasady). Jeżeli jednak małżonkowie złożą zgodny wniosek o orzeczenie separacji, a nie mają wspólnych małoletnich dzieci, sąd orzeka w postępowaniu nieprocesowym bez udziału ławników. W takim wypadku sąd może przestać tylko na przesłuchaniu stron bez konieczności przedkładania innych dowodów. Na pierwszej rozprawie sąd powinien nakłaniać małżonków do pojednania. Jeśli na pojednanie nie ma szans, sąd po przesłuchaniu stron orzeka o separacji. Jeżeli żądania małżonków nie są zgodne - jeden żąda orzeczenia separacji, a drugi orzeczenia rozwodu i żądanie to jest uzasadnione - sąd orzeka rozwód.

UWAGA:

Sąd nie może jednak orzec separacji jeżeli mimo zupełnego rozkładu pożycia miałyby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków albo jeżeli z innych względów orzeczenie separacji byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Pozew o separację wygląda bardzo podobnie jak pozew o rozwód. Jedyna różnica jest taka, że jeśli małżonkowie wnoszą zgodnie o orzeczenie separacji to za pozew muszą zapłacić nie 600, a tylko 100 zł.

Czy sąd orzeka również o tym, który z małżonków jest winny separacji?

Zgodnie z przepisami kodeksu rodzinnego i opiekuńczego sąd nie orzeka o winie jeśli małżonkowie wystąpili ze zgodnym żądaniem orzeczenia separacji. Rozpoznając natomiast w postępowaniu procesowym, sąd również ustala, czy i który z małżonków ponosi winę za rozkład pożycia. W przeciwieństwie do winy przy rozwodzie, wyłączna wina małżonka, który zgłasza żądanie separacji, nie wyłącza możliwości orzeczenia separacji.

2.5.2. Jakie są skutki orzeczenia separacji?

Orzeczenie separacji powoduje takie same skutki jak rozwód z kilkoma jednak wyjątkami:

- po pierwsze - separacja nie powoduje ustania małżeństwa,
- po drugie - mimo orzeczenia separacji małżonkowie są nadal zobowiązani do udzielania sobie wzajemnej pomocy (jeżeli wymagają tego względy słuszności, np. pomocy w załatwianiu różnych spraw, pomocy duchowej, a także czasami pomocy materialnej),
- po trzecie - małżonek, który pozostaje w separacji nie może powrócić do swojego nazwiska, które nosił przed zawarciem małżeństwa, ani nie może zawrzeć nowego małżeństwa (co wydaje się oczywiste skoro małżeństwo trwa nadal)
- po czwarte - różni się obowiązek alimentacyjny małżonków,

- po piąte – w momencie orzeczenia separacji powstaje ustrój rozdzielności majątkowej jako ustroju przymusowego. Nie jest więc możliwe orzeczenie o powstaniu rozdzielności z datą wsteczną.

Orzekając separację sąd rozstrzyga o winie rozkładu pożycia, władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem obojga małżonków, kontaktach rodziców z dzieckiem oraz orzeka w jakiej wysokości każdy z małżonków zobowiązany jest do ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania dziecka. Jedynie gdy orzeka o separacji na podstawie zgodnych oświadczeń małżonków nie rozstrzyga o tym, kto ponosi winę za rozkład pożycia. Sąd nie orzeka o winie także w przypadku, gdy orzeczenie o separacji zostało wydane po przeprowadzeniu postępowania nieprocesowego – nawet jeśli jeden z małżonków tego zażądać.

Jak długo może trwać separacja?

Separacja może trwać w zasadzie tak długo jak trwa małżeństwo. Zniesienia separacji może żądać w każdym czasie, jednak sąd orzeknie o jej zniesieniu dopiero w razie zgodnego żądania obojga małżonków. Z chwilą zniesienia separacji ustają jej skutki, choć nie wszystkie. Władza rodzicielska nie powraca automatycznie do takiego kształtu jaki miała przed orzeczeniem separacji, albowiem w niektórych przypadkach mogłoby to być niezgodne z dobrem dziecka – sąd, w orzeczeniu o zniesieniu rozstrzyga ponownie o władzy rodzicielskiej. Ponadto, między małżonkami powstaje ustawowy ustrój majątkowy, ale na zgodny wniosek małżonków sąd utrzymuje między nimi rozdzielność majątkową

2.6. Ustanie małżeństwa

2.6.1. Śmierć małżonka

Kodeks rodzinny i opiekuńczy opiera się na zasadzie, że małżeństwo jest trwałym i dożgonnym związkiem dwojga osób. W związku z tym śmierć jest naturalną przyczyną ustania ich związku. Po jej nastąpieniu wygasają wszystkie prawa i obowiązki małżonków (co wydaje się być oczywiste). Dowodem ustania małżeństwa wskutek śmierci jest m.in. odpis aktu zgonu oraz postanowienie o stwierdzeniu zgonu małżonka (potrzeba stwierdzenia zgonu pojawia się w momencie, gdy śmierć małżonka jest wątpliwa i nie można ustalić i sporządzić aktu zgonu w trybie zwykłym.

2.6.2. Uznanie małżonka za zmarłego

Zgodnie z przepisami kodeksu cywilnego uznaje się, że zaginiona osoba zmarła w chwili, która została oznaczona w orzeczeniu sądu o uznaniu za zmarłego. Konsekwencją wydania takiego orzeczenia jest ustanie małżeństwa. Takie orzeczenie jest jednak oparte na domniemaniu, że ktoś nie żyje i osoba zainteresowana może żądać uchylecia orzeczenia o uznaniu za zmarłego dowodząc, że osoba ta żyje albo, że zmarła w innej chwili niż ta, która została skazana w orzeczeniu.

Skutkiem uchylecia domniemania jest także uchylene domniemania ustania małżeństwa.

Jeżeli po uznaniu jednego małżonka za zmarłego drugi małżonek zawrze nowy związek małżeński, związek ten nie może być unieważniony z tego powodu, że małżonek uznany za zmarłego żyje albo że jego śmierć nastąpiła w innej chwili aniżeli chwila oznaczona w orzeczeniu o uznaniu za zmarłego. Tej zasady nie stosuje się jednak jeśli w chwili zawarcia nowego związku małżeńskiego strony wiedziały, że małżonek uznany za zmarłego pozostaje przy życiu.

2.6.3. Unieważnienie małżeństwa

Zgodnie z polskim prawem, małżeństwo zawarte mimo przeszkód wskazanych w przepisach jest ważne dopóki sąd nie wyda orzeczenia o jego unieważnieniu. Oznacza to, że jeśli żadna z uprawnionych osób nie wystąpi z pozwem o unieważnienie małżeństwa to małżeństwo trwa nadal i wywołuje skutki jakie przewidują przepisy kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

Wyróżniamy następujące przyczyny unieważnienia małżeństwa:

- 1) **małżonkowie lub jeden z małżonków nie miał 18 lat** (wyjątkowo sąd może zezwolić kobiecie na zawarcie małżeństwa w wieku 16 lat). Unieważnienie małżeństwa z tego powodu nie jest jednak dopuszczalne jeżeli przed złożeniem pozwu małżonkowie osiągnęli pełnoletność. Osobami uprawnionymi do złożenia pozwu są w tym przypadku małżonkowie (jeżeli jednak kobieta zaszła w ciążę – tylko ona i prokurator mogą żądać unieważnienia małżeństwa z powodu przeszkody wieku),
- 2) **osoba, która zawarła małżeństwo jest ubezwłasnowolniona**. Unieważnienia małżeństwa może z tego powodu żądać każdy z małżonków. Nie można unieważnić małżeństwa jeżeli ubezwłasnowolnienie zostało uchylone,
- 3) **osoba, która zawarła małżeństwa jest chora psychicznie lub niedorozwinięta umysłowo**. Sąd może jednak zezwolić na zawarcie małżeństwa, jeżeli choroba lub niedorozwój nie zagraża małżeństwu ani zdrowiu przyszłego potomstwa. Sąd nie unieważni małżeństwa jeżeli stwierdzi, że w momencie zawarcia małżeństwa możliwe było udzielenie zezwolenia. Pozew mogą złożyć małżonkowie i prokurator,
- 4) **jeden z nupturientów pozostawał już we wcześniej zawartym związku małżeńskim**. Nie można jednak unieważnić małżeństwa z powodu bigamii jeśli poprzednie małżeństwo ustało. Z powództwem może w tym przypadku wystąpić każdy to ma w tym interes prawny,
- 5) **małżeństwo zostało zawarte przez osoby spokrewnione** w linii prostej (rodzice, dziadkowie, dzieci, wnuki) oraz w linii bocznej do drugiego stopnia (rodzeństwo), lub przez **powinowatych** w linii prostej (teściowie, zięć i synowa, ojczym, macocha, pasierbowie). Sąd może zezwolić na zawarcie małżeństwa przez powinowatych jeśli ich więź emocjonalna gwarantuje stworzenie prawidłowo funkcjonującego związku. Z pozwem o unieważnienie małżeństwa mogą z tej przyczyny wystąpić małżonkowie i prokurator
- 6) **małżonkowie są związane ze sobą stosunkiem przysposobienia (adopcji)** – taka przeszkoda jest nieusuwalna i sąd nigdy nie może zezwolić na zawarcie małżeńska przez takie osoby,

- 7) **oświadczenie woli zawarcia związku małżeńskiego zostało zawarte w stanie wyłączającym świadome wyrażenie woli** – np. ze względu na chorobę psychiczną, niedorozwój umysłowy, zaburzenia nerwowe, zaburzenia na tle miażdżycowym, zaburzenia związane z narkotykami itd,
- 8) **małżonek składający oświadczenie był w błędzie co do tożsamości współmałżonka,**

Przykład:

Anna zawarła małżeństwo z obywatelem Wielkiej Brytanii Garethem Robbinsem. Okazało się jednak, że jej mąż posługiwał się fałszywymi dokumentami i w rzeczywistości nazywał się Abdulah Al-Shavi ibn Saud i był potomkiem irańskiego rewolucjonisty. W takiej sytuacji Anna może wystąpić do sądu o unieważnienie małżeństwa ponieważ była w błędzie co do tożsamości (a dokładniej nazwiska) nupturienta.

- 9) **małżeństwo zostało zawarte pod wpływem groźby.** Groźba musi być na tyle poważna, że nupturient musi się rzeczywiście obawiać, że zostanie spełniona, a poza tym musi mieć związek ze złożonym oświadczeniem o wstąpieniu w związek małżeński.

UWAGA:

Unieważnienia małżeństwa z powodu braku świadomości, błędu lub groźby może żądać małżonek, który złożył oświadczenie dotknięte którąś z tych wad. Powództwo może wnieść także prokurator.

Termin na wystąpienie z pozwem o unieważnienie małżeństwa z tych przyczyn to 6 miesięcy od dnia ustania stanu wyłączającego świadome wyrażenie woli, od wykrycia błędu lub ustania obawy wywołanej groźbą.

- 10) **małżeństwo zostało zawarte przez pełnomocnika mimo braku stosownego zezwolenia sądu oraz w razie nieważności pełnomocnictwa albo jego skutecznego odwołania.**

Czy można unieważnić małżeństwo po jego ustaniu?

Co do zasady nie można, ale są dwa wyjątki. Po pierwsze, można unieważnić małżeństwo, które zostało zawarte z bigamistą (nie można jednak unieważnić małżeństwa bigamicznego jeżeli poprzednie małżeństwo ustało z innej przyczyny niż śmierć bigamisty). Po drugie, można żądać unieważnienia małżeństwa, które zostało zawarte przez osoby ze sobą spokrewnione.

Jak unieważnić małżeństwo?

Po pierwsze należy wystąpić do sądu z pozwem o unieważnienie małżeństwa. Sąd nie unieważni małżeństwa z urzędu. Pozew powinien wyglądać następująco:

Wzór nr 9

Wrocław, 1 lipca 2010 r.

Do:
Sąd Okręgowy we Wrocławiu
I Wydział Cywilny
Ul. Sądowa 1
50-046 Wrocław

Powód : **Anna Kowalska**
Ul. Łubinowa 46/54
50-249 Wrocław

Pozwany: **Piotr Milczarek**
ul. Komuny Paryskiej 2/5
50-249 Wrocław

POZEW
u unieważnienie małżeństwa

Działając w imieniu własnym wnoszę o:

1. unieważnienie mojego małżeństwa zawartego 17 października 1984 roku z pozwanym Piotrem Milczarkiem przed Kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego we Wrocławiu i wpisanego do Księgi małżeństw pod numerem 342/1984,
2. dopuszczenie dowodu z przesłuchania powódki na okoliczność choroby psychicznej Piotra Milczarka,
3. dopuszczenie dowodu z przesłuchania Marii Milczarek, zam. ul. Krasińskiego 22, 59-340 Golińsk, na okoliczność, że jej brat Piotr Milczarek jest chory psychicznie,
4. dopuszczenie dowodu z opinii biegłego na okoliczność, że Piotr Milczarek jest chory psychicznie,
5. zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych.

UZASADNIENIE

Powódka i pozwany zawarli związek małżeński w dniu 17 października 1984 roku.

Dowód:
- odpis skrócony aktu małżeństwa

Po krótkim czasie pożycia małżeńskiego powódka zauważyła, że pozwany zachowuje się nienaturalnie i zdradza znaczne odchylenia psychiczne. Każda próba namówienia męża na udanie się do lekarza psychiatry była bezskuteczna. Od siostry męża dowiedziałam się, że mąż prawdopodobnie cierpi na schizofrenię. Reszta rodziny ukrywała ten fakt przede mną, aby nie zniechęcić mnie do zawarcia małżeństwa.

Dowód:

- Przesłuchanie świadka – Marii Milczarek
- Przesłuchanie powódki

Pozwany zatem, jako osoba chora psychicznie, nie mógł zawrzeć małżeństwa, a okoliczność ta stanowi przesłankę do orzeczenia unieważnienia małżeństwa.

Dowód:

- Opinia biegłego psychiatry

W związku z powyższym, pozew jest konieczny i uzasadniony.

(Podpis)

Załączniki:

- odpis pisma (x3)
- odpis skrócony aktu małżeństwa

UWAGA:

- o pismo należy złożyć do **Sądu Okręgowego** właściwego ze względu na ostatnie wspólne miejsce zamieszkania małżonków, jeżeli choć jedno z nich w okręgu tym jeszcze stale przebywa. W braku takiej podstawy wyłącznie właściwy jest sąd miejsca zamieszkania strony pozwanej, a gdy i tej podstawy nie ma - sąd miejsca zamieszkania powoda, który jest właściwy ze względu na ostatnie miejsce zamieszkania zmarłego. Możemy je wysłać listem poleconym lub złożyć osobiście w biurze podawczym, które znajduje się w każdym sądzie,
- o pozew składamy w **3 egzemplarzach** – jeden dla sądu, jeden dla pozwanego i jeden dla prokuratora, który musi zostać zawiadomiony o takim pozwie. Warto również sporządzić jeden egzemplarz dla siebie i zatrzymać go w domu.
- o pismo podlega opłacie w wysokości 200 zł. Można je opłacić **znakami sądowymi** (kupujemy je w kasie sądu i naklejamy na pierwszą stronę pisma), **przelewem bankowym** (wygenerowany elektronicznie i wydrukowany dowód wpłaty dołączamy do pisma) albo **gotówką na pocztę** (dowód opłaty dołączamy do pisma).

Kiedy sąd wyda wyrok unieważniający, małżeństwo traktuje się tak jakby nigdy nie było zawarte. Małżonkom przywraca się ich poprzedni stan cywilny, nazwiska i ustaje powinowactwo.

2.6.4. Rozwód**2.6.4.1. Czym jest rozwód i jakie są przesłanki rozwodowe?**

Jak już wspomniano we wcześniejszym rozdziale, małżeństwo jest **emocjonalnym, trwałym, legalnym** (sformalizowanym) i powołanym do realizowania określonych **funkcji** związku kobiety i mężczyzny chronionym przez państwo. Trwałość tego związku nie oznacza jednak, że nie jest on nierozzerwalny. Trudno bowiem „na siłę” utrzymywać martwe związki.

Oprócz takich sytuacji jak śmierć, uznanie za zmarłego czy unieważnienie, stosunek prawny małżeństwa może zostać rozwiązany na mocy orzeczenia sądu po przeprowadzeniu procesu sądowego, który mogą rozpocząć tylko małżonkowie. Rozwiązanie małżeństwa w taki sposób nazywamy właśnie **rozwozem**.

Aby sąd mógł orzec rozwód, muszą istnieć ku temu określone przesłanki. Możemy wyróżnić ich dwa rodzaje:

- 1) **przesłanki pozytywne**, czyli okoliczności, które muszą wystąpić, aby możliwe było orzeczenie rozwodu.
- 2) **przesłanki negatywne**, czyli okoliczności, które nie mogą wystąpić, aby sąd mógł rozwiązać związek małżeński w drodze rozwodu

W przypadku rozwodu istnieje tylko jedna przesłanka pozytywna – **trwały i zupełny rozkład** pożycia małżeńskiego. **Zupełność** tego rozkładu przejawia się w tym, że między małżonkami nie ma już więzi uczuciowej (tzn. małżonkowie nie darzą się już miłością, a nawet zachowują się wrogo w stosunku do siebie), więzi fizycznej (pożycie seksualne między małżonkami nie istnieje) i więzi gospodarczej (małżonkowie już nie prowadzą wspólnie gospodarstwa domowego). **Trwałość** rozkładu pożycia małżeńskiego przejawia się z kolei w tym, że rozkład ten jest na tyle zaawansowany, że nie ma już szans na powrót do wspólnego pożycia. Rozkład nie może mieć charakteru przejściowego i musi być nieodwracalny.

Jeśli chodzi o przesłanki negatywne to możemy wyróżnić ich następujące rodzaje:

- 1) **Wyłączna wina małżonka, który żąda rozwodu** – zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego rozwód nie może być orzeczony mimo trwałego i zupełnego rozkładu pożycia małżeńskiego jeżeli żąda go małżonek wyłącznie winny.

Przykład:

Kryzys gospodarczy spowodował, że restauracja Anny przynosiła coraz mniejsze zyski i po pewnym czasie stanęła na granicy opłacalności. W efekcie między małżonkami coraz częściej dochodziło do kłótni z powodu pieniędzy. Sytuacja stała się na tyle poważna, że Piotr wyprowadził się z domu i zamieszkał u kolegi. Po paru miesiącach okazało się, że Piotr ma kochankę. W międzyczasie Anna z trudem zarabiała na utrzymanie swoje i córki. Gdyby nie pomoc znajomych, Anna pozostałaby bez środków do życia.

W końcu Piotr wystąpił do sądu z pozwem o rozwód. W takiej jednak sytuacji niemożliwe jest orzeczenie przez sąd rozwodu ponieważ sąd uznał, że Piotr jest wyłącznie winny rozkładu pożycia małżeństwa. Zdrada małżonka, brak zainteresowania jego losem i opuszczenie rodziny w potrzebie jest sprzeczne z zasadami moralnymi. Małżonek jest też zobowiązany do lojalności i wierności.

W powyższym przykładzie rozwód mógłby zostać orzeczony tylko w jednej sytuacji – gdyby Anna wyraziła **zgode na rozwód**. Zgodnie bowiem z art. 56 § 3 KRO „rozwód nie jest dopuszczalny, jeżeli żąda go małżonek wyłącznie winny rozkładu pożycia, chyba że drugi małżonek wyrazi zgodę na rozwód[...].”

Jeżeli jednak odmowa zgody na rozwód jest w danych okolicznościach **sprzeczna**

z zasadami współżycia społecznego (np. Anna odmawia tylko po to by dokuczyć małżonkowi albo się na nim zemścić) to sąd, mimo winy Piotra i mimo braku zgody Anny, może orzec rozwód.

- 2) **Rozwód naruszałby dobro wspólnych małoletnich dzieci.** Orzekając rozwód sąd powinien brać pod uwagę czy rozwód nie osłabi więzi dziecka z rodzicami i czy nie wpłynie negatywnie na wykonywanie władzy rodzicielskiej, czy dziecko nie odczuje boleśnie rozwodu i czy zachowanie małżonka, przy którym pozostanie dziecko nie będzie zmierzało do wykluczenia drugiego małżonka z wykonywania władzy rodzicielskiej. Sąd ocenia czy nie ucierpi dobro dziecka biorąc pod uwagę wiek dziecka, jego stosunki z rodzicami, wpływ konfliktu rodziców na psychikę dziecka itp.,
- 3) **Rozwód byłby niezgodny z zasadami współżycia społecznego** – sąd bierze pod uwagę czy rozwód nie naruszałby zasady sprawiedliwości czy podstawowych zasad moralnych.

Przykład:

Dwa lata po ślubie Anna Kowalska uległa poważnemu wypadkowi samochodowemu. Okazało się, że doszło do naruszenia jej rdzenia kręgowego i do końca życia będzie musiała poruszać się na wózku inwalidzkim. Niespodziewanie jej mąż wystąpił do sądu z pozwem o rozwód – uznał bowiem, że nie będzie w stanie zaopiekować się żoną w taki sposób w jaki ona by tego potrzebowała. W takiej jednak sytuacji sąd – mimo, że Anna i Piotr nie mają wspólnych dzieci i żaden z małżonków nie ponosi winy – sąd może nie rozwiązać małżeństwa przez rozwód, ponieważ uzna, że Anna potrzebuje stałej pomocy w najprostszych czynnościach dnia codziennego i orzeczenie rozwodu byłoby niezgodne z zasadami współżycia społecznego.

2.6.4.2. Jak wygląda postępowanie w sprawach rozwodowych?

Aby postępowanie zostało rozpoczęte jeden z małżonków musi wystąpić do sądu z pozwem o rozwód. Pozew powinien wyglądać w następujący sposób:

Wrocław, 1 kwietnia 2010 r.

Do:
Sąd Okręgowy we Wrocławiu
Wydział I Cywilny
Ul. Sądowa 1
50-049 Wrocław

Powód : **Anna Robbins**
ul. Łubinowa 46/54
50-249 Wrocław

Pozwany: **Gareth Robbins**
ul. Łubinowa 46/54
50-249 Wrocław

POZEW O ROZWÓD

Działając w imieniu własnym, wnoszę o:

- 1) rozwiązanie małżeństwa powódki Anny Robbins z pozwanym Garethem Robbins zawartego w dniu 23 maja 1990 r. przed Kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego we Wrocławiu i wpisanego do Księgi Małżeństw pod numerem 534/90 przez rozwód z winy pozwanego,
- 2) powierzenie wykonywania władzy rodzicielskiej nad małoletnim dzieckiem pochodzącym z małżeństwa Tomaszem Robbins, urodzonym dnia 28 września 1994 r. we Wrocławiu powódce z jednoczesnym ograniczeniem władzy rodzicielskiej pozwanego do współdecydowania o istotnych sprawach dzieci,
- 3) zasądzenie od pozwanego na rzecz małoletniego Tomasza Robbinsa renty alimentacyjnej w kwocie 500 zł miesięcznie, płatnych do dnia 5 każdego bieżącego miesiąca z góry, wraz z ustawowymi odsetkami w razie zwłoki w płatności każdej renty alimentacyjnej, do rąk powódki, jako przedstawicielki ustawowej dziecka,
- 4) powierzenie wykonywania władzy rodzicielskiej nad małoletnim Tomaszem Robbinsem przez czas trwania niniejszego procesu powódce z jednoczesnym ustaleniem miejsca pobytu dzieci u powódki,
- 5) orzeczenie o sposobie korzystania przez strony w trakcie trwania niniejszego procesu ze wspólnego mieszkania, położonego we Wrocławiu przy ul. Łubinowej 46/54, składającego się z trzech pokoi, w ten sposób, że przyznaje się pozwanemu jeden pokój o powierzchni 20 m², położony jako pierwszy po lewej stronie po wejściu do mieszkania, natomiast powódce wraz z dziećmi przyznaje się pozostałe trzy pokoje. Ze wspólnych części mieszkania strony będą korzystać wspólnie,
- 6) dopuszczenie dowodu z przesłuchania świadków na okoliczność zdrady małżeńskiej pozwanego:
- Marii Muzyka, zam. ul. Baczyńskiego 22, 50-249 Wrocław
- Alberta Machaja, zam. ul. Nowogrodzka 42, 50-249 Wrocław,
- 7) zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania według norm prawem przepisanych

UZASADNIENIE

Strony zawarły związek małżeński w dniu 23 maja 1990 r. przed Kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego we Wrocławiu. Umów majątkowych małżonkowie nie zawierali.

Dowód:

- odpis skrócony aktu małżeństwa,
- przesłuchanie stron,

Z małżeństwa stron urodziło się jedno małoletnie dziecko – Karolina Robbins ur. 30 kwietnia 1990 r., obecnie pełnoletnia. Strony przysposobiły także Tomasza Robbinsa, ur. 12 maja 1994 r.

Dowód:

- postanowienie Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków o przysposobieniu Tomasza Robbinsa,
- odpis skrócony aktu urodzenia Karoliny Robbins,
- odpis skrócony aktu urodzenia Tomasza Robbins

Początkowo małżeństwo układało się dobrze, ale w 1996 roku pozwany popadł w nałóg alkoholowy. W efekcie przestał interesować się rodziną, przestał pomagać w prowadzeniu gospodarstwa domowego, a w domu bywał jedynie gościnnie. W 2000 r. powódka dowiedziała się, że pozwany wynajął mieszkanie na nazwisko kobiety, z którą się związał.

Od maja 2000 roku strony nie współżyją ze sobą i nie prowadzą wspólnego gospodarstwa domowego. Pozwany nie przyczynia się do utrzymania rodziny – bardzo sporadycznie interesuje się tym, jak rozwijają się jego dzieci. W ostatnim czasie uzależnił się też od narkotyków, ale mimo namowy ze strony powódki nie zamierza rozpocząć leczenia odwykowego.

Dowód:

- przesłuchanie Marii Muzyka i Alberta Machaja,
- przesłuchanie stron

Powódka wnosi też o zasądzenie od pozwanego na rzecz małoletniego Tomasza Robbinsa renty alimentacyjnej w kwocie 500 zł miesięcznie, płatnych w sposób określony w punkcie 3 petitum pozwu. Wniosek ten uzasadnia fakt, że pozwany obecnie pracuje jako specjalista ds. marketingu w firmie LG w Kobierzycach pod Wrocławiem i otrzymuje miesięcznie wynagrodzenie w wysokości 6000 zł.

Powódka prowadzi swoją działalność gospodarczą w postaci restauracji, która przynosi dochody w wysokości 2500 zł. Wykonanie obowiązku alimentacyjnego powódki względem małoletniego dziecka stron wyczerpuje się w całości w jej osobistych staraniach o utrzymanie dziecka i jego wychowanie. Natomiast dochodzona kwota alimentów jest adekwatna do możliwości majątkowych pozwanego i odpowiada ona zasadzie równej stopy życiowej członków rodziny.

Dowód:

- zaświadczenie z Urzędu Skarbowego Wrocław-Śródmieście,
- przesłuchanie stron,

Uzasadnione jest również żądanie powierzenia wykonywania władzy rodzicielskiej nad małoletnim dzieckiem powódce. Dziecko ma stałe miejsce zamieszkania w mieszkaniu należącym do powódki i są do niego przyzwyczajone. Ponadto, dziecko nie ma już praktycznie kontaktu z ojcem, albowiem ten nie w ogóle się nim nie interesuje.

Także wniosek o orzeczenie o sposobie korzystania z mieszkania jest uzasadniony, albowiem dziecko musi mieć zapewnione stabilne warunki życiowe. Każdy z członków rodziny będzie użytkował jeden pokój.

W związku z powyższym, wnioski zawarte na wstępie pozwu należy uznać za konieczne i uzasadnione.

(podpis)

Załączniki:

- odpis pozwu (x2)
- postanowienie Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków o przysposobieniu Tomasza Robbinsa,
- odpis skrócony aktu urodzenia Karoliny Robbins,
- odpis skrócony aktu urodzenia Tomasza Robbins
- zaświadczenie z Urzędu Skarbowego Wrocław-Śródmieście,

UWAGA:

- pozew należy złożyć do **Sadu Okręgowego** właściwego ze względu na ostatnie wspólne miejsce zamieszkania małżonków, jeżeli choć jedno z nich w okręgu tym jeszcze stale przebywa. W braku takiej podstawy wyłącznie właściwy jest sąd miejsca zamieszkania strony pozwanej, a gdy i tej podstawy nie ma - sąd miejsca zamieszkania powoda. Możemy je wysłać listem poleconym lub złożyć osobiście w biurze podawczym, które znajduje się w każdym sądzie,
- pozew składamy w **2 egzemplarzach** – jeden dla sądu i jeden dla pozwanego. Warto również sporządzić jeden egzemplarz dla siebie i zatrzymać go w domu,
- pismo podlega opłacie w wysokości 600 zł. Można je opłacić **znakami sądowymi** (kupujemy je w kasie sądu i naklejamy na pierwszą stronę pisma), **przelewem bankowym** (wygenerowany elektronicznie i wydrukowany dowód wpłaty dołączamy do pisma) albo **gotówką na pocztę** (dowód opłaty dołączamy do pisma).

Po złożeniu pozwu sąd w składzie jednego sędziego zawodowego i dwóch ławników wyznacza **rozprawę**. Następnie przeprowadza się postępowanie dowodowe, które ma na celu przede wszystkim ustalenie okoliczności dotyczących rozkładu pożycia, jak również okoliczności dotyczących dzieci stron i ich sytuacji, a w razie uznania powództwa - także przyczyn, które skłoniły do tego stronę pozwaną. Jeżeli istnieją widoki na utrzymanie małżeństwa, sąd może skierować strony do mediacji. Jeżeli sąd jest przekonany co do tego, że istnieją widoki an utrzymanie małżeństwa - zawiesza postępowanie. W czasie trwania postępowania rozwodowego nie można wszcząć odrębnej sprawy ani o zaspokojenie potrzeb rodziny, ani o alimenty między samymi małżonkami lub między nimi a ich wspólnymi dziećmi.

Kwestie, o których orzeka sąd w wyroku rozwodowym możemy podzielić na trzy grupy – kwestie rozstrzygane z urzędu, na wniosek jednego z małżonków i kwestie rozstrzygane na zgodny wniosek obojga małżonków.

Sąd orzeka z urzędu o:

- 1) **winie małżonka za rozkład pożycia**. Jeżeli jednak małżonkowie zażądają żeby sąd zaniechał ustalenia winy to sąd może rozwiązać małżeństwo bez orzekania o winie,
- 2) **sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej nad wspólnym, małoletnim dzieckiem**. O 2008 roku rodzice mogą przedstawić sądowi swoje porozumienie w tej kwestii i uwzględnia je jeśli jest zgodne z dobrem dziecka. Należy pamiętać o tym, że regułą jest wychowywanie się rodzeństwa razem, a jego rozdzielenie może być uzasadnione tylko dobrem dziecka.

Sąd może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z małżonków, a władzę drugiego ograniczyć do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka (np. do współdecydowania o sposobie leczenia dziecka w czasie choroby, o wyborze szkoły itd.). Należy przy tym nadmienić, że ten podział obowiązków nie oznacza ograniczenia władzy rodzicielskiej, a jedynie wyznaczeniem uprawnień i obowiązków rodzicielskich.

Ponadto, sąd może orzec o zawieszeniu, ograniczeniu lub pozbawieniu władzy

rodzicielskiej jednego lub obojga małżonków,

- 3) **alimentach dla dziecka** – sąd orzeka o alimentach niezależnie od winy i woli małżonków. Mogą oni co prawda przedstawić swoją propozycję ustanowienia obowiązku alimentacyjnego, ale sąd nie jest nią związany,
- 4) **sposobie korzystania ze wspólnego mieszkania** – jest to kwestia niezwykle istotna z punktu widzenia prawidłowego funkcjonowania rodziny (szczególnie w sytuacji kiedy małżonkowie są ze sobą skłócenii), dlatego porozumienie małżonków co do sposobu korzystania ze wspólnego mieszkania jest jak najbardziej pożądane.

Na wniosek jednego z małżonków sąd może orzec o:

- 5) **eksmisji małżonka**, który uniemożliwia wspólne zamieszkanie. Eksmisja jest dopuszczalna tylko wtedy, gdy mieszkanie należy do obojga małżonków lub tylko do małżonka, który żąda eksmisji,
- 6) **podziale majątku wspólnego** – tylko wtedy, gdy nie spowolni to postępowania rozwodowego,
- 7) **alimentach dla małżonka** – Po pierwsze, małżonek, który nie został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia i który znajduje się w niedostatku, może żądać od drugiego małżonka rozwiedzonego dostarczania środków utrzymania w zakresie odpowiadającym usprawiedliwionym potrzebom uprawnionego oraz możliwościom zarobkowym i majątkowym zobowiązanego.

Jeżeli jeden z małżonków został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia, a rozwód pociąga za sobą istotne pogorszenie sytuacji materialnej małżonka niewinnego, sąd na żądanie małżonka niewinnego może orzec, że małżonek wyłącznie winny obowiązany jest przyczynić się w odpowiednim zakresie do zaspokajania usprawiedliwionych potrzeb małżonka niewinnego, chociażby ten nie znajdował się w niedostatku. Obowiązek dostarczania środków utrzymania małżonkowi rozwiedzionemu wygasa w razie zawarcia przez tego małżonka nowego małżeństwa. Jednakże gdy zobowiązanym jest małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia, obowiązek ten wygasa także z upływem **pięciu lat** od orzeczenia rozwodu, chyba że ze względu na wyjątkowe okoliczności sąd, na żądanie uprawnionego, przedłuży wymieniony termin pięcioletni,

Na zgodny wniosek małżonków, sąd może orzec o **podziale wspólnego mieszkania**.

Oczywiście, takie orzeczenie może mieć miejsce tylko wtedy, gdy takie mieszkanie da się fizycznie podzielić tj. przebudować w taki sposób by z jednego powstały dwa lokale. Poza tym nie można orzec o podziale jeżeli właściciel budynku nie wyraził na to zgody!

Rozdział III. Stosunki między rodzicami i dziećmi

3.1. Ustalenie macierzyństwa i ojcostwa

3.1.1. Ustalenie macierzyństwa

3.1.1.1. Uwagi ogólne

Mogłoby się wydawać, że instytucja ustalenia macierzyństwa została przewidziana w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym zupełnie niepotrzebnie, albowiem oczywistym jest, że kobieta, która urodziła dziecko jest jego matką. Niemniej jednak, w dzisiejszych czasach coraz częściej dochodzi do takich sytuacji, w których macierzyństwo nie jest takie pewne. Zdarza się, że bezpłodna para „prosi” o donoszenie ciąży przez inną kobietę i wtedy pojawia się spór, która z kobiet jest matką dziecka – czy ta, która je urodziła, czy ta, która została wpisana w akcie urodzenia, i przy której dziecko całe życie się wychowywało? Innym przykładem sytuacji, w której macierzyństwo nie jest pewne jest zgłoszenie dziecka jako swoje, aby ukryć fakt, że dziecko poczęte zostało w wyniku zdrady i urodzone przez zamężną kobietę (np. siostrę prawdziwej matki).

Z takimi sytuacjami będziemy jednak mieli do czynienia bardzo rzadko, w związku z czym instytucja ustalenia macierzyństwa zostanie opisana w sposób bardziej ogólny. Więcej uwagi poświęcimy natomiast ustaleniu ojcostwa, albowiem zagadnienie to jest o wiele bardziej istotne dla społeczeństwa.

3.1.1.2. Ustalenie macierzyństwa

Zgodnie z przepisami ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego akt urodzenia jest wyłącznym dowodem na to, kto jest rodzicem dziecka. O fakcie urodzenia dziecka, **w terminie 14 dni** powinien zgłosić przede wszystkim ojciec, lekarz lub położna albo inna osoba obecna przy porodzie oraz matka, jeżeli jej stan zdrowia na to pozwala. W razie urodzenia dziecka w zakładzie opieki zdrowotnej stosownego zgłoszenia powinien dokonać ten zakład.

Sam akt urodzenia sporządza się na podstawie zaświadczenia wystawionego przez lekarza, położną lub zakład opieki zdrowotnej. W sytuacji jednak kiedy poród odbywa się bez obecności osób trzecich, zgłoszenie urodzenia dziecka może nie być do końca wiarygodne. Po upływie kilkunastu dni trudno jest bowiem sprawdzić czy dziecko zostało w rzeczywistości urodzone przez tą czy inną kobietę. Wtedy trzeba podważyć zgodność aktu urodzenia z prawdą, co możliwe jest tylko w postępowaniu sądowym.

Ustalenia macierzyństwa, oprócz sytuacji o których mowa powyżej, można żądać również w przypadku gdy rodzice dziecka nie są znani. W takiej sytuacji do aktu urodzenia wpisuje się fikcyjne imiona i nazwiska rodziców, a zabieg taki ma na celu ukrycie nieznanego pochodzenia dziecka.

3.1.1.3. Jak wygląda postępowanie w sprawie o ustalenie macierzyństwa?

Pierwszą i najbardziej podstawową informacją jest to, że aby można było ustalić macierzyństwo trzeba je najpierw **zaprzeczyć**. Pozew o zaprzeczenie macierzyństwa mogą wnieść osoby zainteresowane sprawą bezpośrednio i osobiście. Do takich osób zaliczamy:

- 1) dziecko,
- 2) kobietę wpisaną w akcie urodzenia jako matka,
- 3) kobietę, która dziecko urodziła,
- 4) męża kobiety wpisanej w akcie urodzenia dziecka jako matka,
- 5) mężczyznę, który uznał ojcostwo względem dziecka kobiety wpisanej do aktu urodzenia jako jego matka,
- 6) mężczyznę, którego ojcostwo ustalono sądownie na tej podstawie, że obcował w okresie koncepcyjnym z kobietą wpisaną w akcie urodzenia jako jego matka,
- 7) prokuratora.

Pozew o zaprzeczenie macierzyństwa można wnieść:

- w terminie **6 miesięcy** od dnia sporządzenia aktu urodzenia (**termin dla matki**),
- w terminie **6 miesięcy** od dnia dowiedzenia się, że żona, rzekoma matka dziecka pozamałżeńskiego, nie jest w rzeczywistości matką dziecka, ponieważ go nie urodziła (termin dla mężczyzny, którego ojcostwo ustalono z uwzględnieniem macierzyństwa kobiety wpisanej w akcie urodzenia jako matka).

UWAGA:

Można od razu wystąpić z pozwem o ustalenie macierzyństwa (bez konieczności jego uprzedniego zaprzeczenia) jeśli matka dziecka jest **nieznana**.

Pozew o zaprzeczenie macierzyństwa powinien wyglądać następująco:

Wzór nr 11

Wrocław, 1 kwietnia 2010 r.

Do:

Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyków
III Wydział Rodzinny i Nieletnich
Ul. Podwale 30
50-049 Wrocław

Powód : **Karolina Robbins**
ul. Łubinowa 46/54
50-249 Wrocław

Pozwany: **1. Hanna Adler (małoletnia)**
ul. Łubinowa 46/54
50-249 Wrocław
2. Natalia Adler
Ul. Sanatoryjna 23
50-249 Wrocław

POZEW
o zaprzeczenie macierzyństwa

Działając w imieniu własnym, wnoszę o:

- 1) ustalenie, że matką małoletniej Hanny Adler, urodzonej w 13 lutego 2009 r., wpisanej do księgi stanu cywilnego jako córka Natalii Adler, nie jest Natalia Adler,
- 2) dopuszczenie dowodu z przesłuchania położnej Krystyny Jakowieckiej, **zam. w Żmigrodzie ul. Grodzka 2**, na okoliczność popełnienia przez nią błędu w zgłoszeniu do USC,
- 3) zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów postępowania według norm przepisanych.

UZASADNIENIE

Pozwana Natalia Adler przebywała w Klinice Ginekologii, Położnictwa i Neonatologii we Wrocławiu w tym samym czasie co powódka i w tym samym czasie urodziła dziecko. W przesłanym do Urzędu Stanu Cywilnego we Wrocławiu zgłoszeniu, położna Krystyna Jakowiecka popełniła błąd wpisując jako matkę mojej córki – Natalię Adler. Na podstawie tego zgłoszenia został sporządzony akt urodzenia, z którego wynika, że matką mojej córki jest pozwana.

Dowód:

- akt urodzenia Hanny Adler
- przesłuchanie położnej Krystyna Jakowieckiej
- wyniki badania krwi

W związku z powyższym, wnioski zawarte na wstępie należy uznać za uzasadnione.

(Podpis)

Załączniki:

- wynik badania krwi małoletniej Hanny Adler
- akt urodzenia Hanny Adler
- odpis pozwu (x3)

UWAGA:

- pismo należy złożyć do **Sądu Rejonowego** właściwego ze względu na miejsce zamieszkania pozwanych,
- pozew składamy w **3 egzemplarzach** – jeden dla sądu i po jednym dla pozwanych. Warto również sporządzić jeden egzemplarz dla siebie i zatrzymać go w domu,
- pismo podlega opłacie w wysokości **200 zł**. Można je opłacić **znakami sądowymi** (kupujemy je w kasie sądu i naklejamy na pierwszą stronę pisma), **przelewem bankowym** (wygenerowany elektronicznie i wydrukowany dowód wpłaty dołączamy do pisma) albo **gotówką na pocztę** (dowód opłaty dołączamy do pisma)

Drugim krokiem jest złożenie pozwu o ustalenie macierzyństwa. Pismo takie może złożyć:

- **dziecko**, które składa pozew przeciwko matce kuratorowi ustanowionemu przez sąd opiekuńczy (jeśli matka nie żyje),
- **matka**, która wytacza powództwo przeciwko dziecku,
- **prokurator**.

Pozew powinien wyglądać następująco:

Wzór nr 12

Wrocław, 1 września 2010 r.	
Do: Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyków III Wydział Rodzinny i Nieletnich Ul. Podwale 30 50-049 Wrocław	
Powód :	Karolina Robbins ul. Łubinowa 46/54 50-249 Wrocław
Pozwany:	Hanna Adler (małoletnia) ul. Łubinowa 46/54 50-249 Wrocław
POZEW o ustalenie macierzyństwa	
Działając w imieniu własnym, wnoszę o:	
1) Ustalenie, że matką małoletniej Hanny Adler, urodzonej w 13 lutego 2009 r., wpisanej do księgi stanu cywilnego jako córka Natalii Adler, jest Karolina Robbins,	
2) dopuszczenie dowodu z przesłuchania położnej Krystyny Jakowieckiej, zam. w Żmigrodzie ul. Grodzka 2, na okoliczność popełnienia przez nią błędu w zgłoszeniu do USC,	
3) zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów postępowania według norm przepisanych.	

UZASADNIENIE

Pozwana Hanna Adler urodziła się we wrocławskiej Klinice Ginekologii, Położnictwa i Neonatologii we Wrocławiu. W przesłanym do Urzędu Stanu Cywilnego we Wrocławiu zgłoszeniu, położna popełniła błąd wpisując jako jej matkę – Natalię Adler.

Dowód:

- akt urodzenia Hanny Adler,
- przesłuchanie położnej Krystyna Jakowieckiej

Prawomocnym orzeczeniem z dnia 14 czerwca 2010 r. Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyków orzekł, że Natalia Adler nie jest matką małoletniej Natalii Adler,

Dowód:

- wyrok z dnia 14 czerwca 2010 r.

W związku z powyższym, wnioski zawarte na wstępie należy uznać za uzasadnione.

(Podpis)

Załączniki:

- akt urodzenia Hanny Adler,
- wyrok z dnia 14 czerwca 2010 r.
- odpis pozwu (x3)

UWAGA:

- o pismo należy złożyć do **Sądu Rejonowego** właściwego ze względu na miejsce zamieszkania pozwanej,
- o pozew składamy w **2 egzemplarzach** – jeden dla sądu i jeden dla kuratora, który reprezentuje pozwaną. Warto również sporządzić jeden egzemplarz dla siebie i zatrzymać go w domu,
- o pismo jest wolne od opłat.

Z pozwem **nie może** wystąpić mąż matki, ale powinien być zawiadomiony o procesie i może wziąć w nim udział. Przyjmuje się bowiem, że sprawa ta dotyczy tylko matki i dziecka.

UWAGA:

Z pozwem o ustalenie macierzyństwa można wystąpić w każdym czasie, ponieważ powództwo to nie jest ograniczone żadnym terminem. Wyjątkowo – matka nie może wystąpić z żądaniem ustalenia macierzyństwa jeśli dziecko osiągnęło pełnoletniość lub jeśli dziecko nie żyje (chyba, że pozew o ustalenie macierzyństwa został złożony przed śmiercią dziecka). Pozew składamy dopiero po urodzeniu dziecka (nie można tego zrobić jeśli kobieta jest jeszcze w ciąży).

3.1.2. Ustalenie ojcostwa

3.1.2.1. Uwagi ogólne

Ustalenie ojcostwa jest kwestią nieco trudniejszą niż ustalenie macierzyństwa, chociażby ze względu na fakt, że ciążę matki ciężko jest ukryć. Natomiast udowodnienie tego, że dany mężczyzna współżył z daną kobietą w konkretnym czasie, i że to właśnie on jest ojcem, jest już nieco trudniejsze.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy przewiduje trzy sposoby ustalenie ojcostwa:

- 1) **domniemanie**, że dziecko pochodzi od danego mężczyzny,
- 2) **uznanie** ojcostwa przez mężczyznę, od którego dziecko pochodzi,
- 3) **sądowe ustalenie** ojcostwa.

Zarówno ustalenia jak i zaprzeczenia ojcostwa można dochodzić tylko w procesie sądowym. W takim procesie sąd przeprowadza postępowanie dowodowe, w którym opiera się przede wszystkim na zeznaniach świadków, zeznaniach stron, badaniach krwi oraz badaniach DNA. Ponadto, sąd może się oprzeć na dowodach uzupełniających takich jak np. wynik badania cech antropologicznych (np. kształt nosa, kolor oczu itd.), linii papilarnych, śliny, czy właściwości smakowych.

Aby ustalić ojcostwo trzeba wystąpić do sądu z pozwem, który powinien zostać sporządzony w taki samo sposób jak pozew o ustalenie macierzyństwa z tą modyfikacją, że dochodzimy ustalenia ojcostwa.

3.1.2.2. Ustalenie ojcostwa dziecka pochodzącego z małżeństwa

Ojcostwo dziecka pochodzącego z małżeńskiego ustala się na podstawie **domniemanie**, zgodnie z którym maż jest ojcem dziecka jeśli urodziło się w czasie trwania związku małżeńskiego albo przed upływem 300 dni od jego ustania lub unieważnienia. Jeżeli te 300 dni jeszcze nie minęło, a matka zawarła nowy związek małżeński to przyjmuje się, że dziecko pochodzi od drugiego męża. Takie domniemanie działa bez względu na to czy małżonkowie rzeczywiście pozostają ze sobą w wspólnym pożyciu czy też żyją w separacji faktycznej (wyjątkowo – separacja orzeczona przez sąd wyłącza domniemanie) – do aktu urodzenia dziecka wpisuje się małżonków.

Aby takie domniemanie obalić trzeba wystąpić do sądu z pozwem o zaprzeczenie ojcostwa. Pozew taki powinien wyglądać tak samo jak w przypadku zaprzeczenia macierzyństwa. Wnosi się go w ten sam sposób i również podlega opłacie 200 zł. Z takim pozwem może wystąpić mąż matki, matka dziecka, dziecko i prokurator. W tej sytuacji:

- a. **maż matki** składa pozew przeciwko dziecku i matce – w terminie 6 miesięcy od dnia, którym dowiedział się o urodzeniu dziecka przez żonę.
- b. **matka** składa pozew przeciwko dziecku i mężowi – w terminie 6 miesięcy od chwili urodzenia dziecka,
- c. **dziecko** składa pozew przeciwko ojcu i matce – w terminie 3 lat od osiągnięcia pełnoletności,

d. prokurator przeciwko dziecku, matce i ojcu dziecka – w jakimkolwiek terminie.

W momencie wydania wyroku ustaje władza rodzicielska ojca nad dzieckiem, prawo do dziedziczenia i obowiązek alimentacyjny męża. Pojawia się też roszczenie zwrotne za alimenty już zapłacone.

Przykład:

Anna i Gareth rozwiedli się w kwietniu 2010 r. W wyroku rozwodowym sąd powierzył wykonywanie władzy rodzicielskiej Annie, a Garethowi nakazał płacić 500 zł alimentów miesięcznie. Gareth dowiedział się jednak, że to nie on jest ojcem dziecka, ale jego sąsiad Marek Pokorowski. Wystąpił więc do sądu o zaprzeczenie ojcostwa. Następnie, Anna wystąpiła do sądu o ustalenie ojcostwa Marka.

W takiej sytuacji, Gareth może żądać od Marka zwrotu kwoty poniesionej przez niego tytułem alimentów (ma w stosunku do niego roszczenie zwrotne).

3.1.2.3. Ustalenie ojcostwa dziecka pozamałżeńskiego

Są dwie możliwości ustalenia ojcostwa dziecka pozamałżeńskiego – uznanie dziecka przez ojca, albo ustalenie ojcostwa po przeprowadzeniu odpowiedniego postępowania sądowego.

3.1.2.3.1. Uznanie ojcostwa

Uznanie ojcostwa jest pożądaną i bezkonfliktową formą ustalenia ojcostwa, ponieważ mężczyzna dokonuje aktu uznania dobrowolnie. Może go dokonać oczywiście tylko wtedy, gdy nie zostało ustalone ojcostwo innego mężczyzny. Nie można bowiem żądać ustalenia ojcostwa dziecka urodzonego w czasie trwania związku małżeńskiego, dopóki ojcostwo męża nie zostanie zaprzeczone prawomocnym wyrokiem sądowym. Nie można także ustalić ojcostwa dziecka, którego pochodzenie zostało już uznane, albo ustalone w drodze postępowania sądowego.

Uznać można tylko dziecko żyjące i tylko dziecko małoletnie. Wyjątkowo jeżeli dziecko zmarło przed osiągnięciem pełnoletniości, uznanie ojcostwa może nastąpić w ciągu **sześciu miesięcy** od dnia, w którym mężczyzna składający oświadczenie o uznaniu dowiedział się o śmierci dziecka, nie później jednak niż do dnia, w którym dziecko osiągnęłoby pełnoletniość.

Oświadczenie o uznaniu dziecka może zostać złożone przez mężczyznę, który osiągnął wiek 16 lat i nie istnieją podstawy do jego całkowitego ubezwłasnowolnienia. Oświadczenie może też złożyć mężczyzna pełnoletni, ale częściowo ubezwłasnowolniony.

Oświadczenie składa się przed:

- **kierownikiem urzędu stanu cywilnego,**
- **sądem opiekuńczym** (w przypadku osób niepełnoletnich albo częściowo ubezwłasnowolnionych),
- **konsulem** lub osobą wyznaczoną do sprawowania funkcji konsula (jeżeli chociaż jedno z rodziców jest polskim obywatelem),

- przed **notariuszem, wójtem, burmistrzem, prezydentem miasta, starostą, marszałkiem województwa, sekretarzem powiatu** albo **gminy** (jeżeli życiu ojca lub matki dziecka zagraża bezpośrednio niebezpieczeństwo).

Po złożeniu oświadczenia o uznaniu dziecka przez mężczyznę, matka dziecka musi złożyć **oświadczenie potwierdzające** prawdziwość jego oświadczenia. Jeśli matka nie potwierdzi, że mężczyzna ten jest ojcem dziecka, uznanie **nie dochodzi do skutku**. (matka powinna złożyć takie oświadczenie jak najszybciej, nie później jednak niż **3 miesiące** od dnia złożenia oświadczenia o uznaniu dziecka przez mężczyznę).

UWAGA:

Ojcostwo można uznać tylko jeśli ustalone jest macierzyństwo. Jeżeli matka jest **nieznana**, albo **zaprzeczono macierzyństwo** kobiety, która do tej pory była wpisana w akcie urodzenia jako matka – nie można uznać ojcostwa.

Od momentu uznania dziecka następuje stwierdzenie między ojcem a dzieckiem stosunku pokrewieństwa oraz władzy rodzicielskiej. Powstaje też prawo do dziedziczenia oraz obowiązek alimentacyjny. Od momentu uznania dziecko może także nosić nazwisko wskazane we wspólnym oświadczeniu rodziców o nazwisku dziecka, która składa się wraz z oświadczeniem o uznaniu.

Co w przypadku, gdy dziecko zostanie uznane przez mężczyznę, który nie jest ojcem dziecka?

W takiej sytuacji można wystąpić do sądu z pozwem o ustalenie bezskuteczności uznania dziecka. Z takim pozwem mogą wystąpić:

- 1) **dziecko pełnoletnie** – w terminie 3 lat od osiągnięcia pełnoletności,
- 2) **mężczyzna, który uznał ojcostwo** – w terminie 6 miesięcy od dnia, w którym dowiedział się, że to nie od niego pochodzi dziecko,
- 3) **matka dziecka, która mylnie przypuszczała, że ojcem dziecka jest mężczyzna, który je uznał** - w terminie 6 miesięcy od dnia, w którym dowiedziała się o swojej pomyłce,
- 4) **prokurator** – w każdym terminie (lecz nie po śmierci dziecka).

Pozew składa każdy przeciwko każdemu, tzn. mężczyzna, który uznał dziecko składa pozew przeciwko dziecku i matce, matka przeciwko dziecku i mężczyźnie, który je uznał, a dziecko przeciwko matce i mężczyźnie, który je uznał.

UWAGA:

Nie można żądać ustalenia bezskuteczności uznania dziecka, które zmarło!

Jak powinien wyglądać pozew o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa?

Wzór nr 13

Wrocław, 1 kwietnia 2010 r.

Do:

Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyków
III Wydział Rodzinny i Nieletnich
Ul. Podwale 30
50-049 Wrocław

Powód :

Tomasz Grzesiak
ul. Kosmonautów 9
58-316 Wałbrzych

Pozwany:

- 1. Karolina Robbins**
ul. Łubinowa 46/54
50-249 Wrocław
- 2. Hanna Grzesiak (małoletnia)**
ul. Łubinowa 46/54
50-249 Wrocław

POZEW**o ustalenie bezskuteczności uznania dziecka**

Działając w imieniu własnym wnoszę o:

- 1) ustalenie bezskuteczności uznania małoletniej Hanny Grzesiak, urodzonej przez pozwaną dnia 12 stycznia 2009 r., którą powód uznał 4 maja 200 r.,
- 2) dopuszczenie dowodu z przesłuchania świadka Magdaleny Jasic, **zam. ul. Kasztanowa 2/3, 58-316 Wałbrzych** na okoliczność zdrady Karoliny Robbins,
- 3) zasądzenie od pozwanych na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych.

UZASADNIENIE

W kwietniu 2008 r. pozwany wyjechał do Francji na dwutygodniowe wczasy, gdzie poznał Karolinę Robbins. Tam powód i pozwana podjęli współżycie fizyczne, a po powrocie do Polski zerwali ze sobą kontakt.

W listopadzie 2008 r. pozwana powiadomiła Tomasza Grzesiaka, że jest w ciąży. Powód uwierzył, że jest ojcem poczętego dziecka myśląc, że był jedyną osobą, z którą współżyła pozwana. W maju 2009 r. powód uznał dziecko przed Kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego we Wrocławiu.

W grudniu 2009 r. pozwany dowiedział się od przyjaciółki pozwanej – Magdaleny Jasic, że w kwietniu 2008 r. powódka wielokrotnie współżyła z Maciejem Zębickim, i że to on jest ojcem dziecka. Dodatkowo badania krwi wskazują, na to, że powód nie jest ojcem dziecka

Dowód:

- akt urodzenia Hanny Grzesiak
- przesłuchanie świadka Magdaleny Jasic,
- wynika badania krwi małoletniej Hanny Grzesiak i powoda Tomasza Grzesiaka

W tym stanie rzeczy, wniosek o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa należy uznać za konieczny i uzasadniony.

(Podpis)

Załączniki:

- wynik badania krwi małoletniej Hanny Grzesiak i powoda Tomasza Grzesiaka
- akt urodzenia
- odpis pozwu (x4)

UWAGA:

- o pismo należy złożyć do **Sądu Rejonowego** właściwego ze względu na miejsce zamieszkania pozwanych,
- o pozew składamy w **4 egzemplarzach** – jeden dla sądu, jeden dla prokuratora i po jednym dla pozwanych. Warto również sporządzić jeden egzemplarz dla siebie i zatrzymać go w domu,
- o pismo podlega opłacie w wysokości **200 zł**. Można je opłacić **znakami sądowymi** (kupujemy je w kasie sądu i naklejamy na pierwszą stronę pisma), **przelewem bankowym** (wygenerowany elektronicznie i wydrukowany dowód wpłaty dołączamy do pisma) albo **gotówką na pocztę** (dowód opłaty dołączamy do pisma).

3.1.2.3.2. Sądowe ustalenie ojcostwa

Sądowe ustalenie ojcostwa jest jedynym sposobem na ustalenie pochodzenia dziecka jeśli nie zostało ono uznane przez ojca. Opiera się ono na domniemaniu, że ojcem dziecka jest mężczyzna, który współżył z matką dziecka nie wcześniej niż 300 dni i nie później niż 181 dni przed urodzeniem się dziecka. Jeżeli udowodni się, że w tym okresie matka i dany mężczyzna obcowali ze sobą, pojawia się wniosek, że tego mężczyznę należy uznać za ojca.

Aby obalić takie domniemanie, pozwany mężczyzna musi udowodnić, że w ogóle nie obcował z matką, lub obcował, ale nie w okresie kiedy dziecko zostało poczęte. Dwa najprostsze sposoby na obalenie domniemania to przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego lub

dowodu w postaci badań krwi i DNA. Do obalenia może również dojść jeśli pozwany udowodni, że w okresie poczęcia matka współżyła z wieloma partnerami.

Z pozwem o ustalenie ojcostwa mogą wystąpić osoby bezpośrednio zainteresowane sprawą czyli: dziecko – po osiągnięciu pełnoletniości, matka dziecka – tylko jeśli dziecko jest małoletnie, domniemany ojciec – tylko jeśli dziecko jest małoletnie oraz prokurator.

3.2. Władza rodzicielska

3.2.1. Co to jest władza rodzicielska?

Władza rodzicielska nie została zdefiniowana w przepisach prawa, ale powszechnie uważa się, że jest to zespół praw i obowiązków w stosunku do osoby i majątku dziecka. Powstaje ona w momencie urodzenia się dziecka, ale są też pewne wyjątkowe sytuacje, w którym władza ta powstaje z chwilą późniejszą niż urodzenie, np. w momencie gdy zostanie uznane ojcostwo lub macierzyństwo. Z kolei wygaśnięcie władzy rodzicielskiej następuje w momencie uzyskania przez dziecko pełnoletniości lub w przypadku śmierci rodzica.

Do trzech podstawowych atrybutów władzy rodzicielskiej zaliczamy:

- 1) Pieczę nad osobą dziecka oraz jego wychowanie,
- 2) Pieczę nad majątkiem dziecka,
- 3) Reprezentację dziecka.

Najważniejszym z powyższych atrybutów jest sprawowanie pieczy nad osobą dziecka oraz jego wychowanie. Atrybut ten obejmuje bieżącą troskę nad dzieckiem, czuwanie nad jego bezpieczeństwem oraz zapewnienie mu odpowiednich warunków egzystencji. Wychowanie dziecka ma z kolei na celu kształtowanie w nim odpowiednich zachowań, cech charakteru, umiejętności współżycia w społeczeństwie oraz przygotowanie do dorosłego życia.

Pieczą nad majątkiem dziecka obejmuje troskę o stan jego majątku, rozsądne gospodarowanie tym majątkiem i przeznaczanie go na cele określone przez przepisy. Zarząd nad majątkiem dziecka powinien być sprawowany z należytą starannością, czyli w taki sposób, aby majątek ten zachować przynajmniej w stanie niepogorszonym. Oczywiście w różnych sytuacjach życiowych wyzbycie się majątku dziecka będzie jak najbardziej uzasadnione. Art. 101 i 102 KRO wyłączają jednak pewne przedmioty majątkowe spod zarządu rodziców, tj:

- zarobek dziecka oraz przedmioty oddane mu do swobodnego użytku,
- przedmioty uzyskane przez dziecko na podstawie darowizny lub dziedziczenia, jeżeli darczyńca lub osoba, która sporządziła testament zastrzegła, że nie będą one podlegać zarządowi rodziców.

Ponadto rodzice mają zakaz dokonywania bez zezwolenia sądu opiekuńczego czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka, jak również zakaz wyrażania zgody na dokonanie takich czynności przez dziecko. (np. sprzedaży domu należącego do dziecka). Rodzice mają też nakaz dysponowania dochodem, jaki przynosi majątek dziecka na cele wskazane w ustawie, tj. w pierwszej kolejności na utrzymanie i wychowanie dziecka oraz wychowującego się z nim rodzeństwa, a dopiero nadwyżka może być przez nich obrócona na inne uzasadnione

potrzeby rodziny.

Sprawowanie władzy rodzicielskiej oznacza też reprezentowanie dziecka przez rodzica jako jego przedstawiciela ustawowego. Dziecko z racji swojego wieku nie może przecież dokonywać większości czynności prawnych, do których wymagana jest pełnoletniość. Rodzice nie mogą jednak reprezentować dziecka w sytuacji, gdy dokonuje ono czynności prawnej z innym dzieckiem pozostającym pod jego władzą rodzicielską, a także przy dokonywaniu czynności prawnych między dzieckiem a jednym z rodziców lub jego współmałżonkiem (chyba, że czynność ta polega na bezpłatnym przysporzeniu na rzecz dziecka albo że dotyczy należnych dziecku od drugiego z rodziców środków utrzymania).

3.2.2. Zasady sprawowania władzy rodzicielskiej

- 1) władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom – każdy z nich jest obowiązany i uprawniony do jej wykonywania. Jeżeli jeden z rodziców nie żyje lub jego władza została ograniczona – władza rodzicielska przysługuje w całości drugiemu rodzicu,
- 2) każdy z rodziców może rozstrzygać samodzielnie o mało istotnych sprawach dziecka. Przy podejmowaniu decyzji dotyczących istotnych spraw rodzice muszą być zgodni. W razie braku zgody mogą wystąpić do sądu opiekuńczego o rozstrzygnięcie sprawy. Przed podjęciem decyzji rodzice powinni wysłuchać dziecka jeżeli jego rozwój umysłowy, stan zdrowia i stopień dojrzałości na to pozwalają,
- 3) rodzice powinni wykonywać władzę rodzicielską zgodnie z dobrem dziecka i interesem społecznym,
- 4) dziecko winno jest rodzicom posłuszeństwo,
- 5) dziecko powinno wysłuchać opinii i zaleceń rodziców w sprawach, których może samodzielnie podejmować decyzje.

3.2.3. W jaki sposób sąd orzeka o władzy rodzicielskiej?

Są dwie możliwości orzekania o władzy rodzicielskiej – w postępowaniu nieprocesowym i w postępowaniu procesowym. W pierwszym przypadku sąd orzeka o powierzeniu władzy rodzicielskiej jeżeli pojawia się konieczność rozstrzygnięcia o władzy rodzicielskiej np. jeśli sąd poweźmie informację o niepokojących okolicznościach. (Każdy, komu znane są okoliczności uzasadniające wszczęcie postępowania w sprawie władzy rodzicielskiej, ma obowiązek zawiadomienia o tym sądu opiekuńczego). Natomiast w postępowaniu procesowym o władzy rodzicielskiej orzeka się przy okazji rozpoznawaniu i rozstrzyganiu spraw rozwodowych, spraw ustalających pochodzenie dziecka, czy spraw o separację.

3.2.4. Ograniczenie władzy rodzicielskiej

Sąd orzeka o ograniczeniu władzy rodzicielskiej na dwa sposoby:

- pierwszy sposób polega na tym, że wykonywanie władzy rodzicielskiej powierza się jednemu z rodziców z jednoczesnym ograniczeniem władzy rodzicielskiej drugiego

- z rodziców do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do dziecka (np. do współdecydowania o sposobie leczenia w razie choroby lub o wyborze szkoły i kierunku kształcenia). Tego rodzaju rozstrzygnięcia zazwyczaj wydawane jest przy okazji orzekania o rozwodzie, unieważnienia małżeństwa, separacji faktycznej lub separacji sądowej.
- drugi polega na wydaniu przez sąd opiekuńczy odpowiednich zarządzeń:
 - polegających na umieszczeniu dziecka w środowisku zastępczym – zazwyczaj takie zarządzenia wydaje się jeśli inne, łagodniejsze środki ograniczenia władzy rodzicielskiej zawiodły albo gdy sytuacja wymaga nagłego, natychmiastowego zabrania dziecka z jego środowiska naturalnego. Sąd dwa typy środowiska zastępczego – rodzina zastępcza i placówka opiekuńczo-wychowawcza (w której pobyt powinien mieć charakter przejściowy),
 - zarządzenia innego rodzaju, np.
 - zobowiązanie rodziców do określonego zachowania (np. do powstrzymywania się od nadużywania alkoholu) lub skierowanie ich do określonych placówek lub specjalistów (np. terapeuty rodzinnego),
 - określenie jakie czynności nie mogą być dokonywane bez zezwolenia sądu opiekuńczego, albo poddanie rodziców innym ograniczeniom,
 - poddanie wykonywania władzy rodzicielskiej stałemu nadzorowi kuratora sądowego,
 - powierzenie sprawowania zarządu majątkiem małoletniego dziecka kuratorowi,
 - skierowanie małoletniego do organizacji lub instytucji powołanej do przygotowania zawodowego.

Wydawanie powyższych zarządzeń sądu opiekuńczego dopuszczalne jest tylko wtedy, gdy zachodzą:

- **Okoliczności subiektywne leżące po stronie rodziców** np. nadużywanie alkoholu, nadmierne karcenie dzieci, zaniedbania wychowawcze, nieporadność, zły stan zdrowia, obciążanie dziecka licznymi obowiązkami itp.,
- **Okoliczności subiektywne leżące po stronie dziecka**, np. szczególna choroba dziecka,
- **Okoliczności obiektywne**, np. zła sytuacja materialna rodziny, trudne warunki mieszkaniowe, zły stan sanitarny w otoczeniu dziecka.

UWAGA:

Jeżeli rodzice nie są w stanie wykonywać władzy rodzicielskiej z powodu przemijającej przeszkody, sąd może orzec o **zawieszeniu władzy rodzicielskiej**.

3.2.5. Pozbawienie władzy rodzicielskiej

Pozbawienie władzy rodzicielskiej jest najsurowszym sposobem ingerencji sądu we władzę rodzicielską. Sąd decyduje się na jej orzeczenie tylko wtedy, kiedy łżejsze środki nie przyniosły skutku lub z pewnych względów byłyby nieodpowiednie. Rodzice tracą wtedy praktycznie wszystkie atrybuty jakie przysługiwały im względem dziecka.

W pewnych okolicznościach sąd musi orzec o pozbawieniu władzy rodzicielskiej, a w pewnych może, ale nie musi. Do tej pierwszej grupy zaliczamy:

- trwałe przeszkody w wykonywaniu władzy rodzicielskiej – np. choroba psychiczna rodziców, albo skazanie na karę pozbawienia wolności,
- nadużywanie władzy rodzicielskiej, np. znęcanie się nad członkami rodziny, wykorzystywanie seksualne,
- rażące zaniedbywanie obowiązków względem dziecka, np. kompletne zaniedbanie dziecka, narkomania rodziców itd.

3.3. Obowiązek alimentacyjny

3.3.1. Co to jest obowiązek alimentacyjny?

Obowiązek alimentacyjny jest to obowiązek zapewnienia środków utrzymania (a w przypadku małoletnich również środków wychowania) tym członkom rodziny, którzy nie są w stanie zaspokoić własnymi siłami swoich usprawiedliwionych potrzeb. Opiera się on na obowiązku pomocy słabszym i niemogącym się samodzielnie utrzymać oraz na zasadzie solidarności rodzinnej i ma silne oparcie w nakazach moralnych. W praktyce największe znaczenie ma obowiązek alimentacyjny rodziców względem ich niesamodzielnych dzieci.

Obowiązek alimentacyjny powstaje w wyniku takich zdarzeń jak **zawarcie małżeństwa**, **urodzenie się** czy **adopcja**. Nie zawsze jednak wykonanie obowiązku alimentacyjnego jest od razu konieczne. Dopiero wtedy kiedy zaistnieją odpowiednie przesłanki (np. niedostatek członka rodziny) obowiązek alimentacyjny się aktualizuje i musi zostać wykonany.

Obowiązek alimentacyjny jest obowiązkiem wzajemnym. Oznacza to, że osoby nim związane zobowiązane są do dostarczania sobie wzajemnie środków utrzymania jeśli zaistnieją okoliczności wskazane przepisami prawa.

Przykład:

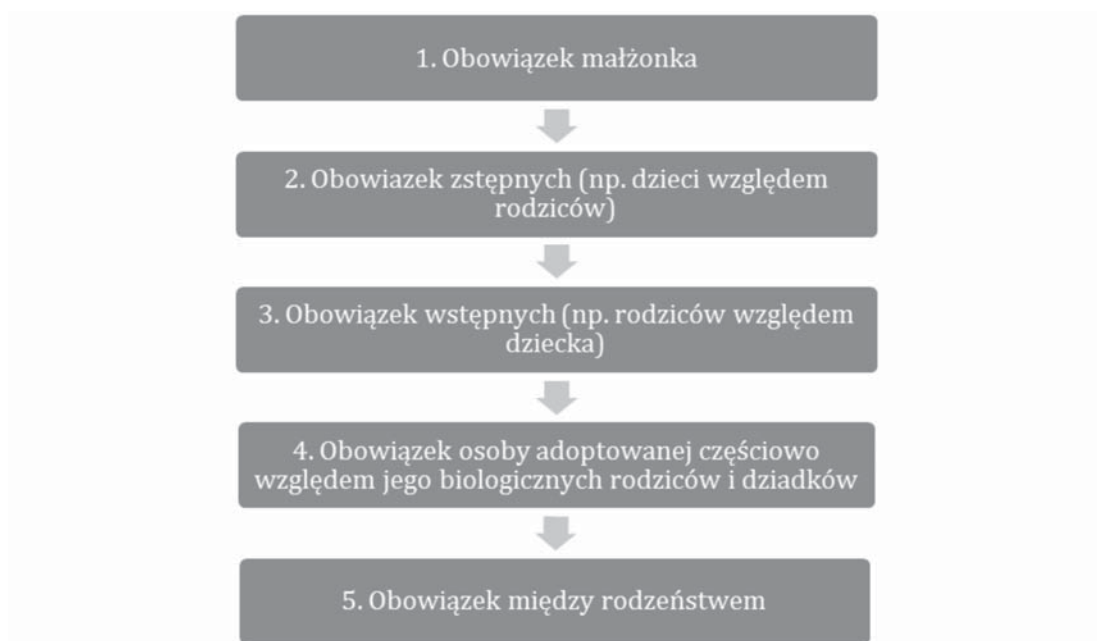
Anna i Gareth rozwiedli się w 2009 roku. W wyroku rozwodowym sąd powierzył sprawowanie władzy rodzicielskiej Annie, a Garethowi nakazał płacić 600 zł alimentów miesięcznie na ich wspólne małoletnie dziecko – Tomka.

Nie oznacza to jednak, że tylko Gareth jest objęty obowiązkiem alimentacyjnym. W przyszłości sąd może nakazać Tomkowi płacenie alimentów na swojego ojca, jeśli ten popadnie w niedostatek i nie będzie w stanie samodzielnie się utrzymać.

3.3.2. Osoby uprawnione i zobowiązane

Obowiązek alimentacyjny obejmuje krewnych w linii prostej (rodziców, dziadków, wnuków, dzieci itd.) i rodzeństwo (zarówno rodzone jak i przyrodnie). Innych krewnych w linii bocznej obowiązek ten nie dotyczy. W przypadku adopcji pełnej osoba adoptowana i osoba adoptująca są tak samo związane ze sobą obowiązkiem alimentacyjnym jak biologiczni rodzice i dzieci. W przypadku powinowatych ustawodawca obciąża obowiązkiem alimentacyjnym tylko ojczyma i macochę.

Kolejność obowiązku alimentacyjnego zależy od linii i stopnia pokrewieństwa i wygląda następująco:

Obowiązek alimentacyjny osoby zobowiązanej w dalszej kolejności powstaje dopiero wtedy, gdy nie ma osoby zobowiązanej w bliższej kolejności, albo gdy osoba ta nie może spełnić swojego obowiązku.

Przykład:

Anna i Gareth rozwidli się w 2009 roku. W wyroku rozwodowym sąd powierzył sprawowanie władzy rodzicielskiej Annie, a Garethowi nakazał płacić 600 zł alimentów miesięcznie na ich wspólne małoletnie dziecko – Tomka.

Niestety, w kwietniu 2010 r. Anna zmarła, a w maju 2010 r. Gareth zginął w wypadku samochodowym. W takiej sytuacji, kolejną osobą, która może zostać zobowiązana do płacenia alimentów na rzecz Tomka może być dziadek Antek, który jako były górnik otrzymuje wysoką emeryturę i byłby w stanie utrzymać Tomka.

3.3.3. Kiedy należy wykonać obowiązek alimentacyjny?

Jak już wspomniano wcześniej, obowiązek alimentacyjny powstaje w wyniku zawarcia związku małżeńskiego, urodzenia lub adopcji. Nie zawsze jednak trzeba go od razu wykonywać. Dopiero w momencie wystąpienia konkretnych przesłanek (okoliczności) po stronie uprawnionego i po stronie zobowiązanego wykonanie obowiązku alimentacyjnego staje się konieczne. Do takich przesłanek zaliczamy:

1) Stan potrzeby i niedostatek – czyli sytuacje, w których uprawniony do otrzymania alimentów nie jest w stanie zaspokoić swoich usprawiedliwionych potrzeb (np. nie jest w stanie kupić za własne pieniądze niezbędnych lekarstw czy jedzenia).

Od tej przesłanki są jednak 3 wyjątki:

- a. Wykonanie obowiązku alimentacyjnego rodziców na rzecz dziecka nie jest zależne od tego czy dziecko znajduje się w niedostatku. Wystarczy, że nie może samo zaspokoić swoich usprawiedliwionych potrzeb,
- b. Zobowiązany do płacenia alimentów na rzecz brata lub siostry może uchylić się od tego obowiązku jeśli wskutek tego powstałby nadmierny uszczerbek dla niego samego lub dla najbliższej rodziny,
- c. Wykonanie obowiązku alimentacyjnego między ojczymem (macochą) i pasierbem jest uzależnione nie tylko od stanu potrzeby i niedostatku, ale także zasad współżycia społecznego.

2) Możliwość wykonania obowiązku alimentacyjnego – osoba, która jest zobowiązana może wykonać swój obowiązek jeśli ma ku temu możliwości zarobkowe lub majątkowe. Nie oznacza to jednak, że sąd ocenia tę przesłankę w zależności od tego kto otrzymuje jakie wynagrodzenie, ale w zależności od tego jakie otrzymywałby wynagrodzenie, gdyby dołożył należytej staranności i przestrzegał zasad prawidłowej gospodarki.

Przykład:

Gareth Robbins, którego sąd zobowiązał do płacenia 600 zł na rzecz małoletniego syna Tomka, stracił pracę w firmie LG i zatrudnił się jako kelner w restauracji Rouge. W związku z faktem, że zarabia teraz ok. 1500 zł netto miesięcznie wystąpił do sądu z pozwem o obniżenie alimentów do kwoty 200 zł. Swoje żądanie uzasadnił faktem, że jego niskie wynagrodzenie za pracę nie pozwala na przekazywanie kwoty 500 zł alimentów na rzecz syna bez uszczerbku na swoim utrzymaniu.

Sąd jednak nie obniżył alimentów uznając, że Gareth byłby w stanie znaleźć pracę jako specjalista ds. marketingu, gdyby tylko dołożył należytej staranności. Nie ma znaczenia fakt, że Gareth obecnie zarabia 1500 zł, ponieważ gdyby się postarał (i porządnie poszukał pracy) to znalazłby zatrudnienie za 3000 zł miesięcznie.

UWAGA:

Osoba zobowiązana do płacenia alimentów może się **uchylić** od wykonania tego obowiązku jeśli osoba, która je otrzymuje zachowuje się sprzecznie z zasadami współżycia społecznego, tj. zachowuje się rażąco niewłaściwie względem zobowiązanego lub sama wprowadziła się w niedostatek ze względu na swoje zawinione i lekkomyślne zachowanie (np. grając w kasynie albo prowadząc hulaszczy tryb życia).

3.3.4. Pozew o alimenty

Pozew o zasądzenie alimentów powinien wyglądać następująco:

Wzór nr 14

Wrocław, 1 lipca 2010 r.

Do:

Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyków
Wydział III Rodzinny i Nieletnich
Ul. Podwale 30
50-049 Wrocław

Wartość przedmiotu sporu: 7.200,00 zł

Powód : **Tomasz Robbins** (małoletni)
reprezentowany przez matkę **Annę Robbins**
Ul. Łubinowa 46/54
50-249 Wrocław

Pozwany: **Gareth Robbins**
ul. Piłsudskiego 24/23
50-249 Wrocław

POZEW
o zasądzenie alimentów

Działając jako przedstawiciel ustawowy małoletniego Tomasza Robbinsa wnoszę o:

1. zasądzenie od pozwanego Garetha Robbinsa na rzecz powoda Tomasza Robbinsa renty alimentacyjnej w kwocie po 600,00 zł miesięcznie, płatnej do dnia 5 każdego bieżącego miesiąca z góry wraz z ustawowymi odsetkami w wypadku zwłoki w płatności każdej renty, do rąk matki Anny Robbins, jako przedstawiciela ustawowego powoda, począwszy od dnia 1 września 2010 r.,
2. zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych,
3. rozpoznanie sprawy także pod nieobecność powódki.

UZASADNIENIE

Powódka i pozwany zawarli związek małżeński w dniu 17 października 1984 roku, z którego urodziła się córka Karolina Robbins. W 1990 roku małżonkowie przysposobili całkowicie małoletniego Tomasza Robbinsa. Małżeństwo zostało rozwiązane wyrokiem Sądu Okręgowego we Wrocławiu dnia 1 września 2004 r. Sprawowanie władzy rodzicielskiej zostało powierzone matce Annie Robbins.

Dowód:

- odpis skrócony aktu małżeństwa,
- odpis skrócony aktu urodzenia Karoliny Robbins,
- postanowienie Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków o przysposobieniu,

W chwili obecnej córka Karolina Robbins zamieszkuje ze swoim mężem i sama się utrzymuje. Małoletni Tomasz Robbins mieszka nadal z matką i właśnie rozpoczął studia na Politechnice Wrocławskiej. Pozwany pracuje w firmie LG w Kobierzycach jako specjalista ds. marketingu i zarabia ok. 6.000,00 zł. Powódka natomiast prowadzi restaurację, która przynosi miesięczne zyski w kwocie ok. 2.500,00 zł.

(W TYM MIEJSCU NALEŻY WYMIENIĆ WSZYSTKIE WYDATKI, KTÓRE MATKA PONOSI NA DZIECKO)**Dowód:**

- informacja o dochodach pozwanego z Urzędu Skarbowego Wrocław-Śródmieście,
- zaświadczenie o zarobkach powódki,

Żądana kwota jest umiarkowana, proporcjonalna do usprawiedliwionych potrzeb dziecka oraz zarobkowych i majątkowych możliwości pozwanego. Obowiązek alimentacyjny matki dziecka wyczerpuje się w całości w jej osobistych staraniach o wychowanie dziecka. W tym stanie rzeczy pozew jest konieczny i uzasadniony.

(Podpis)**Załączniki:**

- odpis pisma (x2)
- odpis skrócony aktu małżeństwa Anny i Garetha Robbins,
- odpis skrócony aktu urodzenia Karoliny Robbins,
- postanowienie Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków o przysposobieniu Tomasza Robbinsa,
- informacja o dochodach pozwanego z Urzędu Skarbowego Wrocław-Śródmieście,
- zaświadczenie o zarobkach powódki

UWAGA:

- o w piśmie musimy podać **wartość przedmiotu sporu**. Obliczamy ją w ten sposób, że miesięczną kwotę alimentów mnożymy razy 12 miesięcy. W powyższym przykładzie powódka stara się o 600 zł alimentów (x 12 miesięcy = 7.200,00 zł)
- o pismo należy złożyć do **Sądu Rejonowego** właściwego ze względu na miejsce zamieszkania pozwanego lub na miejsce jego pobytu (jeśli pozwany nie ma stałego miejsca zamieszkania w Polsce). Możemy je wysłać listem poleconym lub złożyć osobiście w biurze podawczym, które znajduje się w każdym sądzie,
- o pozew składamy w **2 egzemplarzach** – jeden dla sądu i jeden dla pozwanego. Warto również sporządzić jeden egzemplarz dla siebie i zatrzymać go w domu.
- o pismo **nie podlega opłacie sądowej**.

3.3.5. W jaki sposób wykonuje się obowiązek alimentacyjny?

Zazwyczaj alimenty płatne są w gotówce w ratach miesięcznych. Osoba, która je otrzymuje może dysponować tą kwotą w zależności od swoich aktualnych potrzeb. Alimenty są może oznaczyć kwotowo (np. 500 zł miesięcznie) lub w postaci ułamka od zarobków (np. 10% od miesięcznego wynagrodzenia za pracę).

Jeżeli do płacenia alimentów jest zobowiązanych kilka osób, dzielą się one płatnością w zależności od swoich możliwości zarobkowych. Nie ma więc takiej możliwości, że wszyscy będą płacić solidarnie np. po **300 zł**. Jeżeli uzyskanie alimentów od jednej z tych osób jest niemożliwe, obowiązek płacenia alimentów obciąża w całości pozostałe osoby.

3.3.6. Obniżenie i podwyższenie alimentów

Obniżenie i podwyższenie alimentów zależne jest od kilku okoliczności, tj. po pierwsze - od **zmiany wartości pieniądza**, po drugie - od **zmiany potrzeb osoby, która otrzymuje alimenty** i po trzecie - od zmiany **możliwości wykonania obowiązku przez osobę, która płaci alimenty**. Jeśli np. potrzeby małoletniego wzrosną w związku z jego chorobą lub osiągnięciem pełnoletniości i dostanie świetnie płatną pracę, można żądać odpowiednio - podwyższenia lub obniżenia świadczenia alimentacyjnego.

Z pozwem o podwyższenie lub obniżenie alimentów może wystąpić zarówno osoba zobowiązana do płacenia alimentów jak i ta, która alimenty otrzymuje. Wzór pozwu o podwyższenie alimentów:

Wzór nr 15

Wrocław, 1 lipca 2010 r.	
Do: Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyków Wydział III Rodzinny i Nieletnich Ul. Podwale 30 50-049 Wrocław	
Wartość przedmiotu sporu: 2.400,00 zł	
Powód :	Tomasz Robbins (małoletni) reprezentowany przez matkę Annę Robbins Ul. Łubinowa 46/54 50-249 Wrocław
Pozwany:	Gareth Robbins ul. Piłsudskiego 24/23 50-249 Wrocław
POZEW o podwyższenie alimentów	

Działając jako przedstawiciel ustawowy małoletniego Tomasza Robbinsa wnoszę o:

1. podwyższenie zasądzonej wyrokiem Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków z dnia 23 sierpnia 2010 r. renty alimentacyjnej od pozwanego Garetha Robbinsa, na rzecz powoda Tomasza Robbinsa z kwoty 600 zł miesięcznie do kwoty 800 zł miesięcznie, począwszy od dnia wniesienia pozwu, płatnej do dnia 5 każdego bieżącego miesiąca z góry wraz z ustawowymi odsetkami w wypadku zwłoki w płatności każdej renty, do rąk matki Anny Robbins, jako przedstawiciela ustawowego powoda, począwszy od dnia 1 września 2010 r.,
2. zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych,
3. rozpoznanie sprawy także pod nieobecność powódki.

UZASADNIENIE

Prawomocnym wyrokiem z dnia 23 sierpnia 2010 r. Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyków zasądził od pozwanego na rzecz małoletniego syna Tomasza Robbinsa rentę alimentacyjną w kwocie 600 zł miesięcznie.

Dowód:

- wyrok Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków z dnia 23 sierpnia 2010 r.

(W TYM MIEJSCU UZASADNIAMY PODWYŻSZENIE ALIMENTÓW – W SZCZEGÓLNOŚCI OPISUJEMY W JAKI SPOSÓB WZROSŁY POTRZEBY OSOBY UPRAWNIONEJ DO ALIMENTÓW)

Dochodzona kwota jest zatem umiarkowana i proporcjonalna zarówno do usprawiedliwionych potrzeb małoletniego jak i możliwości zarobkowych oraz majątkowych pozwanego.

(Podpis)

Załączniki:

- odpis pisma (x3)

- wyrok Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków z dnia 23 sierpnia 2010 r.

(TU WYMIENIAMY WSZYSTKIE DOKUMENTY, KTÓRY ZAŁĄCZYLIŚMY DO POZWU)

UWAGA:

- w piśmie musimy podać **wartość przedmiotu sporu**. Obliczamy ją w ten sposób, że mnożymy razy 12 miesięcy różnicę między alimentami przed podwyższeniem i po podwyższeniu. W powyższym przykładzie powódka stara się o podwyższenie alimentów z kwoty 600 zł do kwoty 800 zł – różnica wynosi więc 200 zł. Mnożymy więc 200 zł x 12 miesięcy i to daje nam 2.400,00 zł wartości przedmiotu sporu,
- pismo należy złożyć do **Sądu Rejonowego** właściwego ze względu na miejsce zamieszkania pozwanego lub na miejsce jego pobytu (jeśli pozwany nie ma stałego miejsca zamieszkania w Polsce). Możemy je wysłać listem poleconym lub złożyć osobiście w biurze podawczym, które znajduje się w każdym sądzie,
- pozew składamy w **2 egzemplarzach** – jeden dla sądu i jeden dla pozwanego. Warto również sporządzić jeden egzemplarz dla siebie i zatrzymać go w domu,
- pismo **nie podlega opłacie sądowej**.

UWAGA:

Pozew o obniżenie alimentów wygląda w zasadzie tak samo z tą różnicą, że dochodzimy w nim obniżenia alimentów.

3.3.7. Kiedy możemy starać się o świadczenie z funduszu alimentacyjnego?

O świadczenie z funduszu alimentacyjnego możemy starać się w sytuacji, gdy dochód rodziny nie przekracza **725 zł** na osobę, a komornik przez co najmniej dwa miesiące nie może wyegzekwować od dłużnika alimentów, które sąd zasądził na naszą rzecz. Fundusz zazwyczaj wypłaca pieniądze w takiej wysokości w jakiej alimenty zostały ustanowione przez sąd – nie więcej jednak niż **500 zł**.

Aby uzyskać świadczenie z funduszu alimentacyjnego należy wybrać się do **ośrodka pomocy społecznej** lub **urzędu gminy** lub **miasta** właściwego ze względu na nasze miejsce zamieszkania. Tam należy wypełnić odpowiedni formularz i dołączyć do niego zaświadczenia o dochodzie podlegającym opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych na zasadach ogólnych każdego członka rodziny, wydane przez naczelnika właściwego urzędu skarbowego, zawierające informacje o wysokości dochodu, wysokości składek na ubezpieczenia społeczne odliczonych od dochodu, wysokości składek na ubezpieczenie zdrowotne odliczonych od podatku, wysokości należnego podatku, zaświadczenia lub oświadczenia dokumentujące wysokość innych dochodów, inne zaświadczenia lub oświadczenia oraz dowody niezbędne do ustalenia prawa do świadczenia, w tym:

- dokument stwierdzający wiek osoby uprawnionej,
- zaświadczenie organu prowadzącego postępowanie egzekucyjne stwierdzające bezskuteczność egzekucji,
- orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności,
- odpis prawomocnego orzeczenia sądu zasądzającego alimenty,
- odpis postanowienia sądu o zabezpieczeniu powództwa o alimenty,
- odpis protokołu zawierającego treść ugody sądowej lub ugody zawartej przed mediatorem,
- orzeczenie sądu rodzinnego o ustaleniu opiekuna prawnego dla osoby uprawnionej,
- zaświadczenie o uczęszczaniu osoby uprawnionej do szkoły lub szkoły wyższej.

UWAGA:

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobie uprawnionej do ukończenia przez nią 18 roku życia albo w przypadku gdy uczy się w szkole lub szkole wyższej do ukończenia przez nią 25 roku życia, albo w przypadku posiadania orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności - bezterminowo.

Rozdział IV. Opieka

4.1. Czym jest opieka i jakie są jej rodzaje?

Opieka może mieć dwojakie znaczenie. Powszechnie rozumiana jest jako piecza, którą sprawują nad dzieckiem np. dziadkowie, wujkowie czy inni członkowie rodziny zamiast rodziców w celu zapewnienia jak najlepszych warunków dla rozwoju dziecka. Z takim rodzajem opieki (nazywanej **opieką faktyczną**) mamy do czynienia najczęściej w sytuacjach kiedy dziecko nie chodzi do przedszkola albo obowiązki pracownicze rodziców nie pozwalają na całkowite zajęcie się dzieckiem.

Opieka może być też rozumiana jako **stosunek prawny** mający na celu zapewnienie pieczy i ochrony interesów osobistych oraz majątkowych osobom, które z racji wieku lub stanu zdrowia nie są w stanie zapewnić jej sobie sami. Do osób tych ustawodawca zalicza osoby małoletnie oraz ubezwłasnowolnione całkowicie, dlatego możemy mówić o dwóch rodzajach opieki:

- a) **opieki nad małoletnim**, ustanawianej wtedy kiedy nad dzieckiem nie jest sprawowana władza rodzicielska, czyli w sytuacji gdy jego rodzice nie żyją, są nieznani albo rodzicom nie przysługuje władza rodzicielska, ponieważ rodzice są małoletni albo ubezwłasnowolnieni, zostali pozbawieni władzy rodzicielskiej lub ich władza rodzicielska została zawieszona.
- b) **opieki nad ubezwłasnowolnionym całkowicie**, ustanawianej nad osobą ze względu na jej chorobę psychiczną, niedorozwój umysłowy czy inne zaburzenia spowodowane np. nałogami.

4.2. Ustanowienie opieki

Opiekę ustanawia sąd opiekuńczy jak tylko poweźmie informację, że zachodzą ku temu prawne powody. Osoba zainteresowana może złożyć do sądu wniosek o ustanowienie opieki, który powinien wyglądać w następujący sposób:

4.3. Kto może być opiekunem?

Co do zasady opiekę można powierzyć tylko jednej osobie (wyjątkowo opieka może zostać powierzona małżonkom). Nie ma przeszkody ku temu by sąd ustanowił jednego opiekuna dla kilku osób, jeżeli nie jest to sprzeczne z ich interesami (takie rozwiązanie jest nawet wskazane w przypadku rodzeństwa).

Gdy wzgląd na dobro pozostającego pod opieką nie stoi na przeszkodzie, opiekunem małoletniego powinna być ustanowiona przede wszystkim osoba wskazana przez ojca lub matkę. Takie rozwiązanie jest akceptowalne tylko wtedy gdy rodzice nie byli pozbawieni władzy rodzicielskiej. Jeżeli ojciec lub matka nie wskazali żadnej osoby lub nie mogli jej wskazać, opiekunem powinien zostać ustanowiony krewny małoletniego lub inna osoba bliska osoby pozostającej pod opieką lub jej rodziców.

W braku wyżej wymienionych osób sąd opiekuńczy zwraca się o wskazanie osoby, której opieka mogłaby być powierzona, do właściwej jednostki organizacyjnej pomocy społecznej albo do organizacji społecznej, do której należy piecza nad małoletnimi. Jeżeli pozostający pod opieką przebywa

w placówce opiekuńczo-wychowawczej albo innej podobnej placówce, w zakładzie poprawczym lub w schronisku dla nieletnich sąd może się zwrócić także do tej placówki albo do tego zakładu lub schroniska. W wypadku potrzeby ustanowienia opieki dla małoletniego umieszczonego w rodzinie zastępczej, sąd powierza sprawowanie opieki przede wszystkim rodzicom zastępczym.

Zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego opiekunem nie może być ustanowiona osoba:

- ubezwłasnowolniona,
- niepełnoletnia,
- pozbawiona praw publicznych,
- pozbawiona władzy rodzicielskiej albo skazana za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności albo za umyślne przestępstwo z użyciem przemocy wobec osoby lub przestępstwo popełnione na szkodę małoletniego lub we współdziałaniu z nim,
- wobec której orzeczono zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowywaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub opieką nad nimi, lub obowiązek powstrzymywania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami lub zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu.
- osoba, co do której zachodzi prawdopodobieństwo, że nie wywiąże się ze swoich obowiązków.

Każdy, kogo sąd opiekuńczy ustanowi opiekunem ma obowiązek złożyć przyrzeczenie i przyjąć opiekę. Z ważnych powodów sąd opiekuńczy może zwolnić od tego obowiązku.

4.4. Prawa i obowiązki opiekuna

Opiekun ma przede wszystkim obowiązek **wychowywać** i **reprezentować** małoletniego, a także **sprawować pieczę** nad nim oraz nad jego majątkiem. Jeżeli rodzice małoletniego sami są małoletni albo ubezwłasnowolnieni, rola opiekuna sprowadza się raczej do czuwania nad tym czy postępowanie rodziców jest odpowiednie.

Opiekun powinien działać z **należytą starannością**, a także mieć cały czas na względzie dobro małoletniego. Powinien także działać **zgodnie z interesem społecznym**, a w ważniejszych sprawach powinien się zwracać do sądu opiekuńczego (sądu rejonowego) o wydanie **zezwoleń**. Jeżeli w sprawowaniu bieżącej pieczy udział biorą prawdziwi rodzice małoletniego, opiekun powinien **informować** ich o tych decyzjach. Jeżeli natomiast stan zdrowia i stopień dojrzałości na to pozwalają, opiekun powinien wysłuchać małoletniego przed podjęciem decyzji.

Niezwłocznie po objęciu opieki opiekun powinien **sporządzić inwentarz (spis)** majątku małoletniego i przedstawić go sądowi opiekuńczemu. Sąd może zwolnić opiekuna z tego obowiązku jeśli majątek, który ma zostać spisany, jest nieznaczny. Poza tym opiekun może zostać zobowiązany do złożenia do depozytu sądowego kosztowności, papiery wartościowe małoletniego. Gotówka powinna być zdeponowana w instytucji bankowej i podejmowana tylko za zezwoleniem sądu.

Ważne ograniczenie w sprawowaniu opieki zostało ustanowione w art. 159 KRO. Zgodnie z nim opiekun nie może reprezentować osób pozostających pod jego opieką:

- przy czynnościach prawnych między tymi osobami (np. przy zawieraniu umów),

- przy czynnościach prawnych między jedną z tych osób a opiekunem albo jego małżonkiem, potomkami, rodzicami i dziadkami lub rodzeństwem, chyba że czynność prawna polega na bezpłatnym przysporzeniu na rzecz osoby pozostającej pod opieką (np. darowizny)

Jeżeli opiekun zgłosi żądanie, sąd opiekuńczy może mu przyznać wynagrodzenie za sprawowanie pieczy. W pierwszej kolejności wynagrodzenie takie pokrywa się ze środków należących do małoletniego, a jeśli jest ich zbyt mało – ze środków publicznych.

Wynagrodzenia nie przyznaje się jeśli nakład pracy opiekuna jest nieznaczny, sprawowanie opieki związane jest z pełnieniem funkcji rodziny zastępczej, albo sprawowanie opieki czyni zadość zasadom współżycia społecznego.

4.5. Nadzór nad sprawowaniem opieki

Nadzór nad sprawowaniem opieki wykonuje sąd opiekuńczy, który udziela opiekunowi wskazówek i poleceń oraz na bieżąco śledzi działalność opiekuna. Sąd może także zażądać od opiekuna, aby ten udzielił wyjaśnień we wszelkich sprawach należących do zakresu opieki oraz przedstawił dokumenty związane z jej sprawowaniem.

Opiekun ma obowiązek składać sądowi sprawozdania dotyczące osoby pozostającego pod opieką oraz rachunki z zarządu jego majątkiem. Czyni to w terminach oznaczonych przez sąd – nie rzadziej jednak niż raz do roku. Wyjątkowo sąd może zwolnić opiekuna od przedstawiania szczegółowych rachunków z zarządu jeżeli dochody z majątku nie przekraczają prawdopodobnych kosztów utrzymania i wychowania osoby pozostającej pod opieką. W takim wypadku opiekun składa tylko ogólne sprawozdanie o zarządzie majątkiem.

Sąd opiekuńczy bada sprawozdania i rachunki opiekuna pod względem rzeczowym i rachunkowym, zarządza w razie potrzeby ich sprostowanie i uzupełnienie oraz orzeka, czy i w jakim zakresie rachunki zatwierdza. Jeżeli opiekun sprawuje zarząd majątkiem w sposób nienależyty, naraża się na odpowiedzialność odszkodowawczą.

4.6. Zwolnienie opiekuna i wygaśnięcie opieki

Sąd zwalnia opiekuna ze sprawowania swoich obowiązków jeżeli pełnienie przez niego dalszych funkcji jest niepożądane albo niemożliwe. Z tym pierwszym przypadkiem mamy do czynienia jeżeli z powodu przeszkód faktycznych lub prawnych (np. popełnił umyślne przestępstwo) opiekun jest niezdolny do sprawowania opieki albo dopuszcza się czynów lub zaniedbań, które naruszają dobro pozostającego pod opieką. Sprawowanie opieki staje się natomiast niemożliwe jeśli po stronie opiekuna zaistnieją **ważne powody**. Takim ważnym powodem może być np. pogarszająca się choroba, zmiana miejsca zamieszkania opiekuna lub jakakolwiek inna okoliczność utrudniająca kontakt z małoletnim.

Opieka natomiast wygasa w przypadku gdy małoletni umrze, osiągnie pełnoletniość albo zostanie nad nim ustanowiona (lub przywrócona) władza rodzicielska (np. ustalone zostało pochodzenie nieznanych rodziców, małoletni został adoptowany albo rodzice stali się pełnoletni).

UWAGA:

Do opieki nad ubezwłasnowolnionym całkowicie stosuje się te same zasady, co w przypadku opieki nad małoletnim z dwoma modyfikacjami:

- prawo nakazuje, ze względu na dobro osoby ubezwłasnowolnionej, ustanowienie opiekunem jej małżonka, a jeśli go nie ma – ojca lub matkę,
- opieka nad ubezwłasnowolnionym ustaje od razu w momencie, gdy ubezwłasnowolnienie całkowite jest zmienione na ubezwłasnowolnienie częściowe lub całkowicie uchylone.

Załącznik 1 – zwolnienie z kosztów sądowych

W polskim systemie prawnym przyjęto zasadę odpłatności wymiaru sprawiedliwości. Oznacza to, że strony działające przed sądem mają obowiązek ponieść koszty związane z dokonywaniem czynności procesowych w konkretnej sprawie. Wyjątkiem od tej zasady jest instytucja zwolnienia z kosztów sądowych, która ma na celu umożliwienie dostępu do sądu obywatelom, którzy są mniej zamożni i nie są w stanie ponieść kosztów bez uszczerbku dla utrzymania swojego lub swojej rodziny.

Zwolnienie od kosztów sądowych następuje na wniosek zgłoszony **na piśmie** lub **ustnie do protokołu** (w czasie rozprawy) w sądzie, w którym toczy się postępowanie. Osoba, która nie ma miejsca zamieszkania w siedzibie tego sądu może złożyć wniosek o przyznanie zwolnienia w sądzie rejonowym właściwym ze względu na miejsce swojego zamieszkania (zazwyczaj jest to sąd, który jest najbliżej naszego domu). Wniosek zostanie przesłany do odpowiedniego sądu. **Do wniosku należy dołączyć oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania. Wzór takiego oświadczenia można otrzymać w każdym sekretariacie w sądzie lub ściągnąć ze strony internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości: - http://bip.ms.gov.pl/sprawy_cywilne/oswiadczenie_o_stanie_rodzinnym_koszty_sadowe.rtf.**

UWAGA – Złożenie wniosku ustnie do protokołu nie zwalnia z obowiązku sporządzenia takiego oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania!

Sąd może zwolnić od kosztów sądowych w **całości** lub **części**. Częściowe zwolnienie od kosztów sądowych może polegać na zwolnieniu od uiszczenia ich ułamkowej (bądź procentowej części), określonej kwoty lub niektórych tylko opłat sądowych lub wydatków. Natomiast strona w całości zwolniona od kosztów sądowych w ogóle nie uiszcza opłat i nie ponosi wydatków.

Jeżeli okaże się, że okoliczności na podstawie, których sąd przyznał stronie zwolnienie z kosztów sądowych, nie istniały lub przestały istnieć, sąd powinien cofnąć zwolnienie oraz zobowiązać stronę do uiszczenia przepisanych opłat i wydatków w całości lub częściowo (stosownie do zmiany jaka nastąpiła w jej stosunkach).

Jak powinien wyglądać pisemny wniosek o zwolnienie z kosztów sądowych?

Wrocław, dnia 12 maja 2010 r.

Do:

Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków
Wydział I Cywilny
Ul. Podwale 30
50-040 Wrocław

Sygn.akt.¹

Wnioskodawca:

Anna Kowalska

Ul. Krakowska 22/28
50-249 Wrocław

Uczestnicy postępowania:

1. Hanna Sikora

Ul. Zamenhofa 5/4
43-256 Świdnica

2. Paweł Kowalski

Ul. Limanowskiego 23/5
58-316 Wałbrzych

**WNIOSEK POWODA
O ZWOLNIENIE OD KOSZTÓW SĄDOWYCH**

Działając w imieniu własnym wnoszę o:

1) zwolnienie powoda od ponoszenia kosztów sądowych w całości w sprawie toczącej się pod sygnaturą... (tu wpisujemy sygnaturę jaka została nadana sprawie) o....

UZASADNIENIE²

(tu podajemy wszelkie okoliczności, które udowadniają, że nie jesteśmy w stanie ponieść kosztów sądowych bez uszczerbku dla utrzymania swojego lub swojej rodziny)

Anna Kowalska

Załączniki:

¹ Jeśli sprawa już się toczy, podajemy sygnaturę jaka została nadana sprawie przez sąd.

² Do wniosku należy załączyć wszelkie dokumenty, które uzasadniałyby nasze żądanie – mogą to być zaświadczenia o zarobkach, zaświadczenia od lekarza, z ZUSu, a także pojedyncze rachunki.

Wykaz aktów prawnych

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. nr 78, poz. 483),

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. **Kodeks cywilny** (Dz. U. 1964 nr 16 poz. 93),

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. **Kodeks rodzinny i opiekuńczy** (Dz. U. 1964 nr 9 poz. 59),

Ustawa z dnia 19 września 1986 r. **Prawo o aktach stanu cywilnego** (Dz. U. 2008 nr 182 poz. 1121),

Ustawa z dnia 7 września 2007 r. **o pomocy osobom uprawnionym do alimentów** (Dz. U. 2007 nr 192 poz. 1378).

Wykaz cytowanych publikacji

- Goettel, M.**, *Prawo rodzinne w pytaniach i odpowiedziach*, Lexis Nexis, Warszawa 2009,
Piasecki K. (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Lexis Nexis, Warszawa 2009,
Smyczyński, T., *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, C.H. Beck, Warszawa 2009,
Strzebińczyk, J., *Prawo rodzinne*, Kantor wydawniczy Zakamycze, Zakamycze 2003,
Zieliński A., Szczepański M., *Wzory pism z prawa materialnego i procesowego*, C.H. Beck, Warszawa 2000.

Realizatorzy projektu:

„Sieć punktów pomocy prawnej i obywatelskiej na terenie Związku Międzygminnego Śleza-Oława”

Działanie 5.4.2 Program Operacyjny Kapitał Ludzki:

Stowarzyszenie Euro-Concret

ul. Kościuszki 35a, 50-011 Wrocław

tel. / fax 071 341 05 19

www.euro-concret.org

BMB Kancelaria Radców Prawnych

E. Jarus, D. Banaś

tel. 071 328 70 78

www.bmbkancelaria.pl

Związek Międzygminny Śleza -Oława

ul. Wiosenna 7

55-011 Siechnice

tel. 071/ 391 91 50

fax. 071/ 391 91 53

www.sleza-olawa.pl

Gmina Siechnice

ul. Żernicka 17

55-010 Święta Katarzyna

Tel 71 391 91 01 lub 311 43 64

Fax 71 311 43 70

www.siechnice.gmina.pl

BMB Kancelaria Radców Prawnych E. Jarus, D. Banaś sp. k.